

Van Montfoort (Burggraven) (Weden, Rode)

door
B. de Keijzer

Inleiding

Over het latere geslacht Van Montfoort, vooral de hoofdtak, is met het publiceren van de inventaris van het ‘Archief der Heeren van Montfoort’ al veel bekend geworden.¹ Van der Linden heeft daarnaast de rol van de burggraven van Montfoort in de geschiedenis van het Sticht en het graafschap Holland belicht.² Verder is van belang de publicatie van Hans Vogels over de oudste heren van Mierlo, waarin de herkomst van de burggraven van Montfoort uit het geslacht Van Rode wordt behandeld. De stamvader, Roelof de Rover, blijkt een zoon te zijn van Hendrik van Rode, heer van Mierlo.³

Omdat Willem van Montfoort de echtgenoot van Catharina van de Nesse, die een stimulerende rol vervulde bij het onderzoek naar de zoenovereenkomst van 1309, is mede de reden geweest de genealogie opnieuw op te stellen. Uit nader onderzoek bleek dat de genealogie van de oudste familie, die burggraven van Montfoort waren, door mij niet helemaal juist was opgesteld.⁴ Achteraf gezien was de toewijzing van Aleid en Odilia als dochters van Everard, burggraaf van Montfoort, chronologisch niet juist, dat gelukkig niet van invloed is geweest op de uitkomsten in het boek. Daarnaast kwamen verwantschapsrelaties met andere families tevoorschijn, die tot nu toe niet in beeld zijn gebracht.

De opgestelde genealogie bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt het geslacht Van Wede behandeld, waaruit de oudste familie burggraven van Montfoort is voortgekomen. In het tweede deel komen de burggraven van Montfoort aan bod die afstammen van de familie van Rode. Transcripties van akten en oorkonden van na 1300 benodigd voor het samenstellen van de genealogie zijn samengebracht in een bijlage.

Emmen, 2021 (afgesloten 25 augustus).⁵

Bruggraafschap

Volgens het grafschrift van Godfried van Rhenen, bisschop van Utrecht 1156-1178, heeft hij het kasteel Montfoort (afb. 1), vermoedelijk als eerste in een reeks van vier, omstreeks 1175⁶ gebouwd met de bedoeling de expansiedrift van de graven van Holland te beteugelen.⁷ Door

¹ R. Fruin Th.Az, en A. le Coquino de Bussy, *Catalogus van het Archief der Heeren van Montfoort* (Utrecht, 1920).

² M.P. van der Linden, *De burggraven van Montfoort in de geschiedenis van het Sticht Utrecht en het Graafschap Holland (± 1260-1490)* (Assen, 1957).

³ Hans Vogels, *Mierlo, zijn oudste heren en hun familie (c. 1100-1335). Een genealogische en historische reconstructie* (Mierlo, 1999). Uitgave van de Heemkundige Kring Myerle te Mierlo.

⁴ B. de Keijzer, *De borgen voor Gijsbert van Amstel en Herman van Woerden. Onderzoek naar borgstellingen in de middeleeuwen* (Rotterdam, 2011), blz. 50-51.

⁵ Deze publicatie is voor het eerst op 28 mei 2020 afgesloten en op HoGenDa geplaatst. Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmaster@onsvoorgeslacht.nl

⁶ Van Heussen, *Historie ofte Beschryvinge-2*, blz. 272.

⁷ B. Olde Meierink e.a., *Kastelen en ridderhofsteden in Utrecht* (Utrecht, 1995), blz. 318. Voor verdere informatie over het kasteel, grondplan en andere wetenswaardigheden wordt naar deze publicatie verwezen.

de bisschop werd een burggraaf aangesteld, die tot taak kreeg de grens van het Sticht te beveiligen. Het is aannemelijk dat de burggraaf een afzetbare functionaris was, gerekruteerd uit de ministerialen. Maar het ziet er naar uit dat na enige tijd het burggraafschap, inclusief de daarbij behorende rechten en goederen, erfelijk in leen werd gegeven of als zodanig door de burggraven werd beschouwd, wat regelmatig tot conflicten zou leiden.

Afb. 1. Kasteel Montfoort, gezien vanuit het zuidoosten.
(Tekening Roelant Roghman, 1646/47)

Memorietafel

Buitengewoon interessant is dat van de familie Van Montfoort een zogenaamde memorietafel bewaard is gebleven. De ontstaansgeschiedenis en wie op de memorietafel (afb. 2) zijn afgebeeld is door mij al uitvoerig besproken.⁸

Afb. 2. Memorietafel met de familie Van Montfoort.
(Collectie Rijksmuseum Amsterdam, schilderij op paneel, 69x142 cm)

⁸ B. de Keijzer, Memorietafel van de familie van Montfoort, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 69 (2014), blz. 511 e.v.

Transcriptie links onderaan: ‘Voor de derde mael verlicht 1770’. *Transcriptie onderschrift:* ‘Int jaer ons heeren durent drie hondert vijfendeveertich op sante Cosmas ende Daminusdach doe bleven doot op die Vriesen bij grave Willem van Heynegouwen van Holland, van Zelant ende heer van Vrieslant, heer Jan van Montfoort, heer Roeloff van Montfoort, heer Willem van Montfoort, met veel hare magen, vrienden ende onderhebbenden. + Bidt voor haer allen zielen. Dit is verlicht anno 1608’.⁹

Op de memorietafel zien we van links naar rechts afgebeeld:

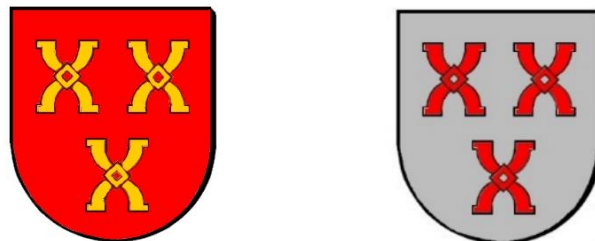
1. Roelof de Rover van Montfoort, heer van Heulestein, gesneuveld, VIb.
2. Willem van Montfoort, gesneuveld, VIIb.
3. Hendrik de Rover van Montfoort, heer van Heulestein, gewoond geraakt, VIb, sub. 1.
4. Jan, burggraaf van Montfoort, gesneuveld, VIIa, sub. 1.

Heraldiek

Er is een hardnekkige traditie dat het eerste geslacht van de burggraven van Montfoort een geschaakt wapen van zilver en zwart voerde.¹⁰ In 1227 zou Everhard van Montfoort, burggraaf van Montfoort, een oorkonde van Otto van der Lippe, met dit wapen hebben gezegeld.¹¹ Er bestaat inderdaad een oorkonde uit 1227 waarin ‘Everhardo, burgravio de Mvnfort’ als getuige aanwezig is, toen Bisschop Otto een uitspraak deed,¹² maar er is geen sprake van dat zijn zegel aan deze oorkonde zou hebben gehangen. Met ingenieuze, deels verzonden, genealogische constructies is er zelfs een hypothese geponeerd dat het geschaakte wapen zou verwijzen naar het geslacht Van Randenrode.¹³

We kunnen voorgaande naast ons neerleggen en ons richten op de wapenvoering van het tweede geslacht burggraven uit het geslacht Van Rode.

Het wapen van het geslacht (de) Roovere uit Peelland bestaat uit: ‘in rood drie gouden molenijzers’ (hieronder links), terwijl het algemeen wapen – zonder een brisure – van het geslacht (de Roovere) Van Montfoort wordt omschreven als: ‘in zilver drie rode molenijzers’ (hieronder rechts).¹⁴

Doordat van de meeste leden van het tweede geslacht Van Montfoort één of meerdere zegels met een zichtbare brisure bewaard zijn gebleven, is het mogelijk om de systematiek daarvan zichtbaar te maken. Een probleem daarbij vormde dat de kleur van de brisure niet bekend is. Nu blijkt dat bij een kleurencombinatie zilver/rood een barensteel vaak blauw is, terwijl een kleine brisure, zoals een sterretje, om goed op te vallen veelal zwart is. Deze kleuren zijn door

⁹ De Keijzer, Memorietafel, blz. 512-513.

¹⁰ J.B. Rietstap, *De wapens van den Nederlandschen Adel* (Groningen, 1890), blz. 385.

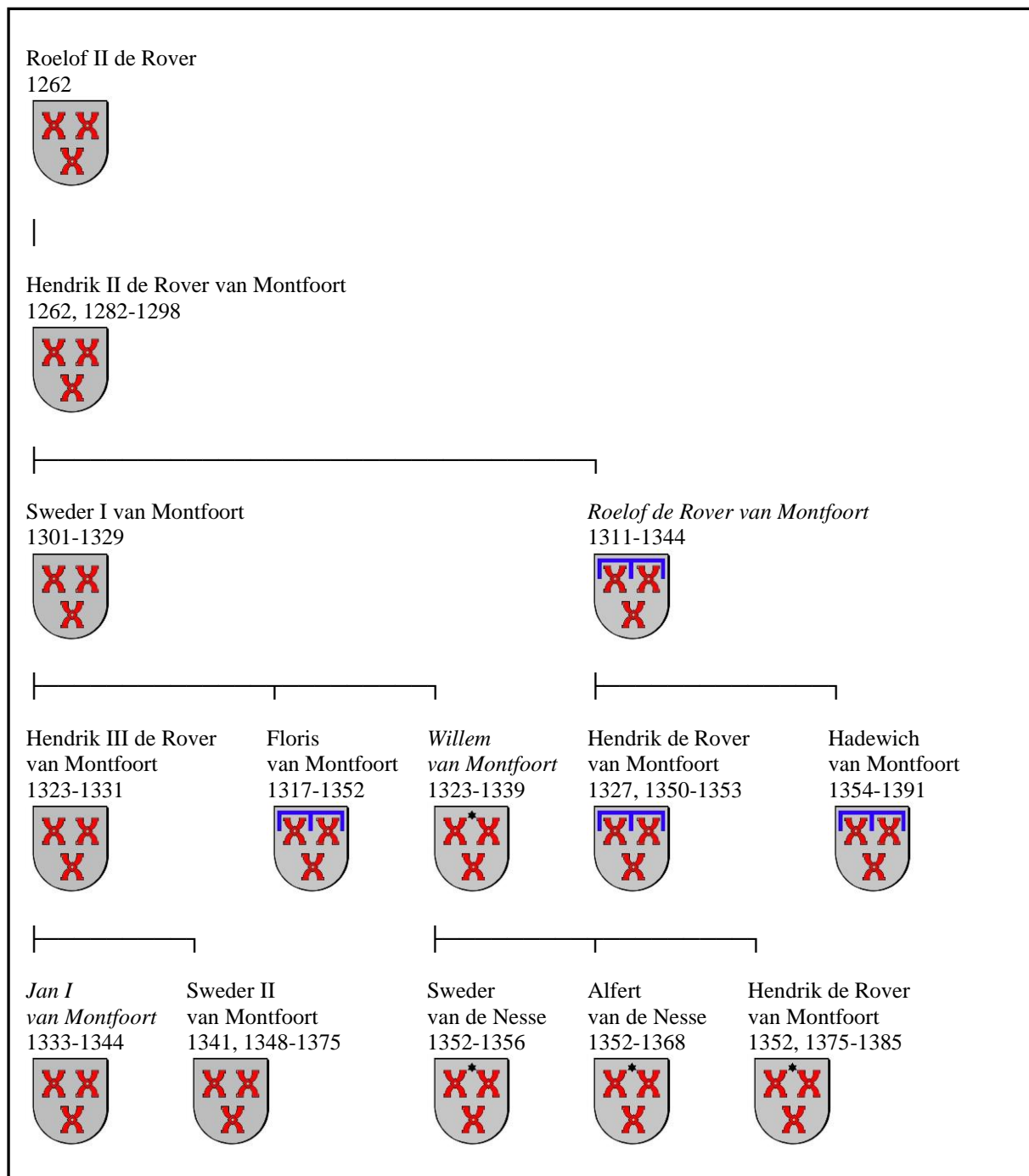
¹¹ J.D.M. Bardet, *Kastelenboek Provincie Utrecht*, 5^e druk (Bussum, 1975), blz. 170.

¹² OSU II, no. 757.

¹³ B.F. van Wallene, De Van Randerodes van Montfoort. Een verkenning van en duistere periode in de geschiedenis van het Montfoortse burggraafschap, 1227-1281, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 121 (2004).

¹⁴ Rietstap, *Wapens van den Nederlandschen Adel*, blz. 385.

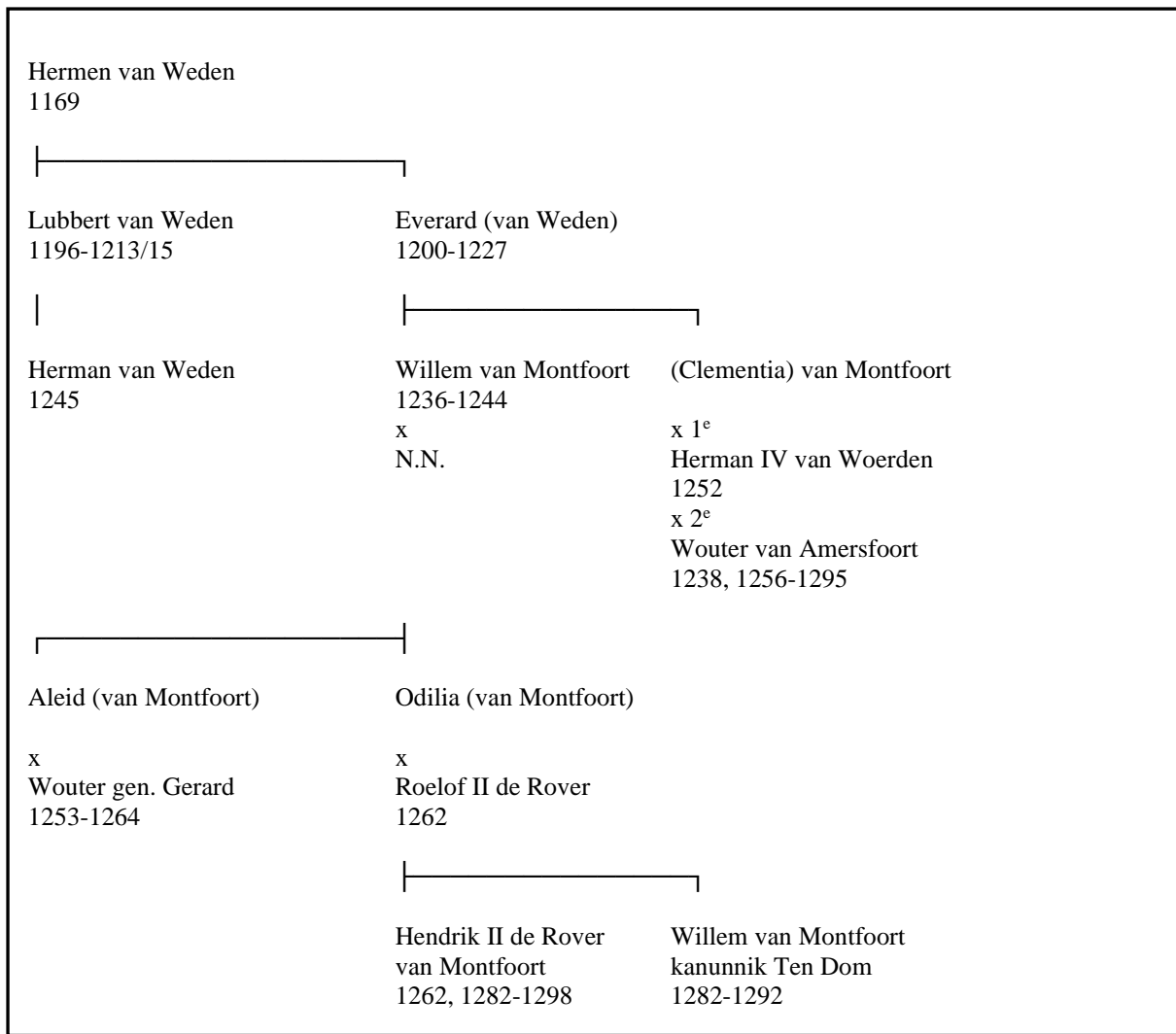
mij gehanteerd zonder zekerheid te bieden over de juistheid, maar bedoeld om de kleurenpracht van de heraldische wapens weer te geven (geneagram 1). In cursief de leden van de familie Van Montfoort die gesneuveld zijn in de slag bij Stavoren op 26 september 1345.

Geneagram 1. Wapenschouw.

De oudste generaties

De oudste generaties, die verbonden zijn aan de sterkte Montfoort, namelijk achtereenvolgens Van Weden, Montfoort en Rode (Montfoort) kunnen als volgt in beeld worden gebracht (geneagram 2).

Geneagram 2. Overzicht van de genealogie Van Weden en de oudste generaties De Rover.

Genealogie

Deel I

I. *Herman van Weden*, ministeriaal, vermeld 1169.

In het jaar 1169 schonk Boudewijn, proost van Sint Marie, aan de kanunniken van het kapittel de grote en kleine tiend, evenals het gerecht van Wiltenburg, voorheen in leen gehouden door 'Herimannus de Wedene' en aan hem opgedragen.¹⁵ Wiltenburg ligt als een enclave in de *curtis* Vechten, waar ook de polder Waaien (= Weden) is gelegen.¹⁶

Op grond van de dezelfde toenaam zal Lubbert van Weden (1196-1212/15) zijn zoon zijn, evenzo Herman van Weden (1245) zijn kleinzoon indien we uitgaan van vernoeming naar de grootvader. Na het jaar 1245 treffen we in de oorkonden geen personen meer aan met de toenaam Van Weden, zodat het vermoeden bestaat dat de hoofdstam is uitgestorven.

Lubbert van Weden heeft een jongere broer Everard (1200), die naderhand burggraaf van Montfoort is geworden. Opvallend is dat nadat Everard burggraaf was geworden, hij in 1212/15 vóór Lubbert werd genoemd, waarmee mogelijke het belang van de functie van burggraaf werd onderstreept.

Kinderen:

1. *Lubbert van Weden*, ministeriaal, vermeld 1196-1213/15.

In 1196 sloot het kapittel van Sint Marie met de burgers van de stad Utrecht een overeenkomst over een door de kanunniken gebouwd huis, waarbij vele getuigen optreden. Onder de ministerialen wordt genoemd 'Lubberto de Wedene'.¹⁷ Bisschop Dirk bevestigde in 1200 de door zijn voorgangers aan het convent van Oostbroek gedane schenking, waarbij onder de ministerialen als getuigen 'Lubertus de Wedene, Everardus frater eius' voorkomen.¹⁸ In het zelfde jaar verklaarde het kapittel Sint Jan dat het al zijn inkomsten in Groningen en Drenthe verkocht heeft aan het klooster te Ruinen, waarbij als getuige 'Liubertus de Weden' optrad.¹⁹

In een ongedateerde oorkonde, nader te dateren tussen 12 oktober 1213 en 25 maart 1215, gaf de elect Otto aan Gerard, graaf van Gelre, alle *novale* tienden in zijn graafschap voor zover ze niet al vroeger door kerken of particulieren bezeten werden, in leen en waarbij onder de getuigen worden vermeld 'Everardo de Muntfort et fratre eius Luberto'.²⁰ Dit is tevens de laatste vermelding van Lubbert van Weden.

Kind:

1. *Herman van Weden*, ministeriaal, vermeld 1245.

¹⁵ OSU I, no. 466, d.d. 1169 (voor 24 september).

¹⁶ C. Dekker, *Het kromme rijng gebied in de middeleeuwen* (Zutphen, 1983), blz. 78, 236, 241 en 429.

¹⁷ OSU I, no. 529, d.d. 1196 (na 30 april).

¹⁸ OSU II, no. 543, d.d. 1200.

¹⁹ OSU II, no. 551, d.d. 1200.

²⁰ OSU II, no. 605, d.d. (na 5-12-1212 en voor 1-9-1215) ofwel (na 12-10-1213 en voor 25-3-1215). Zie inleiding genealogie Van Wulven.

Op 12 december 1245 bevestigde Otto, bisschop van Utrecht, de schenking gedaan door Gijsbert van Vechten, ridder, van 12 morgen land aan de abdij van Oostbroek. Onder de getuigen (als laatste in de rij) ‘Hermanno de Weden’, ministeriaal.²¹

2. *Everard (van Weden)*, volgt II.

II. *Everard (van Weden)*, burggraaf van Montfoort (1213/15), ministeriaal, vermeld 1200-1227, gesneuveld in de slag bij Ane (Drenthe) 27 juli 1227.²²

Afgezien van de onder zijn broer Lubbert genoemde vermeldingen wordt ‘Everardus, castelanus de Montfort’ vervolgens genoemd in 1220 als getuige toen Otto, bisschop van Utrecht, bevestigde dat Heseke,²³ weduwe van Rijswijk een landgoed te Spijk aan het klooster Mariënweerd heeft gegeven.²⁴

In 1224 verklaarde Gijsbert van Amstel, ridder, in aanwezigheid van de bisschop, prelaten en ministerialen van de kerk van Utrecht, dat hij zijn vrouw, zoons en erfgenamen afstand heeft laten doen van de goederen in Naardingerland, welke hij bij privilege van de abdis van Elten bezat. Onder de getuigen Everard van Montfoort.²⁵

Voorts is Everard, burggraaf van Montfoort, in 1225 getuige voor bisschop Otto.²⁶ Hij komt voor het laatst voor als getuige in 1227 toen bisschop Otto een uitspraak deed in het geschil tussen het kapittel van Sint Marie en (Wouter), graaf van Goye.²⁷

Kinderen:

1. *Willem van Montfoort*, volgt III.
2. *(Clementia) van Montfoort*, tr. 1^e *Herman IV van Woerden*,²⁸ vermeld 1252, zn. van Herman III van Woerden en (Berta) van Everdingen, tr. 2^e *Wouter van Amersfoort*, vermeld 1238, 1256-1295, zn. van Hendrik II van Amersfoort en Reseke/Rekese (= Rixa) van Amstel.

III. *Willem van Montfoort*, burggraaf van Montfoort, ridder (1238), vermeld 1236-1244.

Op 14 december 1236 bevestigde de elect Otto dat Gijsbert van Vechten en zijn broers enige landerijen aan het kapittel van Sint Jan hadden geschonken, welke landen in leen van de heer van Amstel en in achterleen van de bisschop werden gehouden, waarbij onder de getuigen wordt genoemd ‘Wilhelmi de Montfort’.²⁹

Amelis uten Weerde, ridder, met zijn zoon Amelis stond op 22 februari 1238 met toestemming van zijn vrouw Sophia, evenals van Wouter, zoon van Hendrik van Amersfoort, ridder, de tienden en vruchten van een hoeve, gelegen bij Alendorp, voor twintig jaar af aan Albert Visscher en zijn erfgenamen. Onder de getuigen Willem van Montfoort, ridder.³⁰ Op 30 december 1239 bevestigde de elect Otto de schenking van de kerk van Werkhoven aan het klooster van Sint Servaes gedaan door bisschop Wilbrand. Volgens een inhoudsopgave

²¹ OSU II, no. 1060, d.d. 12-12-1245.

²² Gerhardi Dumbar, *Reipublicae Daventriensi ab Actis, Analecta, seu Vetera aliquot scripta inedita, ab ipso publici juris facta. Tomus secundus*. (Daventriae, 1721), Analecta, blz. 229.

²³ De Keijzer, Borgen, blz. 47. Rekese of Reseke (= Rixa) (van Amstel).

²⁴ OSU II, no. 684, d.d. oktober 1220.

²⁵ OSU II, no. 730, d.d. 1224.

²⁶ OSU II, no. 737, d.d. 1225 (tussen 23 juni en 23 september).

²⁷ OSU II, no. 757, d.d. 1227 (voor 18 maart).

²⁸ De Keijzer, Borgen, blz. 89.

²⁹ OSU II, no. 906, d.d. 14-12-1236.

³⁰ OSU II, no. 915, d.d. 22-2-1238.

bezegeld door o.a. Willem van Montfoort, ridder.³¹ In 1239 vergunde de elect Otto aan het kapittel van Sint Jan een wetering te graven, waarbij als getuige o.a. optrad Willem van Montfoort.³²

Op 23 augustus 1244 nam de elect Otto de kooplieden van Lübeck en Hamburg in bescherming, waarbij Willem van Montfoort wederom als getuige wordt genoemd.³³

Opvallend is dat hij in de oorkonden nooit met de titel ‘burggraaf’ voorkomt. Na 1244 komt hij niet meer voor, zodat hij kort daarna zal zijn overleden. Hij werd opgevolgd door zijn dochter Aleid, maar haar man zal als voogd van zijn vrouw feitelijk de functie van burggraaf hebben vervuld. Hij wordt vanaf de eerste vermelding in 1253 betiteld met ‘burggraaf’.

Kinderen:

1. *Aleid (van Montfoort)*, burggravin van Montfoort, memorie 13 oktober,³⁴ overl. voor 12 maart 1262,³⁵ tr. *Wouter genaamd Gerard, zoon van Wouter Spiering*, burggraaf van Montfoort (1253), ridder (1257), vermeld 1253-1264, memorie 5 maart,³⁶ zn. van Wouter Spiering (uit geslacht Van de Goude).

Wouter genaamd Gerard werd voor het eerst in de functie van burggraaf vermeld op 28 juni 1253 toen Hendrik, bisschop van Utrecht, bevestigde dat Arnold, kanunnik ten Dom, en diens zuster Aurelia, enige goederen in Darthuizen, gelegen in de parochie Doorn, hadden geschonken aan de abdis en het convent van Sint Servaes. In de getuigenlijst wordt hij alleen vermeld als ‘burgravio de Montfoort’.³⁷ Guy, graaf van Vlaanderen, en Otto II, graaf van Gelre, deden op 12 juni 1257 uitspraak in de geschillen tussen Hendrik, bisschop van Utrecht, de stad Utrecht en hun medestanders aan de ene zijde, en de ruwaard Floris, Gijsbert van Amstel en hun medestanders aan de andere zijde, waarbij o.a. genoemd wordt ‘dominus Gerardus Spiering’.³⁸

Op 19 september 1260 verkocht bisschop Hendrik aan de deken en het kapittel ten Dom het goed Enge, waarvan de opbrengst ten goede kwam aan de bouw van het kasteel Vreeland. Onder de getuigen komt voor ‘Walteri Gehardi, borchgravii de Montfort’.³⁹

Op 22 januari 1262 verkocht Wouter van Amersfoort, ridder, aan de deken en het kapittel van Sint Pieter een jaarlijkse rente uit zijn hof Wersdorp, waarbij voor hem borgen zijn ‘Walterum dictum Gerart, castellanum in Montfort, Bernardus de Ham, Wilhelmum de Riiswiick, milites, et Gyselbertum, fratrem meum’.⁴⁰ De laatste vermelding dateert van 1264 wanneer ‘heer Gerrit Wouter genaamd Spierinck’, ridder, als pachter van een tiende bij *de Goude* wordt vermeld.⁴¹

2. *Odilia (van Montfoort)*, overl. voor 12 maart 1262, tr. *Roelof II de Rover* (zie deel II).

³¹ OSU II, no. 940, d.d. 30-12-1239.

³² OSU II, no. 943, d.d. 1239.

³³ OSU II, no. 1019, d.d. 23-8-1244.

³⁴ Necrologium Sint Servaes, blz. 163. Oktober: III Jd. (= 13 oktober) Aleyd, castellana de Montfort.

³⁵ OSU III, no. 1562, d.d. 12-3-1262.

³⁶ Necrologium Sint Servaes, blz. 115. Maart: III Non. (= 5 maart) Dominus Theodericus miles de Gouda. Gerardus castellanus de Montfoort, frater eius. De inschrijving ‘Gerardus castellanus de Montfort, frater eius’ na die van Dirk, heer van de Gouda, heeft er toe geleid dat onderzoekers verondersteld hebben dat zij tegelijkertijd zijn overleden. De toevoeging ‘frater eius’ moet m.i. gezien worden als een toelichting bij de volgende inschrijving op die dag.

³⁷ OSU III, no. 1298, d.d. 28-6-1253.

³⁸ OHZ III, no. 1164, d.d. 12-6-1257.

³⁹ OSU III, no. 1527, d.d. 19-9-1260.

⁴⁰ OSU III, no. 1559, d.d. 22-1-1262.

⁴¹ OSU III, no. 1648, d.d. 1264.

Deel II

I. (...) van Rode, tr. (...) van Heeze, dr. van Herbert III, heer van Heeze.

Het is niet gebruikelijk om een genealogie met een onbekend echtpaar te laten beginnen. Alleen is dit geval de grootvader van moederszijde bekend, waardoor een verbinding gelegd kan worden met het geslacht Van Millen. Ondanks het wat late optreden (1232) van Herbert van Rode is zijn vernoeming naar de moederlijke grootvader evident.

Kinderen:

1. *Roelof I de Rover van Rode*, volgt II.
2. *Herbert van Rode*, vermeld 1232.

Op 21 september 1232 verklaarde Hendrik, hertog van Brabant, dat Herbert van Rode afstand heeft gedaan van zijn leen in Hogeloon, evenals zijn recht op de begeving van de kerk daar, en dat hij ze geschonken heeft aan de abdij Tongerlo.⁴² Opmerkelijk is dat bij deze overdracht geen familieleden genoemd worden om afstand te doen van hun rechten.

II. *Roelof I de Rover van Rode*, vermeld 1196-1196, overl. voor 1223.

De oudere generaties van de heren Van Rode zijn door Hans Vogels gepubliceerd, maar vereisen nadere onderbouwing omdat ze voor een deel een hypothetisch karakter hebben. Toch is het de moeite waard kennis te nemen van zijn publicatie. Een nadeel is echter dat hij volstaan heeft met opgave van een literatuurlijst. Het ontbreken van directe bronverwijzingen maakt het lastig om de weergegeven feiten te controleren.

Met Roelof de Rover van Rode begint een (nog) niet aangesloten zijtak van de heren Van Rode, waaruit bewijsbaar het latere geslacht van de burggraven van Montfoort is voortgekomen. Hij wordt vermeld als getuige in een oorkonde, gedateerd 1172. Doch de oorkonde is onecht en later vervaardigd. Maar er is een duidelijke samenhang met twee latere – ongedateerde – oorkonden, die vermoedelijk uit de periode 1196-1198 stammen. Het gaat in de eerste oorkonde om de verkoop door Herbert, heer van Heeze, van zijn allodium Sterksel aan Otto, aartsdiaken van Luik, ten behoeve van de abdij Averbode,⁴³ terwijl de tweede oorkonde feitelijk dezelfde transactie weergeeft.⁴⁴ In deze oorkonde is vastgelegd dat Otto, aartsdiaken van Luik, het allodium in Sterksel heeft gekocht en overdraagt onder bepaalde voorwaarden aan de abdij van Averbode.⁴⁵ Voor ons is van belang de getuigen, die voor Herbert, heer van Heeze, optreden, genoemd in de eerste oorkonde en waar zich enige familieleden onder bevinden, namelijk: ‘Alexander decanus de Wonsele et Willelmus filius eius, Willelmus et Rutgherus fratres de Gemerte, nobilis viri, consobrini mei, Rodolfus Rouere de Rode, habens filium sororis mee, Geroldus miles, homomeus feodalis, etc.’.

Roelof de Rover van Rode is als getuige aanwezig in de hoedanigheid als zoon van de zuster van Herbert, heer van Heeze. Vogels heeft zich eveneens uitvoerig bezig gehouden met het opstellen van de genealogie de heren Van Heeze en daarbij belangrijke gezichtspunten

⁴² ONB, no. 162, d.d. 21-9-1232.

⁴³ ONB, no. 68, d.d. 1172.

⁴⁴ ONB, no. 87, d.d. (1196-1197).

⁴⁵ ONB, no. 88, d.d. (1196-1197).

aangedragen. Toch is nader onderzoek wenselijk omdat door schaarste aan gegevens het opstellen van een bewijsbare genealogie niet eenvoudig is.⁴⁶

Kind:

1. *Hendrik II van Rode, heer van Mierlo*, volgt III.

III. *Hendrik II van Rode, heer van Mierlo*, ridder (1245), vermeld 1223 (patroon van de kerk van Mierlo), 1245, 1256-1263 (postuum), overl. voor 6 september 1256.

In 1245 verklaarde Engelbert van Hoorne dat hij borg is geweest voor Hendrik van Mierlo, ridder, met zijn erfgenamen, en zijn vrouw, eveneens met haar erfgenamen, en allen die meenden recht op de tienden te hebben, toen zij de tiende van Sterksel aan de abdij Averbode verkochten en zouden overdragen, wat inderdaad gebeurd is, en dat niemand de rechten van de abt en het convent van Averbode kan betwisten.⁴⁷ Aan deze oorkonde is ontleend dat Hendrik van Mierlo nog in leven is en twee maal getrouwd is geweest, evenals zijn belang in de goederen afkomstig uit de familie Van Heeze. Vermoedelijk is de zoon Gozewijn van Mierlo, waarmee deze voornaam voor het eerst zijn intrede deed in de familie, afkomstig uit de familie van de tweede vrouw. Gozewijn wordt daarom beschouwd als een kind uit het tweede huwelijk. Op 6 september 1256 keurde Hendrik (van Gelre), elect van Luik, de schenking, gedaan door wijlen Hendrik van Rode, ridder, heer van Mierlo, van de novale tiende van Mierlo aan het klooster Bunderen goed.⁴⁸ Reinier, *scolasticus* van Tongeren, tot scheidsman gekozen in het geschil tussen het klooster Bunderen enerzijds en Hendrik, *investiet* van Mierlo, anderzijds, over de novale en smaltienden op huizen in de parochie Mierlo, wijst op 7 november 1263 de novale tienden toe aan Hendrik en zijn rechtsoptvolgers onder de verplichting van een jaarlijkse uitkering van 2 mud rogge en 2 mud gerst aan de abdij, terwijl de smaltienden aan de abdij toekomen.

Afb. 3. Zegel van Hendrik, pastoor van Mierlo (1263).⁴⁹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

⁴⁶ Hans Vogels, De oudste heren van Heeze, Leende en Zesgehuchten, Sterksel, Mierlo en Geldorp (1100-1300), in: *Heemkronyk* jrg. 37 (1998), nr. 1 t/m 3. Uitgave van de Heemkundige Kring 'De heerlijkheid-Leende-Zesgehuchten' te Geldorp.

⁴⁷ T. Klaversma, *De heren van Cranendonk en Eindhoven, ± 1200-1460* (Eindhoven, 1969), blz. 75-76.

Transcriptie en vertaling van de oorkonde van 1245.

⁴⁸ OBU, no. 264, d.d. 6-9-1256.

⁴⁹ Beschrijving: 1. omschrift: [-]HEN[-]EATE·ODE·I·ROD[-]

2. kenmerken: ovaal, - mm, groene was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild, waarboven drie klaverbladen met lange stelen.

4. wapen: drie molenijzers (2:1).

Uit de oorkonde, bezegeld door o.a. Hendrik voornoemd (afb. 3),⁵⁰ blijkt verder dat Hendrik van Mierlo, ridder, veertig jaar eerder patroon was van de kerk van Mierlo.⁵¹ Aan het laatste gegeven is ontleend dat zijn vader Roelof de Rover voor 1223 is overleden.

Uit het eerste huwelijk:

1. *N.N.-zoon*, waaruit twee dochters.

Volgens familieoverlevering opgetekend door Aert die Douwer, mondeling gedicteerd door Jan II, burggraaf van Montfoort (overl. 2 september 1448), toen hij zijn laatste dagen sleet in het kasteel Woerden als gevangene van zijn zoon Hendrik, zou zich het volgende afgespeeld hebben: ‘doe was daer een Edele man bij den Grave Floris van Hollandt, voorschreven, geheten Henrick van Roijen, sijn oudste broeder was gestorven sonder soonen, maer hij liet achter hem twee dochteren, die seer godtvruchtich van leven waeren, als daer wel aen scheen, want sij stichteden om haer patrimonium drie halve canonisyen, eene tot Roijen, ende eene tot Hilderbeeck (= Hilvarenbeek), ende eene tot Oorscot, elcken canonick hondert franschen schilden, ende in elcke kerck een deecken, die elck hadden twee hondert ouden schilden. Dit verdocht heer Heinrick al te seer te maecken also grooten goedt aen geestelijcke proevens, ende ’t selfde maeckte die heerlijkheijt van Roijen seer kleijn ende arm, ende waert hij haer geboren voocht was, ende erfgenaam, so hadde hij dit gaerne gekeert, ende en wilde het niet gehenghen, ende maeckte daer met sijne vrienden ende maghen groote partije in die Meijerije van den Bosch, also dat daer eens op eene tijdt twee canonicken doot bleven, daer hij met sijne maghen om ruijmen moste, daer sommighe van toghen tot Brugge, ende bleven haere leven lang ballingen des landts van Brabandt, ende sommighe quamen in het Nedersticht van Utrecht’.⁵²

In het voorgaande citaat noemt Jan II, burggraaf van Montfoort, ‘Hendrick van Roijen’, die ten tijde van graaf Floris V leefde. Hierin valt Hendrik II de Rover van Montfoort te herkennen. Echter, dan valt het verhaal niet te plaatsen. Als we diens vader, Roelof II de Rover, daarvoor in de plaats stellen, dan zijn de weergegeven feiten redelijk juist met wat uit oorkonden valt vast te stellen.

Door Vogels wordt als oudste broeder ‘Gerard van Rode, heer van Rixtel’ opgevoerd, en als dochters: (1) (Heilwig), getrouwd met Jan van Heesbeen, en (2) Aleid, getrouwd met Arnoud van der Sluis. Beiden echtgenoten herkomstig uit het geslacht Van Heusden.⁵³ Gerard, heer van Rixtel, ridder, komt inderdaad in een tweetal oorkonden als getuige voor, namelijk op 25 april 1246⁵⁴ en 14 juni 1256.⁵⁵

Gezien de titulatuur ongetwijfeld dezelfde persoon. Gerard, heer van Rode (= Sint Oedenrode), verklaarde op 30 augustus 1248 dat hij zo spoedig mogelijk goederen zal verwerven in Brabant tot een waarde van 400 pond witten, welke goederen hij in leen zal houden van de hertog van Brabant.⁵⁶

Om de beide personen tot één persoon te laten samensmelten en hem te bestempelen tot de niet met naam bekende oudste zoon van Hendrik I van Rode, heer van Mierlo, is meer nodig. Kortom: een interessante hypothese, maar niet bewezen.

⁵⁰ CSN, no. 313, d.d. 7-11-1263.

⁵¹ OBU, no. 292, d.d. 7-11-1263.

⁵² De Keijzer, Memorietafel, blz. 519; Van Heussen, Historie ofte Beschryving-2, blz. 273-274.

⁵³ Vogels, Mierlo, blz. 52-58.

⁵⁴ OBU, no. 219, d.d. 25-4-1246.

⁵⁵ OBU, no. 261, d.d. 14-6-1256.

⁵⁶ OBU, no. 238, d.d. 30-8-1248.

Wel kunnen we concluderen dat de oudste zoon zijn vader na diens overlijden zal zijn opgevolgd in de heerlijkheid Mierlo. Aangezien de oudste zoon alleen dochters naliet zal na zijn overlijden – ervan uitgaande dat er sprake is van een rechtleen – de heerlijkheid Mierlo zijn afgestorven.

2. *Roelof II de Rover*, volgt IV.
3. *Hendrik (van Mierlo)*, vermeld 1263, pastoor van Mierlo, kanunnik van Rode.

Uit het tweede huwelijk:

4. *Gozewijn van Mierlo*, ridder (1265), vermeld 1265-1266, overl. voor 31 augustus 1286,⁵⁷ tr. (*Elisabeth van den Bosch*), overl. voor 31 augustus 1286, dr. van Macharius, vermeld 1250-1262, poorter en schepen van 's-Hertogenbosch.⁵⁸

Op 12 november 1265 gaf Aleid, hertogin van Brabant, opdracht aan de commandeur van Gemert, en aan Arnoud van de Camp en Gozewijn van Mierlo, ridders, om een onderzoek in te stellen naar de rechten van de abdij Averbode met betrekking tot de goederen en woeste gronden onder Sterksel.⁵⁹ Ruim anderhalve maand later, namelijk op 5 januari 1266, verklaarden de scheidslieden dat de hof van Sterksel met alle toebehoren aan de abdij Averbode in volle eigendom toebehoort.⁶⁰ Vervolgens verklaarde Aleid, hertogin van Brabant, op 4 mei 1266 dat de abdij Averbode ongestoord in het bezit en gebruik van haar goederen moet worden gelaten.⁶¹ Na gedaan onderzoek stelde de schout van 's-Hertogenbosch, Arnoud van de Beke, de abdij Averbode op 8 juni 1266 definitief in het bezit van haar goederen.⁶² De oorkonde wordt bezegeld door één van de arbiters, namelijk Gozewijn van Mierlo, ridder (afb. 4).⁶³

Afb. 4. Gozewijn van Mierlo, ridder (1266).⁶⁴
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

⁵⁷ OBU, no. 420, d.d. 31-8-1286. Heilwig en Jutta, zusters van Hendrik van Mierlo, doen afstand van hun deel in de nagelaten goederen van hun ouders ten behoeve van hun broer.

⁵⁸ Vogels, Mierlo, blz. 25-29. Uitleg over wie zij is, naam en toenaam, en tot welke familie zij behoorde.

⁵⁹ OBU, no. 298, d.d. 12-11-1265.

⁶⁰ OBU, no. 299, d.d. 5-1-1266.

⁶¹ OBU, no. 301, d.d. 4-5-1266.

⁶² OBU, no. 303, d.d. 8-6-1266.

⁶³ CSN, no. 1088, d.d. 8-6-1266.

⁶⁴ Beschrijving: 1. omschrift: onduidelijk.

2. kenmerken: rond, - mm, witte was, beschadigd en geplet.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een barensteel met vijf hangers.

IV. *Roelof II de Rover*, vermeld 1262 (in gevangenschap), overl. na 12 maart 1262, tr. *Odilia van Montfoort*,⁶⁵ overl. voor 12 maart 1262, dr. van Willem van Montfoort, burggraaf van Montfoort.

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrik II de Rover van Montfoort*, volgt V.
2. *Willem van Montfoort*, vermeld 1282-1292, kanunnik ten Dom en officiaal van de Domproost 1282,⁶⁶ zegelde 1282,⁶⁷ kanunnik ten Dom 1291,⁶⁸ 1292.⁶⁹

V. *Hendrik II de Rover van Montfoort*, kastelein op het huis Montfoort (1287), burggraaf van Montfoort (1297), knaap en dijkgraaf (1287), ridder (1293), vermeld 1262, 1282-1298, nog in leven 20 augustus 1298,⁷⁰ memorie 9 januari,⁷¹ overl. 9 januari 1299, dood voor 15 augustus (1299), tr. 12 maart 1262 (huwelijkscontract)⁷² *Elisabeth van Beusichem*,⁷³ memorie 7 oktober,⁷⁴ dr. van Sweder van Beusichem en (...) van Lichtenberg.

Het eerste levensteken van Hendrik van Montfoort is op 12 maart 1262. Op die datum werd een huwelijkscontract opgesteld door Sweder van Beusichem, die zijn oudste dochter ten huwelijk beloofde te geven aan Hendrik van Montfoort, zoon van Roelof de Rover en wijlen Odilia, zuster van Aleid, overleden burggravin van Montfoort, onder de navolgende voorwaarden.⁷⁵

Indien de oudste dochter geen nakomelingen heeft verwekt voordat zij gestorven is, zal binnen vier jaar de volgende dochter verwekt bij zijn wettige vrouw, onmiddellijk, zodra zij de huwbare leeftijd heeft bereikt, met Hendrik het huwelijk *consummeren*.⁷⁶ Sweder zegt toe aan de *dan* oudste dochter, wanneer zij met Hendrik van Montfoort in het huwelijk verbonden is, binnen het jaar als lijftocht 300 pond ineens of 30 pond jaarlijks te betalen.

Indien Sweder op enigerlei wijze als één van de gegadigden het aanzienlijke goed met het kasteel van Montfoort, die genoemde Aleida, overleden burggravin, tijdens haar leven bezat, volgens leenrecht of op andere wijze zal herwinnen, dit in gebruik zal overdragen aan Hendrik en aannemen in zijn naam. Dat wil zeggen dat hij dan de leenhulde zal doen. De kosten die hij zal maken met raad (toestemming, overleg) van de vader van Hendrik van Montfoort voor het terugwinnen van de genoemde goederen, zullen voor zijn rekening komen, zowel in het geval Hendrik voor het *consummeren* van genoemd huwelijk sterft of als hij geen vervangend meisje te bieden heeft. In het laatste geval zal Hendrik bij het bereiken van de huwbare leeftijd goederen vrij van kosten ontvangen.

Bovendien hebben de bloedverwanten van Hendrik op aanraden van Sweder als huisvesting aan voornoemde Roelof de Rover, die gevangen wordt gehouden, een goed gelegen in ‘de Copel’, dat Aleid, de overleden burggravin van Montfoort, in rust en vrede (= vrijelijk) bezat,

⁶⁵ De Keijzer, Borgen, blz. 50-51.

⁶⁶ OSU IV, no. 2128, d.d. 29-7-1282.

⁶⁷ CSN, no. 77. Op het zegeltje staat een adelaar afgebeeld.

⁶⁸ OSU V, no. 2500, d.d. augustus 1291.

⁶⁹ OSU V, no. 2538, d.d. 23-7-1292.

⁷⁰ OBU V, no. 2889, d.d. 20-8-1298.

⁷¹ Necrologium Sint Servaes, blz. 108. Januari: V Idus (= 9 januari) Obiit dominus Henricus, castellanus de Montforde.

⁷² OSU III, no. 1562, d.d. 12-3-1262.

⁷³ B. de Keijzer, Van Beusichem (Culemborg, Vianen, Van den Waal) (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁷⁴ Necrologium Sint Servaes, blz. 162. Oktober: Non. (= 7 oktober) Domina Elisabet, castellana de Montfoort.

⁷⁵ OSU III, no. 1562, d.d. 12-3-1262.

⁷⁶ Dat wil zeggen dat het paar in kwestie geslachtsgemeenschap heeft gehad.

gegeven. De eigendom daarvan zal worden overgedragen aan Hendrik bij het bereiken van de huwbare leeftijd. Het goed lag in de polder Klein- en Grote Koppel, gelegen boven de polder Waaien (Weden), onder Vechten. Vermoedelijk wordt met het goed de hofstede De Koppel bedoeld, dat (later) een leen was van de bisschop van Utrecht.⁷⁷

Voorts zal Sweder of een voogd in het geval dat hij eerder zou overlijden zonder enige hinder Hendrik onder gezag en voogdijschap houden, totdat hij tot de jaren ‘des ondersheids’ zal zijn gekomen en het voorschreven huwelijk zal zijn *geconsummeerd*.

Als borgen zijn Steven, deken, Hendrik, thesaurier van Sint Pieter te Utrecht, heer Steven van Zuylen, Allard van Buren, Herman van Voorst, Wouter van Amersfoort, Hubert van Cats, Steven van Wijk, ridders, heer Jacob, schoonvader, Sweder en Wouter van Zuylen, neven van moederszijde, gesteld. Zij zullen zo nodig tegelijkertijd als alle beloften of iets van het beschrevene geschonden dreigen te worden, met Sweder te Utrecht in *leisting* gaan, en zich niet eerder terugtrekken dan dat over alles en iedere bepaling overeenstemming is bereikt of daar tegenover 200 pond Utrechts betalen.⁷⁸ De borgen, die vermeld worden, zijn allen familieleden van Sweder van Beusichem behalve Wouter van Amersfoort, die getrouwd is met een dochter van Everard, burggraaf van Montfoort.⁷⁹ Het is een huwelijkscontract, dat vaker voorkomt, en waarmee Hendrik onder voogdij van zijn schoonvader, die tevens het beheer van de goederen ging voeren, kwam te staan. Of Sweder het burggraafschap namens zijn ‘schoonzoons’ na het overlijden van Wouter genaamd Gerard in bezit heeft kunnen nemen, is niet erg waarschijnlijk. Wel is bekend dat Herman V van Woerden ‘als nazaat van de eerste burggraaf’ het kasteel Montfoort in pand kreeg van de elect Jan van Nassau.⁸⁰ Vermoedelijk gebeurde dit omstreeks dezelfde tijd toen Gijsbert van Amstel in 1276 het kasteel Vreeland in pand nam.⁸¹ Pas op 1 februari 1297 werd Hendrik de Rover door Willem, bisschop van Utrecht, beleend met huis Montfoort en het bijbehorende burgleen (zie hierna). Het ziet er naar uit dat na het overlijden van Wouter genaamd Gerard (na 1264) tot het jaar 1297 er geen *erfelijke* burggraaf is geweest.

Bij het opstellen van het huwelijkscontract in 1262 moet Hendrik de Rover van Montfoort nog zeer jong geweest zijn, want pas twintig jaar later vernemen weer iets van hem. Op 16 april 1282 deed Nicolaas van Cats, ridder, als scheidsrechter uitspraak in het geschil tussen de elect Jan van Nassau en Hendrik de Rover over de eigendom van verschillende goederen in de omgeving van Montfoort. Het ging hierbij om de vraag wat vrij eigen goed, leengoed of dienstmangoed was. Ten eerste werd vastgesteld op basis van een verklaring dat zes viertel land in Heeswijk, 22½ hoeven in Blokland en twee hoeven, geheten: ‘Haren Yen hoeven’, vrij eigen goed zijn. Ten tweede dat de mannen, die van de burggravin van Montfoort (= Aleid) goed te leen hielden, dat nu te leen houden van Hendrik de Rover. Ten derde dat de waard, gelegen voor Montfoort, de visserij in de IJssel en het veer te Montfoort behoren tot het huis van Montfoort, en dus niet van Hendrik de Rover. Ten vierde dat over het dagelijks gerecht van Heeswijk, de cijns en tiende van Willeskop en Blokland, de tienden van Rateles, evenals het (dagelijks) gerecht en de cijns van Achthoven, beneden ‘de Maerne’, geen duidelijkheid is verkregen. Uiteindelijk worden deze goederen als dienstmangoed beschouwd.⁸² Kort daarop,

⁷⁷ Dekker, Kromme Rijngebied, blz. 245-246, 436-437.

⁷⁸ Vermoedelijk wordt bedoeld dat als één van de borgen zich onttrekt aan leistung of zich terugtrekt hij een bedrag van 200 pond Utrechts dient te betalen. Aan wie staat er niet bij.

⁷⁹ Haar naam is ontleend aan vernoeming.

⁸⁰ Van der Linden, Van Montfoort, blz. 4; Th.A.A.M. van Amstel, *De Heren van Amstel 1105-1378. Hun opkomst in het Nedersticht van Utrecht in de twaalfde en dertiende eeuw en hun vestiging in het hertogdom Brabant na 1296* (Hilversum, 1999), blz. 122.

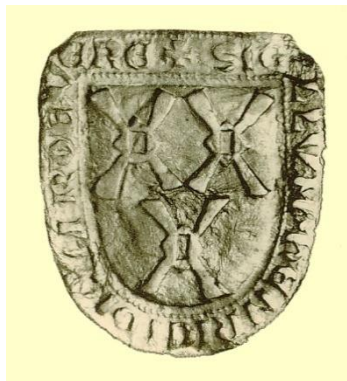
⁸¹ OSU IV, no. 1922, d.d. 1276.

⁸² OSU IV, no. 2103, d.d. 16-4-1282.

18 juli, gaf de elect Jan op grond van de uitspraak aan Hendrik de Rover, ministeriaal van de Utrechtse kerk, de genoemde goederen als dienstmangoed in leen.⁸³

Op 15 april 1287 berichtte Sweder van Abcoude, ridder, aan graaf Floris V dat hij van Hendrik de Rover 1.590 pond en 6 schellingen heeft ontvangen, die hij op het huis en goed van Montfoort had staan.⁸⁴ Twee dagen later, namelijk op 17 april, verklaarde Hendrik de Rover van graaf Floris V 200 pond Hollands in leen te hebben ontvangen voor welke schuld heer Gijsbert en heer Bernhard van Schalkwijk zich borg stelden.⁸⁵ Voorts blijkt Hendrik de Rover het huis te Montfoort voor graaf Floris in beheer te hebben genomen of zoals het er staat 'castelein vanden huijse te Montfoirde', als dat hij 'dat voors. huijs trouwelick ende wel bewaren soude'.⁸⁶ Op 12 december 1287 gaf graaf Floris V bevel aan de heemraden van de Lopikerwaard de waard te schouwen met Hendrik de Rover, knaap, aan wie de schouw was opgedragen, wanneer dat nodig is, en gelast tevens de ingezetenen van de Lopikerwaard om Hendrik de Rover, knaap, toe te laten.⁸⁷ Wisse van Hardingsveld, de voorganger van Hendrik de Rover, werd op 31 januari 1288 gelast aan de graaf verantwoording af te leggen over alle achterstallige en geïnde gelden vanaf het moment dat aan hem de schouw van de Lopikerwaard was opgedragen.⁸⁸

Hendrik de Rover, knaap, verklaarde in aanwezigheid van heer Steven, deken, en Willem van Montfoort, kanunnik ten Dom, evenals Gijsbert genaamd Bunsinc, zijn schout, dat Gerard Wouter in augustus 1291 de eigendom van drie *firtellas* (= viertelen) land in Montfoort, belend aan de ene zijde Hendrik de Rover en aan de andere zijde Peter, zoon van vrouwe Aleid, aan de deken en het kapittel van ten Dom te hebben overgedragen en deze het weer van het kapittel in erfpacht te hebben genomen.⁸⁹ Aan de oorkonde hangt zijn nog gave zegel (afb. 5).⁹⁰

Afb. 5. Zegel van Hendrik II de Rover, knaap (1291).⁹¹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

⁸³ OSU IV, no. 2124, d.d. 18-7-1282.

⁸⁴ OSU IV, no. 2301, d.d. 15-4-1287.

⁸⁵ OHZ IV, no. 2292, d.d. 17-4-1287.

⁸⁶ OHZ IV, no. 2292, d.d. (verm. 17-4-1287).

⁸⁷ OSU IV, no. 2325 en 2327, d.d. 12-12-1287.

⁸⁸ OSU IV, no. 2329, d.d. 31-1-1288.

⁸⁹ OSU V, no. 2500, d.d. augustus 1291.

⁹⁰ CSN, no. 1176, d.d. augustus 1291.

⁹¹ Beschrijving: 1. omschrift: +SIGILLVM·HENRICI·DICTI·ROEVERE
2. kenmerken: halffrond, - mm, bruine was, vrijwel gaaf.
3. zegelbeeld: een halffrond schild.
4. wapen: drie molenijzers (2:1).

In 1292 deed graaf Floris V uitspraak in een geschil tussen heer Hendrik de Rover van Montfoort en heer Jan van Renesse over goederen gelegen te Gouda en Montfoort.⁹² Op 7 mei 1293 sloot graaf Floris V met bisschop Jan een verdrag, waarmee het bisdom Utrecht in zijn oude rechten werd hersteld. Onder de vele borgen treffen we Hendrik de Rover, knaap, aan.⁹³ De bisschop verkreeg hiermee ook weer de zeggenschap over kastelen Vreeland, Woerden en Montfoort.⁹⁴ Op 10 oktober 1293 wordt in een belending van land genoemd 'Henric Roveri de Monthforth, militis'.⁹⁵ Hij is dus in 1293 tussen 7 mei en 10 oktober ridder geworden. Normaliter viel te verwachten dat in het jaar 1293 het *kasteleinschap* van Hendrik de Rover zou beëindigen en dat hij daarvoor in de plaats door belening *erfelijk leenman* van de bisschop zou zijn geworden. Klaarblijkelijk heeft de bisschop andere gedachten gehad, want in de loop van het jaar 1295 blijkt er een geschil te zijn tussen Jan, bisschop van Utrecht, en Hendrik de Rover van Montfoort, over de rechtmatigheid van het bezit van het kasteel van Montfoort en het burgleen.⁹⁶ In verband hiermee legde Herman, heer van Woerden, op verzoek van Godfried van Zeist, arbiter in deze kwestie, een verklaring af over het recht van een leenman.⁹⁷ Op 21 november 1295 verklaarden enige geestelijken, edelen en schepenen van Utrecht dat Godfried van Zeist, ridder, was verschenen op het kasteel van Montfoort voor een gerechtelijke uitspraak, maar dat de bisschop zich in zijn kamer had teruggetrokken en er niet uit wilde komen om de uitspraak aan te horen. Natuurlijk was ook heer Hendrik, *burggraaf*, op dat moment op het kasteel aanwezig.⁹⁸

Kort nadat graaf Floris V op 27 juni 1296 was vermoord stapte Loef van Kleef, graaf van Hilkerode (Hülchrath) en heer van Thoneberg (Tomburg), wellicht omdat hij al Holland verbleef, direct in het ontstane machtsvacuüm. Op 29 juni daaropvolgend berichtte hij samen met Jan, heer van Arkel, Hendrik, heer van de Lek, mede namens andere vooraanstaande heren de Engelse koning, Eduard I, dat graaf Floris V was omgebracht door zijn eigen onderdanen en verzocht hem graaf Jan I meteen naar Holland te sturen.⁹⁹ Tevens nam hij leiding op zich van de belegering van het kasteel Kronenburg, dat omstreeks 15 augustus werd beëindigd.¹⁰⁰ Ondertussen was zijn oudere broer graaf Dirk VII van Kleef eveneens op het toneel verschenen en verklaarde op dezelfde dag dat Gijsbert van IJsselstein als leenman van de graaf van Holland, op zijn raad, de trouw aan de heer van Amstel heeft opgezegd.¹⁰¹ Het is duidelijk dat de familie Van Kleef in die begindagen na de moord op graaf Floris V een vooraanstaande positie had ingenomen en daarmee invloed uitoefende op het bestuur van het graafschap. In dat kader is het te verklaren dat Loef van Kleef op 27 augustus 1296 bevel gaf aan heer Hendrik de Rover van Montfoort om het goed van 'sinre sustere' Catharina in ontvangst te nemen en te beheren ten behoeve van zijn neef jonker Jan van Holland. Voorts beloofde en verzekerde Hendrik de Rover hem, ten overstaan van Hubert van Vianen en Allard van Beusichem, ridders, op de hoogte te houden over het beheer van de voorschreven goederen vanwege zijn neef. Verder gebod hij degenen, die het goed daarvoor in bezit hadden genomen, het aan Hendrik den Rover terug te geven en dat te zullen bevestigen.¹⁰² De toevoeging 'sinre'

⁹² OSU V, no. 2566, d.d. 1292, vgl. OHZ V no. 2782, d.d. tussen 4-4-1292 en 27-3-1293.

⁹³ OSU V, no. 2587, d.d. 7-5-1293.

⁹⁴ J.T.J. Jamer en C.A. van Kalveen, *Catalogus Episcoporum Ultrajectinorum. Lijst van de Utrechtse Bisschoppen, 695-1378* (Utrecht, 2005), blz. 87.

⁹⁵ OSU V, no. 2602, d.d. 10-10-1293.

⁹⁶ Van der Linden, Van Montfoort, blz. 10.

⁹⁷ OSU V, no. 2720, d.d. (voor 21-11-1295).

⁹⁸ OSU V, no. 2721, d.d. 21-11-1295.

⁹⁹ OHZ V, no. 3152, d.d. 29-6-1296.

¹⁰⁰ E.H.P. Cordfunke, *Floris V. Een politieke moord in 1296* (Zutphen, 2011), blz. 104.

¹⁰¹ OHZ V, no. 3160, d.d. 15-8-1296.

¹⁰² OHZ V, no. 3164, d.d. 27-8-1296.

heeft tot gevolg gehad dat Catharina gebombardeerd is tot zuster van Hendrik de Rover van Montfoort.¹⁰³ Is dat wel juist? Ten eerste is de tekst van de overgeleverde oorkonde niet helemaal compleet en enigszins ondoorgrondelijk. Ten tweede lijkt achter de uitdrukking ‘sinre sustere’ iemand anders schuil te gaan omdat uit geen enkel ander gegeven blijkt dat Hendrik de Rover van Montfoort een zuster, genaamd Catharina, zou hebben gehad. Jan I, graaf van Holland, daartegenover wel, namelijk een bastaardzuster. Dat laatste biedt wellicht de oplossing over de identiteit van ‘sinre suster’, namelijk dat het hier gaat om het beheer van de goederen van Catharina, de bastaarddochter van graaf Floris V. Mogelijk lag aan het beheer van de goederen van Catharina een huwelijkscontract ten grondslag, gesloten door graaf Floris V en Hendrik de Rover van Montfoort, met Sweder van Montfoort nadat zij uit Engeland was overgekomen.

Bisschop Willem legde op 1 februari 1297 vast dat Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort, voor het leengerecht met twee leenmannen van het Sticht gezworen heeft het huis Montfoort en het bijbehorende burgleen als *erfburgleenman* te bezitten. De bisschop meende dat Hendrik het ten onrechte bezat en er een ander op mocht zetten.¹⁰⁴ Met deze vaststelling zal de belening van Hendrik de Rover met het huis Montfoort en het bijbehorende burgleen eerder kort ervoor¹⁰⁵ dan kort erna¹⁰⁶ hebben plaatsgevonden. Hij komt hierna *regelmatig* voor met de titel ‘burggraaf van Montfoort’.

In een ongedateerde oorkonde, tussen 23 maart 1296 en 12 april 1297, gaf Jan, heer van Arkel, aan Hendrik, burggraaf van Montfoort, 1½ hoeve land, gelegen in ‘Trichterhoeven’, in eigendom.¹⁰⁷ Op 15 juni 1298 beloofde Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort, ridder, naar aanleiding van vredebreuk en misdaad, die hij dat in zijn ‘onversienicheyt’ gedaan heeft, tegenover graaf Jan I van Holland, als genoegdoening een bedrag van 1.000 pond Hollands, te betalen in twee termijnen, namelijk de helft op 1 oktober en de andere helft op 6 januari (1299).¹⁰⁸ Borg is heer Gijsbert van Abcoude, ridder, die zo nodig een ridder of twee welgeboren knapen mag *leisten*. Voorts blijken ook Philips van Wassenaar, Philips van Duivenvoorde, Gerard de Pape, Hendrik van Honthorst, Ruysch van Linschoten en Jan van Linschoten, knapen, gezamenlijk en ongescheiden borgen te zijn.¹⁰⁹ Zeven dagen later, namelijk op 22 juni, verzoende Hendrik zich met de graaf en werd diens leenman,¹¹⁰ terwijl vervolgens op 24 juni een groep edelen uit het Sticht w.o. Hendrik, burggraaf van Montfoort, ridder, een verbond sloten met graaf Jan I van Holland.¹¹¹

Op 20 augustus 1298 verklaarde Hendrik de Rover, burggraaf van Montfoort, ridder, van de deken en het kapittel van Oudmunster 24 morgen bouwland in Blokland, gelegen in het gerecht van Montfoort, in erfpacht ontvangen te hebben, waarbij als getuigen optreden Hubert van Vianen, ridder, en zijn broer Sweder van Vianen.¹¹² Aan de oorkonde hangt zijn beschadigde zegel (afb. 6).¹¹³

¹⁰³ Fruin, Archief Montfoort, no. 10, d.d. 27-8-1296. Vgl. kopregest bij de oorkonde OSU V, no. 2780.

¹⁰⁴ OSU V, no. 2803, d.d. 1-2-1297.

¹⁰⁵ Van der Linden, Van Montfoort, blz. 10-11 [voetnoot 2].

¹⁰⁶ OSU V, no. 2804, d.d. (na 1-2-1297).

¹⁰⁷ OSU, no. 2798, d.d. 1296, vgl. OHZ no. 3271, d.d. (tussen 23-3-1296 en 12-4-1297). De data lijken op grond van de titel ‘burggraaf van Montfoort’ bijgesteld te moeten worden, namelijk tussen 1 februari 1297 en 12 april 1297.

¹⁰⁸ Curieus is dat hij drie dagen later is overleden.

¹⁰⁹ OSU V, no. 2875, d.d. 15-6-1298.

¹¹⁰ OSU V, no. 2876, d.d. 22-6-1298.

¹¹¹ OSU V, no. 2877, d.d. 24-6-1298.

¹¹² OSU V, no. 2889, d.d. 20-8-1298.

¹¹³ CSN, no. 1177, d.d. 20-8-1298.

Afb. 6. Zegel van Hendrik de Rover van Montfoort, ridder (1298).¹¹⁴
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Volgens Van der Linden werd Willem Berthout van Mechelen, bisschop van Utrecht, in een oorlog met enige ministerialen, namelijk Sweder van Montfoort, Hubert van Vianen en Jan van Linschoten, door Jacob van Lichtenberg gevangen genomen en daarna geruime tijd op het huis Lichtenberg vastgehouden totdat hij door plattelanders werd bevrijd. Vervolgens stelt hij dat de gevangenschap begon na 17 januari 1300 en eindigde voor juni 1300. Hieraan ontleende hij dat Hendrik de Rover van Montfoort moet zijn overleden voor 17 januari 1300: ergo 9 januari 1299 of 1300.¹¹⁵ Mijns inziens zit Van der Linden niet op het juiste spoor. Waarom? In de eerste plaats is er geen duidelijkheid over het jaartal van gevangenneming, namelijk 1300¹¹⁶ of 1301¹¹⁷ en duur (een jaar lang!).¹¹⁸ In de tweede plaats wordt gesproken over ‘Sweder van Montfoerde, Hubert van Vyanen ende Johan van Lintscoten, ridders’, dus ridders en niet over ministerialen wat ze overigens wel waren. Echter Sweder van Montfoort was in die tijd beslist nog geen ridder. Bovendien was hij oomzegger van Hubert van Vianen, die in overeenstemming met de naar gewoonte gehanteerde leeftijdsvolgorde als eerste genoemd had moeten worden.

Willem, bisschop van Utrecht, schonk aan de deken en het kapittel van Sint Pieter een jaarlijkse rente. De oorkonde werd verleden te Amersfoort op 17 januari 1300.¹¹⁹ Vervolgens bekrachtigde hij op 23 maart 1300 een schenking gemaakt door zijn zuster Sophia, vrouwe van Breda.¹²⁰ Op 21 mei 1300 gaf graaf Jan I aan zijn broer, Guy, alle goederen die aan Herman van Woerden, Gijsbert van IJsselstein, Gijsbert van Amstel en Arnoud van Benschop hadden toebehoord, in leen.¹²¹ Vervolgens sloten graaf Jan I en zijn broer, Guy, op 21 juli 1300 een verbond met de stad Utrecht.¹²² De bisschop kon dit niet aan zich voorbij laten gaan wat

¹¹⁴ Beschrijving: 1. omschrift: +S’H[-]DE·MONTFO[-]MIL[I]TIS
2. kenmerken: rond, - mm, witte was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild.
4. wapen: drie molenijzers (2:1).

¹¹⁵ Van der Linden, Van Montfoort, blz. 13.

¹¹⁶ Johannes de Beke, *Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant*. Uitgegeven door H. Bruch. RGP Grote Serie, no. 180 (’s-Gravenhage, 1982), blz. 159.

¹¹⁷ Willem Procurator, *Kroniek*. Editie en vertaling van het Chronicon van Willelmus Procurator door Marijke Gumbert-Hepp met medewerking van J.P. Gumbert (Hilversum, 2001), blz. 201.

¹¹⁸ De Beke, *Kroniek*, blz. 160.

¹¹⁹ OSU V, no. 2948, d.d. 17-1-1300.

¹²⁰ OSU V, no. 2956, d.d. 23-3-1300.

¹²¹ Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 9, d.d. 21-5-1300.

¹²² OSU V, no. 2971, d.d. 21-7-1300.

uiteindelijk in het jaar daarop leidde tot een oorlog tegen de Hollanders, die gesteund werden door Sweder van Montfoort. Voor Willem was de afloop dramatisch, want hij sneuvelde 4 juli 1301 op het slagveld op de Hoge Woerd bij de Meern.¹²³

Het lijkt er op dat er weinig tijdsruimte was in de jaren 1300 en 1301 om de bisschop *langdurig* vast te houden op het huis Lichtenberg. Aangezien zijn laatste optreden na zijn benoeming in 1296 tot bisschop is vastgelegd in een tweetal helaas niet volledig gedateerde oorkonden uit 1298¹²⁴ komt het jaar 1299, zoals ook al is verondersteld door Berkelbach van der Sprenkel,¹²⁵ veeleer in aanmerking en waarin dan tevens zijn gevangenschap moet zijn beëindigd. Hij zou daarna voor overleg met de Paus buiten het bisdom hebben verbleven, waarna hij is teruggekeerd op 15 augustus (1299).¹²⁶

Indien het voorgaande chronologisch zo heeft plaatsgevonden, dan is de veronderstelling dat tijdens zijn verblijf in gevangenschap één van de drie genoemde hoofdpersonen, namelijk Hendrik de Rover van Montfoort, voor het laatst vermeld op 20 augustus 1298,¹²⁷ is overleden en voor verwarring bij chroniqueurs heeft veroorzaakt. Zij hebben zijn zoon en opvolger Sweder voor hem in de plaats gesteld zonder zich te bekommeren om de leeftijdsvolgorde en titel. In de chronologie past daarom het overlijden van Hendrik op 9 januari 1299.

Uit dit huwelijk:

1. *Geertruida van Montfoort*, memorie 22 juli,¹²⁸ tr. *Gijsbert III van Ruweel*, ridder (1310), vermeld 1290-1310, memorie 10 december,¹²⁹ dood 2 mei 1315, zn. van Gijsbert II van Ruweel.
2. *Lutgard van Montfoort*, tr. *Alfert III van Wulven (van der Horst)*,¹³⁰ vermeld 1297-1317, zn. van Alfert II van Wulven en Ada van der Made.
3. *Sweder I van Montfoort*, volgt VI-a.
4. *Roelof de Rover van Montfoort*, volgt VI-b.
5. *Elisabeth (van Montfoort)*, vermeld 1323, 1327.
6. *Machteld (van Montfoort)*, vermeld 1323, 1327.

Op 11 januari 1327 werden Elisabeth- en Machteld, zusters van Sweder van Montfoort, door graaf Willem III beleend met vijf morgen land in Linschoten, 3½ morgen land in Mastwijk, 4 morgen land ‘op den Oerde’, 7½ en 5 morgen, gelegen in Heeswijk, een halve hoeve van 7½ morgen, in Blokland, een halve hoeve van 7½ morgen tot Opburen, en een halve hoeve van 7½ morgen in ‘Cockanghen’, ieder voor de helft. Wanneer één van hen beiden overlijdt, zal dat deel op de andere zuster versterven. Na hun beider dood te komen op Hendrik de Rover Roelof de Roverszoon.¹³¹

VI-a. *Sweder I van Montfoort*, burggraaf van Montfoort, knaap (1301), vermeld 1301-1329, overl. tussen 28 mei 1329 en 26 februari 1330, begr. Utrecht in de noordzijde van de

¹²³ Jamer, *Utrechtse Bisschoppen*, blz. 87-88, 147 [noot 407], 148 [noot 416].

¹²⁴ OSU V, no. 2911 en 2912, d.d. 1298.

¹²⁵ Van der Linden, *Van Montfoort*, blz. 12 [voetnoot 7].

¹²⁶ De Beke, *Kroniek*, blz. 161.

¹²⁷ OSU V, no. 2889, d.d. 20-8-1298.

¹²⁸ *Necrologium Sint Servaes*, blz. 143. Juli: XI Kal. (= 22 juli) Obiit domicella Gertrudis de Montford, uxor domini Giselberti de Rueele. Bij haar overlijden was haar man nog geen ridder.

¹²⁹ *Necrologium Sint Servaes*, blz. 173. December: IIII Jd. (= 10 december) Dominus Giselbertus de Ruele, miles.

¹³⁰ B. de Keijzer, *Van Wulven (Horst, Wulverhorst, Sterkenburg, Hardenbroek)* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹³¹ NA, *Archief graven van Holland*, inv.nr. 398, fol. 9v, nr. 67, d.d. 11-1-1327.

Jacobskerk,¹³² tr. 1^e (medio) 1298 (...) van *Haamstede*,¹³³ overl. voor 21 april 1301, dr. van Costijn III van Renesse en Meina (van de Maalstede), tr. 2^e (kort) voor 21 april 1301 (lijftocht) *Catharina van Holland*, geb. begin 1282, vermeld 1296 (naamloos), 1301-1328, in leven 12 augustus 1328, memorie 14 september,¹³⁴ begr. Utrecht in de noordzijde van de Jacobskerk, bastaarddochter van Floris V, graaf van Holland, bij een dochter van Engeland.

Na het overlijden van zijn vader werd hij door chroniqueurs als één van de hoofdpersonen, die in oorlog was met Willem, bisschop van Utrecht, gezien. Formeel kan dat niet eerder dan met ingang van 9 januari 1299 na het overlijden van zijn vader zijn geweest, maar er is wat dat betreft geen vastlegging in de oorkonden bekend (zie de uitleg hiervoor). Er is dus min of meer een hiaat van twee jaar waarin we niets over Sweder vernemen.

Het was gebruikelijk om wanneer er nog geen huwelijk was afgesloten direct na het overlijden van de vader een huwelijk aan te gaan om nageslacht en daarmee de erfopvolging zeker te stellen. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat Sweder al voor het overlijden van zijn vader in het huwelijk was getreden namelijk met een dochter van Costijn III van Renesse, heer van Haamstede, met voorbijgaan aan het huwelijkscontract met Catharina, de bastaarddochter van graaf Floris V.

De precieze gang van zaken is niet vastgelegd in de oorkonden of geschriften maar het lijkt erop dat door de toenmalige politieke omstandigheden zijn vader Hendrik de Rover van Montfoort kans gezien heeft om samen met zijn aangetrouwde verwant Jan van Renesse, die in de periode februari tot en met half september 1298 oppermachtig was in het graafschap, een profijtelijk huwelijk voor zijn zoon te arrangeren. Mogelijk werd er gezinspeeld of er waren al toezeggingen gedaan op het verkrijgen van de heerlijkheid Haamstede. Deze heerlijkheid was na het overlijden van Jan van Haamstede (nog in leven 28 augustus 1293)¹³⁵ als rechtleen afgestorven en aan de grafelijkheid vervallen. De heerlijkheid was daarna vacant gebleven. De politieke verwickelingen hebben er een andere wending aan gegeven, want op 12 oktober 1299 beloofde Witte, bastaard van graaf Floris V, dat hij het goed eens in het bezit van Jan van Haamstede, dat graaf Jan I hem toegewezen heeft, indien nodig weer zou afstaan.¹³⁶ Een dag later, op 13 oktober, werd hij met toestemming van Jan van Avesnes, graaf van Henegouwen, door graaf Jan I beleend.¹³⁷

Doordat de eerste echtgenote van Sweder jong overleden is, nalatende één dochter, is hij daarna getrouwd met Catharina, bastaarddochter van graaf Floris V.

Het volgende citaat belicht de afkomst van Catharina, namelijk: 'Item de rijke heer Sweer hadde een wijf ende was geboren van een Grave van Hollandt, ende van een dochter van Engelandt, daer sij t'samen in een tafelronde van Geren waeren, ende men hielde aldaer bancket ende danspel, also dat dese twee eene dochter teelden, ende die werde den Graef van Hollandt t'huijs gesonden, doe sij oudt genouch was om te huwelijcken, doe worde sij den rijcken heer Sweer van Montfort ten wijve gegeven, ende sij wonnen te samen twee soonen, daer die oudste van hietede Heinrick, ende die andere Willem, van welcken Willem geboren werde Heinrick de Roover, ende die oude Joffrou tot Haestrecht ende die Joffrou van Winsen'.¹³⁸

¹³² Van Heussen, *Historie ofte Beschryving-2*, blz. 277: 'Item deze Heer Sweer leyt begraven met syn Vrou tot Utrecht, aen die noortsyde inder Jacobinen kercke, daer haer beyder wapenen op den sarck van haer Graf vinden sal.'

¹³³ B. de Keijzer, *Van Renesse (Van Zierikzee)* (Emmen, 2021). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹³⁴ *Necrologium Sint Servaes*, blz. 156. September: XVIII Kal. okt. (= 14 september) Obiit domicella Katarina de Montfoort.

¹³⁵ OHZ V, no. 2820, d.d. 28-8-1293.

¹³⁶ OHZ V, no. 3517, d.d. 12-10-1299.

¹³⁷ OHZ V, no. 3518, d.d. 13-10-1299.

¹³⁸ De Keijzer, *Memorietafel*, blz. 520; Van Heussen, *Historie ofte beschryving-2*, blz. 276.

Uit dit citaat valt te herleiden dat Floris V tijdens een verblijf in Engeland bij een feestmaal en danspartij zich heeft begeven in een spel van begeerte met een dochter van Engeland. Dit verblijf in Engeland kan bijna niets anders zijn dan toen hij met de Engelse koning Eduard I een huwelijkscontract opstelde voor hun nog jonge kinderen Margaretha en Alfons vastgelegd in twee oorkonden te Westminster (GB), gedateerd 4 juli 1281.¹³⁹ Dat houdt in dat Catharina mogelijk begin maart 1282 is geboren. Toen zij de omstreeks 12 jaar oud werd, is zij naar huis gestuurd. Dat zal dan omstreeks 1294 zijn geweest, maar in ieder geval voor 27 juni 1296 toen Floris V is vermoord.

Sweder van Montfoort treedt pas op 21 april 1301 voor het eerst op in een oorkonde toen hij voor zijn tweede vrouw Catharina een lijfdocht vestigde op zes hoeven land in Blokland, waarbij als getuigen optraden Hubert van Vianen, ridder, en Jacob van Lichtenberg, schepen van Utrecht.¹⁴⁰ De eerste is zijn oom en de tweede zijn oudoom.

Op 26 april 1305 sloten Hubert van Vianen, maarschalk in het land van Utrecht, Jacob van Lichtenberg, ridders, en Sweder van Montfoort, knaap, mede namens enige andere edelen een bestand met de stad Utrecht dat tot 13 juni a.s. zal duren en waarbij zij toezegden kooplieden en landbouwers ongemoeid zullen laten.¹⁴¹

Graaf Willem III bewees op 18 september 1306 de huwelijksgift van 100 pond Hollands per jaar, die graaf Jan II, zijn vader, aan jonkvrouw Catharina, dochter van graaf Floris, echtgenote van Sweder, burggraaf van Montfoort, op 160 morgen land van heer Nicolaas van Cats, gelegen in Cabauw bij Lopik, die verbeurd waren verklaard, eventueel te lossen met 1.000 pond Hollands.¹⁴²

Op 1 december 1307 bezegelde hij een oorkonde ten behoeve van Willem gezegd Papekijn en zijn broer, Gerard gezegd Pape, die drie viertel land, gelegen in Linschoten, belend door Jan van Zuylen, ridder, overdroegen aan de commandeur en de broeders van de Duitse Orde (afb. 7).¹⁴³

Afb. 7. Zegel van Sweder van Montfoort, knaap (1307).¹⁴⁴
(*Ridderlijke Duitse Orde*)

¹³⁹ OHZ IV, no. 1966 en no. 1967.

¹⁴⁰ OSU V, no. 3010, d.d. 21-4-1301.

¹⁴¹ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 52, d.d. 26-4-1305.

¹⁴² Fruin, Archief Montfoort, no. 13, d.d. 18-9-1306.

¹⁴³ HUA, Archief Ridderlijke Duitse Orde (RDO), inv.nr. 1075, d.d. 1-12-1307 (volgens de inventaris 29-11-1307!).

¹⁴⁴ Beschrijving: 1. omschrift: +S'·SVEDERI·CASTELA'I·DE·MO'TFORDE·FAM
2. kenmerken: rond, ca. 24 mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: een halfroond schild.
4. wapen: drie molenijzers (2:1).

In 1309 is Sweder van Montfoort samen met Adam van den Zijl borg voor Gerrit van der Vliederhoeve in het kader van de doodslag op Ernst van den Bosch.¹⁴⁵ Op 5 mei 1310 is er een uitspraak tussen Sweder van Montfoort enerzijds, en Agniese, dochter van wijlen Jan van Merlo, en Baernt van Dorenwerde, haar man, anderzijds, over de status van tien hoeven land, genaamd ‘Wulvingskamp’, in de Achtersloot (IJsselstein), gelegen in het gerecht van heer Gijsbert van Ruweel. Op basis van verklaringen wordt bepaald dat het land eigendom is van het Sticht Utrecht en Agniese als ‘recht leenvolgher’ daarmee ten rechte beleend is.¹⁴⁶

Op 27 juni 1310 kwam een uitspraak tot stand tussen heer Hubert van Vianen, heer Gerrit van den Vliet, heer Gijsbert van Ruweel, Jan van Beusichem, Sweder van Montfoort en Baernt van Dorenwerde, hun magen en helpers, enerzijds en heer Gijsbert van IJsselstein, zijn magen en helpers aan de andere zijde, vanwege roven, brandstichting, gevangenneming, veroorzaken van schade etc. in een ‘openbaren’ oorlog.¹⁴⁷ Vervolgens moest Sweder samen met enige andere personen in 1313 een eed afleggen over de vrede, die op zijn initiatief tot stand was gekomen, tussen Gerrit van der Vliederhoeve en Louwen Vrowijnsz.¹⁴⁸ Hendrik van Honthorst ‘de jonge’ droeg op 13 mei 1317 zijn leengoed, leenroerig aan het convent van Sint Paulus, gelegen in Linschoten, over aan Sweder van Montfoort, knaap.¹⁴⁹

Rond 1320 verzette Sweder van Montfoort zich tegen de machtsuitbreiding van Holland in het Sticht en koos de zijde van zijn leenheer, de bisschop van Utrecht. Zijn broer Roelof keerde zich tegen hem, omdat hij de Hollandse partij toegedaan was. De graaf van Holland verklaarde Sweder de oorlog en legerde enige tijd een Hollandse bezetting onder leiding van Roelof de Rover van Montfoort op het kasteel Montfoort.¹⁵⁰

Op 28 november 1320 beloofde graaf Willem III aan zijn getrouwen, Jacob, bisschop van Zuden, heer Simon van Benthem en Jan van Bergen, baljuw van Zuid-Holland, schadeloos te houden voor hun borgstelling voor hem gedaan tegenover Sweder van Montfoort.¹⁵¹ Hierop volgend, 8 januari 1321, zegde graaf Willem III aan Sweder van Montfoort, zijn zwager, toe een bedrag van 1.000 zw.t., die hij van hem had geleend, binnen een jaar terug te betalen, namelijk ‘in dortiendaghes naestcomende’ (= 6 januari 1322).¹⁵² Graaf Willem III verbood op 5 augustus 1321 Sweder van Montfoort, zijn zwager, niets te ondernemen tegen zijn broer Roelof de Rover, en andere knapen, die namens de graaf op het huis van Sweder waren, toen hij ‘onse vriend niet en was, ende wine ontseyt hadden’.¹⁵³

Naar mijn berekening zal Hendrik de Rover, zoon van Sweder van Montfoort, in het voorjaar 1322 het één en twintigste levensjaar voltooid hebben en lag er niets in de weg om het geplande huwelijk (zie later) te voltrekken. Zijn vader was echter niet genegen om toe te stemmen en lag er een conflict met graaf Willem III in het verschiet. Daarom verordonneerde graaf Willem III op 18 april 1322 dat (Roelof) Rover van Montfoort niet met diens broer Sweder tegen hem zal ageren met kans op verlies van lijf en goed.¹⁵⁴ Op 4 augustus 1322 gelaste graaf Willem III

¹⁴⁵ Imminck, Registrum Guidonis, blz. 72.

¹⁴⁶ Imminck, Registrum Guidonis, blz. 256; Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 176, d.d. 5-5-1310, no. 223, d.d. 10-6-1310, en no. 226, d.d. 8-7-1311.

¹⁴⁷ Imminck, Registrum Guidonis, blz. 185.

¹⁴⁸ Imminck, Registrum Guidonis, blz. 111.

¹⁴⁹ HUA, Heerlijkheidarchief Montfoort, inv.nr. 338-1, d.d. 18-5-1317. Transcriptie (bijlage no. 1).

¹⁵⁰ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 251.

¹⁵¹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 289, fol. 13r, nr. 69, d.d. 28-11-1320.

¹⁵² NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 289, fol. 13v, nr. 72, d.d. 8-1-1321. De omringende oorkonden zijn van eind 1320 en begin 1321, vermoedelijk berust het jaartal daarom op een vergissing. Vgl. Van Mieris II, blz. 248, d.d. 8-1-1321.

¹⁵³ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 7v, nr. 32, d.d. 5-8-1321.

¹⁵⁴ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 5r, nr. 25, d.d. 18-4-1322.

daartoe, gemaand door Gijsbert, heer van IJsselstein, aan Mathijs Rengersz., baljuw van Zuid-Holland, beslag te leggen op de goederen van Sweder van Montfoort, omdat door zijn weigering het huwelijk van zijn zoon tot nu toe niet was doorgestaan. In deze oorkonde wordt gerefereerd naar het bezegelde huwelijkscontract tussen (Hendrik de) Rover, zoon van Sweder van Montfoort, en de dochter van heer Gijsbert van IJsselstein, en waarbij de graaf als *overborg* de brief mede bekrachtigd en bezegeld heeft.¹⁵⁵

Het valt moeilijk te raden waarom Sweder van Montfoort weigerachtig is, maar mogelijk speelt hier een simpele geldkwestie op de achtergrond. Veelal werd één van de partijen, in dit geval Hendrik de Rover van Montfoort, na het sluiten van een huwelijkscontract opgenomen in de huishouding van de andere partij, ergo bij heer Gijsbert, heer van IJsselstein, waar hij verder opgeleid zal worden. Kost en inwoning kwamen ongetwijfeld voor rekening van zijn aanstaande schoonvader. Een huwelijk betekende voor hem beëindiging van een uitgavenpost. Echter voor Sweder van Montfoort lag dit anders want hij moest conform de gemaakte bepalingen in het huwelijkscontract jaarlijks ten laste van de goederen van Montfoort een lijftocht, 400 pond zw.t. (zie hierna punt 2 van de oorkonde van 26 april 1327), gaan uitkeren. Dat was een behoorlijke aderlating. Bovendien waren er geen dynastieke problemen. Kortom, het vermoeden bestaat dat Sweder daarom er niet zo'n haast van maakte om toe te stemmen in het huwelijk.

Onder de druk, die graaf Willem III uitoefende op Sweder van Montfoort, zal het huwelijk toch na 4 augustus 1322 (zie hiervoor) doorgang hebben gevonden. Belangwekkend is vast te stellen dat de eerstgeboren zoon van Hendrik de Rover op 15 oktober 1333 nog minderjarig is, maar op 5 april 1334 werd beleend met het burggraafschap c.a. (zie hierna). Hij moet dus op dat moment meerderjarig zijn geweest.

Indien we uitgaan van de minimale leeftijd van 12 jaar bij leenverheffing, dan moet die zoon tussen 15 oktober 1321 en 5 april 1322 geboren zijn. Dit strookt niet met een huwelijksluiting na 4 augustus 1322. Dit is merkwaardig tenzij we de minimale leeftijd van 12 jaar niet moeten interpreteren als *dat het twaalfde levensjaar is voltooid*, maar het moment van *het ingaan van het twaalfde levensjaar*. Indien het laatste wordt gehanteerd dan zou de geboorte tussen 15 oktober 1322 en 5 april 1323 vallen.

Een ander punt is de naamgeving van de eerstgeboren zoon. Opvallend is dat hij de naam Jan kreeg. Een naam die aan vaderskant niet voorkomt. Aan moederskant wel, namelijk een jongere broer (Johan van IJsselstein, kanunnik te Deventer, thesaurier van Sint Marie) van Agniese, maar indien sprake is van vernoeming dan komen andere namen (Gijsbert, haar vader, Arnoud, Otto, Herbaren, andere oudere broers) eerder in aanmerking. Zou de onenigheid tussen vader en zoon ertoe geleid hebben dat de eerstgeborene bewust niet vernoemd is?

Eerder is al gewezen op het verschijnsel dat wanneer de geboorte van de eerstgeboren zoon samenvalt met het begin van de regering van een nieuwe vorst diens naam wordt vernoemd.¹⁵⁶

In dit geval zou ook gedacht kunnen worden aan Jan van Bronkhorst, die slechts een korte periode bisschop van Utrecht was. In de oorkonden komt hij als zodanig voor van 8 november 1322¹⁵⁷ tot en met 16 februari 1323.¹⁵⁸ Zijn opvolger Jan van Diest, bisschop van Utrecht vanaf 1 januari 1323,¹⁵⁹ komt pas als zodanig officieel in een oorkonde voor op 2 april 1323.¹⁶⁰ Hoe

¹⁵⁵ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 5r, nr. 28, d.d. 4-8-1322.

¹⁵⁶ De Keijzer, Borgen, blz. 22.

¹⁵⁷ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 528, d.d. 8-11-1322.

¹⁵⁸ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 557, d.d. 16-2-1323.

¹⁵⁹ Jamers, Bisschoppen, blz. 93 en 152 [voetnoot 457].

¹⁶⁰ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 560, d.d. 2-4-1323.

dan ook, in de relevante periode was er sprake van tweemaal een benoeming en heette ze beiden toevallig Jan. Omdat in de oorkonde van 29 maart 1323 (zie hierna) geen gewag wordt gemaakt van een reeds geboren zoon, is het heel goed mogelijk dat de geboorte is gevallen in het jaar 1323 tussen 29 maart en 5 april. Echter tussen 2 augustus 1322 en 5 april 1323 liggen acht en geen negen maanden. Is de veronderstelling gewaagd dat de jongelieden, Hendrik de Rover en Agnese, het huwelijk al hadden *geconsummeerd* voor 2 augustus 1322?

Indien vorenstaande hout snijdt, dan is het niet zo vreemd dat vader en zoon in een oplopend conflict zijn geraakt. Zonder bekrachtiging van het huwelijk door de vader zou de eerstgeborene een smet op zijn blazoën krijgen. Het lijkt er op dat de huwelijksluiting voor de buitenwereld op tijd tot stand is gekomen. In deze kwestie is het beste om Willem Procurator aan het woord te laten, die ons het volgende toevertrouwde: ‘De verschillende gebeurtenissen van het zelfde jaar (1323) bestuderend, heb ik gemeend dat het waard is om in het verhaal aan te stippen, hoe iemand, een edelman van den bloede, maar van inborst veeleer een beest, namelijk de zoon van Sweder van Montfoort, tegen het vierde van de tien geboden zijn eigen ouders vervolgde en zichzelf gelukwenste met hun ondergang.¹⁶¹ Immers, dat jongmens de Rover, getrouwd met de dochter van de heer van IJsselstein, maakte een plan van actie met hulp van zijn schoonvader en wilde in de stilte van de nacht het huis van zijn vader met behulp van ladders met geweld binnengaan en de oude mensen die lagen te slapen een doodschrik op het lijf jagen’.¹⁶² De jongste zoon, Willem, zag echter kans om graaf Willem III op de hoogte te stellen wat er gaande was of zoals het er staat ‘ende gaf hem syns Vaders verdriet te kennen’, die daarop naar Montfoort ging om de zaken op orde te stellen.¹⁶³

Graaf Willem III en zijn raad deden op 29 maart 1323 uitspraak over de gerezen geschillen, waarbij een interessant overzicht wordt verstrekt aangaande de familieleden en lopende financiële verplichtingen.¹⁶⁴ Puntsgewijs en zo kort mogelijk samengevat:

1. Sweder en zijn vrouw zullen uit de *goederen van Montfoort* als medegave 700 pond zw.t. per jaar ontvangen. In het geval dat zij hierna alsnog kinderen krijgen dan zullen die kinderen in principe mee erven.
2. Hendrik de Rover zal uit de goederen eveneens 700 pond zw.t. per jaar krijgen. Verder zal hij het huis te Montfoort en alle gerechten, uitgezonderd de gerechten die Floris en Willem, zijn broers, ontvangen hebben, verkrijgen.
3. Jonkvrouw Adeliza, Floris en Willem zullen samen 580 pond per jaar ontvangen. In het geval Floris en Willem voor die tijd gegoed waren aan enige goederen dan zal men dat in mindering brengen op voornoemd bedrag.
4. De zusters van Sweder, namelijk jonkvrouw Lijsbeth en jonkvrouw Machteld, zullen uit de goederen 80 pond per jaar ontvangen, maar zullen geen recht meer hebben op de erfenis van hun vader en moeder.
5. Indien de goederen van Montfoort niet toereikend zijn dan zullen de toegezegde bedragen verminderd worden ten overstaan van de Bisschop van Zuden, Simon van Benthem, Sweder van Vianen en Jacob Jansz. (van Lichtenberg).
6. Hendrik de Rover zal voogd zijn over zijn broers Floris en Willem.
7. In het geval Hendrik de Rover en Sweder, zijn vader, overlijden dan blijven de kinderen van Hendrik in de goederen van Montfoort, zoals het ‘hantveste’ (= huwelijkscontract)

¹⁶¹ In de Latijnse tekst staat ‘naufragio’ = ‘schipbreuk’, maar in de context van het verhaal zal hier ‘ondergang’ bedoeld zijn.

¹⁶² Willem Procurator, Kroniek, blz. 297 en 299.

¹⁶³ Van Heussen, *Historie ofte Beschryving-2*, blz. 276.

¹⁶⁴ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 11r, nr. 45, d.d. 29-3-1323.

bepaalt met betrekking tot het huwelijk van Hendrik de Rover en jonkvrouw Agnese, zijn vrouw, verleden voor Guy, bisschop van Utrecht.

8. Ten slotte volgen nog enige nadere bepalingen. Verder blijkt dat Sweder van Montfoort menigmaal ‘ons verbroken’ heeft. Hij moet daarom de brief teruggeven van 1.000 pond zw.t. en de borgen kwijtschelden (zie hiervoor). Daarenboven nog eens 2.000 pond zw.t. in gereed geld en daarna nog eens 500 pond te betalen aan de graaf. Mocht Hendrik de Rover geld vinden op het huis Montfoort, dan zal hij dit moeten melden en zal de graaf daarover een beslissing nemen.

Op 13 september 1323 bevestigde graaf Willem III dat hij van Jacob Jansz. (van Lichtenberg), burger van Utrecht, voornoemde brief van 1.000 zw.t. teruggekregen heeft, en de ontvangst van het bedrag van 2.000 pond zw.t. dat hem toekwam vanwege zijn uitspraak in het geschil.¹⁶⁵

Op 18 oktober 1323 benoemde de graaf vier scheidslieden, die de goederen moeten verdelen tussen enerzijds Sweder van Montfoort en zijn echtgenote, en anderzijds hun kinderen, conform de eerder door hem uitgevaardigde oorkonde, verder dienen zij Agnes, echtgenote van Rover van Montfoort, in overeenstemming met het huwelijkscontract haar lijftocht toe te wijzen op het goed van Blokland.¹⁶⁶ Op dezelfde dag preciseerde de graaf dat zijn uitspraak waarmee de goederen verdeeld worden tussen Sweder van Montfoort, zijn echtgenote en hun kinderen niet ten koste mag gaan van de rechten van jonkvrouw Meina, de zuster (= voordochter) van Sweder.¹⁶⁷ Een dag later bepaalde de graaf dat van de 700 pond per jaar die toegewezen zijn aan Sweder, zijn echtgenote, zijn nicht, de vrouw van Sweder, en hun kinderen, hiervan vooruit 200 pond zal krijgen staande op het goed van Cabauw.¹⁶⁸

Als gevolg van de uitvoering van het testament van jonkvrouw Adeliza, gemaakt toen zij nog in leven was, deed graaf Willem III op 20 maart 1326 uitspraak in het geschil tussen Sweder van Montfoort en Jan van Roosenburg.¹⁶⁹ Ook hier puntsgewijs een samenvatting:

1. Jan van Roosenburg zal 40 pond zw.t. krijgen van de 130 pond zw.t. (zie hiervoor punt 3)¹⁷⁰ die hij samen met jonkvrouw Adeliza, zijn vrouw, hadden toegewezen gekregen.
2. Hij zal het bedrag van 40 pond jaarlijks ontvangen totdat Sweder van Montfoort of zijn nakomelingen zal lossen met 400 pond ineens.
3. Van dat bedrag zal Jan van Roosenburg of zijn nakomelingen tevens de ‘capellerie’, te voren gevestigd in de kerk van Voorschoten, betalen, zoals bij het testament besproken is.
4. Het bedrag van 40 pond is gevestigd op een hoeve land, waar Gijsbert Bliscip op woont, gelegen in Blokland.
5. Het overblijvende bedrag van 90 pond zw.t. zal toevallen aan Sweder van Montfoort, of zijn vrouw, met dien verstande dat als Sweder overlijdt voor zijn vrouw zij dit bedrag als lijftocht zal behouden, en omgekeerd. Na hun beider overlijden zal het bedrag toekomen aan hun erfgenamen.
6. Hiermee zijn alle voorwaarden en brieven tussen jonkvrouw Adeliza en Jan van Roosenburg ‘doot’.

Klaarblijkelijk is de situatie, die ontstaan is na de uitspraak door graaf Willem III en zijn raad op 29 maart 1323, niet bevorderlijk geweest voor de verstandhouding tussen vader en zoon want de onenigheid tussen beiden bleef voortduren, zodat de graaf op 26 april 1327 opnieuw

¹⁶⁵ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 13r, nr. 57, d.d. 13-9-1323.

¹⁶⁶ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 6v, nr. 36, d.d. 18-10-1323.

¹⁶⁷ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 6v, nr. 37, d.d. 18-10-1323.

¹⁶⁸ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 6v, nr. 38, d.d. 19-10-1323.

¹⁶⁹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 243, fol. 56v, nr. 283, d.d. 20-3-1326.

¹⁷⁰ Floris en Willem hebben dus samen 450 pond gekregen of per persoon 225 pond.

moest bemiddelen.¹⁷¹ Vermoedelijk was graaf Willem III ook niet helemaal gelukkig met de situatie. De eerder gemaakte afspraken worden nu – na ongeveer vier jaar – teruggedraaid onder de nodige voorwaarden en niet mis te verstane woorden, waarbij Sweder min of meer onder curatele wordt gesteld. Ook nu weer in het kort puntsgewijs de samenvatting:

1. Sweder van Montfoort krijgt zijn goederen dat wil zeggen zijn huis, gerechten, etc. terug zo lang hij leeft maar onder voorwaarde dat hij altijd zal handelen ‘bi rade twier synre vriende’, die de graaf zal kiezen uit een voordracht van zes mannen, te weten heer Hendrik van Loenersloot, deken van Sint Jan, heer Sweder van Vianen, ridder, Hubert Schenk, Hendrik van Vianen en Jan van Lichtenberg. Aangewezen worden heer Henrik van Loenersloot en heer Sweder van Vianen.
2. Uit het totaal van de goederen worden de volgende toezeggingen gelicht:
 - a. 400 pond zw.t. per jaar die hij Hendrik de Rover, zijn zoon, toegezegd heeft in huwelijk met jonkvrouw Agniese, dochter van de heer van IJsselstein, zal jonkvrouw Agniese de helft hebben voor haar lijftocht.
 - b. 80 pond t. per jaar, die jonkvrouw Lijsbeth en jonkvrouw Machteld, zusters van Sweder, toegewezen zijn.
 - c. 50 pond t. per jaar, die jonkvrouw Meine, zijn zuster (= voordochter),¹⁷² bewezen zijn.
3. Roelof de Rover zal in zijn goederen blijven, namelijk de tienden van Ameide die hij in leen houdt van Dirk van Herlaar.
4. Jan van Roosenburg zal behouden wat hem bewezen is bij de deling en scheiding na het overlijden van zijn vrouw jonkvrouw Adeliza.
5. Floris en Willem zullen na het overlijden van hun vader, goederen verkrijgen die aangewezen zullen worden ‘na ons rade’ en Sweder, hun vader.
6. Hendrik de Rover zal het huis, gerechten, etc. krijgen of bij vooroverlijden zijn erfgenamen, die hij heeft bij jonkvrouw Agniese, zijn vrouw.
7. Hierna volgen nadere bepalingen. Sweder van Montfoort mag niets verkopen. Voorts zal hij geen wangunst hebben tegenover (Roelof de) Rover, zijn broer, de poorters van Oudewater, zijn eigen landgenoten, en iedereen die aanwezig was toen hem het huis Montfoort ontnomen werd. De twist tussen vader en zoon is hiermee beëindigd en huwelijkscontract zal eerbiedigt worden.

Op 27 april 1327 beloofde Sweder van Montfoort zich te zullen houden aan de uitspraak gedaan door graaf Willem III onder medebezegeling van ‘minen lieven maghen ende vrienden’ heer Hendrik van Loenersloot, deken van Sint Jan, heer Sweder van Vianen, ridder, Hubert den Schenk van Beusichem, Hendrik van Vianen, Jacob Jansz. (van Lichtenberg) en Jan van Lichtenberg, knapen.¹⁷³ Het ziet er naar uit dat Sweder van Montfoort en zijn vrouw zich niet meer echt thuis (veilig) voelden op het kasteel en Montfoort hebben verlaten, zoals blijkt uit het volgende citaat: ‘Ende Heer Sweer oudt synde woude hy een gemackelyck leven leyden, ende tooch naer Utrecht metter woninge, met alle syne gereede haeven ende goeden, gelt ende kleynodien welcke seer veele waeren’.¹⁷⁴

Met goeddunken van o.a. Sweder van Montfoort, als belanghebbende, worden door bisschop Jan van Diest en graaf Willem III op 24 juli 1328 maatregelen genomen over het maken van

¹⁷¹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 10r, nr. 70, d.d. 26-4-1327.

¹⁷² Merkwaardig dat hier de term zuster wordt gebezigd, terwijl zij een dochter is uit het eerste huwelijk van Sweder van Montfoort. Later komt het nog een keer voor.

¹⁷³ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 10r, nr. 71, d.d. 27-4-1327.

¹⁷⁴ Van Heussen, *Historie ofte Beschryving-2*, blz. 277.

de Lekdijk en regelingen ontworpen betreffende de schouw en onderhoud,¹⁷⁵ evenzo door graaf Willem III over het dijken van de IJssel tot Schoonhoven.¹⁷⁶

Op 12 augustus 1328 gaven de ‘goedshuisberaaders’ (godshuisbroeders) van de kerk van Sint Jacob te Utrecht onder bepaalde voorwaarden aan Catharina, burggravin van Montfoort, vrouw van Sweder van Montfoort, in eeuwige erfpacht een hofstede, gelegen in de ‘Lauwersteghe’ te Utrecht, die aan de voornoemde kerk toebehoort.¹⁷⁷ Sweder, burggraaf van Montfoort, gaf op 28 mei 1329 aan zijn ‘poorte’ verschillende vrijheden en keuren. De oorkonde is vastgelegd in een vidimus van 26 februari 1330, vermoedelijk opgesteld kort na zijn overlijden.¹⁷⁸

Uit het eerste huwelijk:

1. *Meina van Montfoort*, geb. ca. 1298 (naar schatting), vermeld 1308 (minderjarig), 1317, 1323, 1327 (nog ongehuwd), 1331, tr. voor 12 april 1331 (lijftocht) *Jan Wulfaert*, vermeld 1331.

In de grafelijke bedde in Zeeland van 1308 komen de volgende twee posten voor:¹⁷⁹

1. In Oiestambocht van Haemstede – In ‘s heren Witten rekeninghe
joncvrouwe Lysebette 17 gemet
’t kint van Montvorde 10 gemet
2. In sestendeel van Burgh – In ‘s heren Witten ambocht van Haemstede
der vrouwen erfnamen van Montvorde ende
joncvrou Lisebette 58 gemet

Op 22 maart 1317 kende graaf Willem III een Zeeuws jaargeld van 50 pond zw.t. toe aan jonkvrouw Meina van Montfoort, ‘van ghebreke dat is ons eyschende was van hoire moeder wegghen der vrouwen van Montfoirt ende Jan van Aemstede hoire oem’.¹⁸⁰ In de grafelijke rekening van Zeeland over het jaar 1318/19 wordt de uitbetaling van 50 pond, met de vervaldatum 1 mei, pas gedaan op 14 december 1318, aan de jonkvrouw van Montfoort verantwoord.¹⁸¹ Vervolgens verklaarde graaf Willem III op 18 oktober 1323 dat bij goederending tussen Sweder van Montfoort, en zijn vrouw, nicht van de graaf, en hun kinderen dat dit niet ten koste mag gaan van de rechten van jonkvrouw Meina, de zuster (= voordochter) van Sweder.¹⁸² In vervolg hierop gaf graaf Willem III op 22 oktober 1323 ter compensatie van aanspraken vanwege haar moeder, de vrouwe van Montfoort, en haar oom Jan van Haemstede, aan jonkvrouw Meina van Montfoort, een jaarrente van 50 pond uit de cijns van zijn nieuwe land te ‘Vortrap’.¹⁸³ Ten slotte bevestigde graaf Willem III op 12 april 1331 de lijftocht gemaakt door Jan Wulfaert aan diens echtgenote jonkvrouw Meina van Montfoort, bestaande uit zijn aandeel van het ‘geleidegeld’ op de Honte, dat door hem in leen wordt gehouden van de grafelijkheid.¹⁸⁴ Uit de grafelijke rekeningen betreffende Zeeland over

¹⁷⁵ Van Mieris II, blz. 460, d.d. 24-7-1328.

¹⁷⁶ Van Mieris II, blz. 463, d.d. 24-7-1328.

¹⁷⁷ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 431, d.d. 12-8-1328. Transcriptie (bijlage no. 5).

¹⁷⁸ Fruin, Archief Montfoort, no. 35, d.d. 28-5-1329.

¹⁷⁹ J.W. Zondervan, *De grafelijke bedde in Zeeland van 1308*, in: *Spelerieë. Verschenen ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de Afdeling Zeeland van de Nederlandse Genealogische Vereniging* (Kapelle, 1992), blz. 34 en 36. Jonkvrouw Elisabeth is eveneens een dochter van Costijn IV van Renesse.

¹⁸⁰ NA, Graven van Holland, inv.nr. 304, fol. 14v, nr. 12, d.d. 22-3-1317.

¹⁸¹ Hamaker, Rekeningen IV, blz. 196.

¹⁸² NA, Graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 6v, nr. 37, d.d. 18-10-1323.

¹⁸³ NA, Graven van Holland, inv.nr. 304, fol. 68r, nr. 241, d.d. 22-10-1323.

¹⁸⁴ NA, Graven van Holland, inv.nr. 304, fol. 116r, nr. 565, d.d. 12-4-1331.

de jaren 1339/42¹⁸⁵ en 1342/43¹⁸⁶ blijkt dat de jonkvrouw van Montfoort 5 morgen land, gelegen in het westambacht van Haamstede, huurde.

Uit het tweede huwelijk:

2. *Adeliza van Montfoort*, vermeld 1323, nog in leven 1 januari 1324, dood 20 maart 1326, tr. (kort) voor 2 augustus 1323 (lijftocht) *Jan van Roosenburg*, vermeld 1306-1327, zn. van Simon van Benthem en (Johanna) van Wassenaar. Hij tr. 1^e Hadewich, verm. dr. van Gijsbert Dukinc.
3. *Hendrik III de Rover van Montfoort*, volgt VIIa.
4. *Floris van Montfoort*, heer van 'Linschoterhaar' en Reierskop,¹⁸⁷ vermeld 1317-1352, tr. (huwelijkscontract 23 februari 1346) *Kunigonde van Zoelen*,¹⁸⁸ vermeld 1346, dr. van Wouter van Zoelen en Margaretha Tengnagel.

Floris, zoon van Sweder van Montfoort, werd op 23 augustus 1317 beleend met het gerecht en tiend van der Haar na overdracht door Gijsbert Ruysch van Linschoten, ridder,¹⁸⁹ en op 23 januari 1320 met het gerecht, tiend en cijns van Reijerscop (onder Harmelen) na overdracht door Sweder van Vianen, knaap.¹⁹⁰ Op 29 maart 1323 is hij nog onmondig en wordt onder voogdij van zijn oudste broer Hendrik de Rover geplaatst en krijgt een jaargeld van 225 pond toegekend.¹⁹¹ Bij het herstellen van zijn vader, Sweder van Montfoort, in zijn goederen op 26 april 1327, werd bepaald dat hij na het overlijden van zijn vader de goederen zal behouden.¹⁹²

Afb. 8. Zegel van Floris van Montfoort, knaap (1346).¹⁹³
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 15 oktober 1333 beloofden Hendrik van Loenersloot, proost van Sint Jan, Roelof de Rover, Floris en Willem van Montfoort, en Ernst van der Horst, als voogden van de nagelaten kinderen van Hendrik van Montfoort, de goederen trouw te zullen beheren,

¹⁸⁵ Hamaker, Rekeningen V, blz. 26.

¹⁸⁶ Hamaker, Rekeningen V, blz. 238.

¹⁸⁷ Gelegen tussen Harmelen en Veldhuizen.

¹⁸⁸ B. de Keijzer, *Van Zoelen* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹⁸⁹ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 331, d.d. 23-8-1317. Transcriptie (bijlage no. 2).

¹⁹⁰ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 349, d.d. 23-1-1320. Transcriptie (bijlage no. 3).

¹⁹¹ Van Mieris II, blz. 309, d.d. 29-3-1323.

¹⁹² Van Mieris II, blz. 427, d.d. 26-4-1327.

¹⁹³ Beschrijving: 1. omschrift: (te zwaar geschonden).

2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfronde schild gevat in een rondboogvierpas.

4. wapen: drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een barensteel met drie hangers over alles heen.

waarbij de uitvoering werd toevertrouwd aan Willem van Montfoort en Ernst van der Horst.¹⁹⁴ Verder verkreeg hij op 31 maart 1340 land op ‘Linschoterhare’.¹⁹⁵ Na de slag bij Warns op 26 september 1345, waarbij vele mannelijk leden van de familie Van Montfoort sneuvelden,¹⁹⁶ ging hij kort daarna een huwelijk aan met Kunigonde van Zoelen, waarvan het huwelijkscontract dateert van 23 februari 1346, en waaraan zijn beschadigde zegel hangt (afb. 8).¹⁹⁷

Arnoud van Arkel, ridder, bevestigde op de zelfde dag de medegave, die hij aan Kunigonde van Zoelen, de vrouw van Floris van Montfoort, heeft toegezegd.¹⁹⁸ Op 23 september 1352 zegelde (afb. 9) Floris van Montfoort de oorkonde, waarin Sweder van de Nesse en zijn magen beloofde de bisschop en de stad Utrecht nimmer vijandig gezind te zullen zijn.¹⁹⁹

Afb. 9. Zegel van Floris van Montfoort, knaap (1352).²⁰⁰
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

5. *Willem van Montfoort*, volgt VII-b.

VII-a. *Hendrik III de Rover van Montfoort*, burggraaf van Montfoort, knaap (1325), geb. ca. 1301 (naar schatting), vermeld 1323-1331, memorie 14 april,²⁰¹ overl. 14 april (1333), dood 15 oktober 1333, tr. (huwelijkscontract voor 29 mei 1317) *Agniese van IJsselstein*, verdeling nalatenschap onder de kinderen 1341, woonde in Oudewater 1346,²⁰² kreeg pauselijke aflaat

¹⁹⁴ Van Mieris II, pag. 548, d.d. 15-10-1333.

¹⁹⁵ Fruin, Archief Montfoort, no. 42, d.d. 31-3-1340.

¹⁹⁶ De Keijzer, Memorietafel, blz. 511-512.

¹⁹⁷ HUA, Heerlijkheidarchief Montfoort, inv.nr. 147-1, d.d. 23-2-1346. Transcriptie (bijlage no. 7).

¹⁹⁸ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 147-2, d.d. 23-2-1346. Transcriptie (bijlage no. 8).

¹⁹⁹ HUA, Stad Utrecht, raad 1122-1577, inv.nr. 394, d.d. 23-9-1352.

²⁰⁰ Beschrijving: 1. omschrift: (te onduidelijk).

2. kenmerken: rond, - mm, - was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfronde schild gevat in een rondboogvierpas.

4. wapen: drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een barensteel met drie hangers over alles heen.

5. bijzonderheden: alleen een foto van het charter met zegel op de leeszaal beschikbaar gesteld, waardoor het zegel nauwelijks te beschrijven valt.

²⁰¹ Necrologium Sint Servaas, blz. 123, April: XVIII Kal. (= 14 april) Henricus Roouer de Montfoerde, pater Katrinae.

²⁰² Muller, Het oudste register, blz. 48. Beleningen 1-6-1347 w.o. een huis te Oudewater, belend aan de noordzijde ‘die jonfrouwe van Montfoerde’.

1348,²⁰³ memorie 17 januari,²⁰⁴ overl. 17 januari (1360), dr. van Gijsbert van IJsselstein en Berta van Heukelum.

Tussen Hendrik de Rover en jonkvrouw Agniese, was een huwelijkscontract, waar reeds ruime aandacht is besteed, opgesteld en verleden voor Guy, bisschop van Utrecht. De bisschop is overleden op 29 mei 1317,²⁰⁵ zodat het contract van voor die tijd moet dateren.

Vanaf 1323 oefende Hendrik de Rover, die in tegenstelling tot zijn vader Hollands gezind was, in feite het burggraafschap uit.²⁰⁶ Ondanks de uitspraak van 29 maart 1323 (zie hiervoor) was graaf Willem III niet echt gerust. Ruim veertien dagen later, namelijk op 14 april 1323, liet hij Hendrik de Rover van Montfoort plechtig beloven om hem in alles getrouwelijk te helpen en te dienen onder ‘verbeurte’ van niet minder dan 5.000 pond zw.t., bezegeld door de aanwezige getuigen, namelijk heer Gijsbert, heer van IJsselstein, zijn schoonvader, heer Arnoud van IJsselstein, zijn zwager, ridders, en Roelof de Rover, zijn oom.²⁰⁷ Een boete dus die twee maal zo hoog ligt dan wat zijn vader kwijt was.

Zoals blijkt uit de dijkbrief van de Lekdijk, gedateerd 30 juli 1323, zullen een dijkgraaf en negen heemraden worden aangesteld, waarmee de schouw wordt geregeld met verwijzing naar de dijkbrief van 12 juli 1323. Eén van de heemraden zal worden aangewezen door (Hendrik) Rover van Montfoort.²⁰⁸ Op 2 augustus 1323 bepaalde graaf Willem III dat jonkvrouw Adeliza, dochter van Sweder van Montfoort, ter gelegenheid van het huwelijk met Jan van Rozenburg, van haar broer Hendrik de Rover, jaarlijks 130 pond zal ontvangen.²⁰⁹ Hendrik de Rover, oudste zoon van Sweder van Montfoort, beloofde op 1 september 1323 uiterlijk voor 11 november een bedrag van 700 pond zw.t., bestemd voor de graaf, te betalen aan Jan van Rozenburg en Jan van den Werve, waarbij als borgen genoemd worden heer Gijsbert, heer van IJsselstein, Roelof de Rover, Otto van IJsselstein, Hendrik de Rover van Ruweel, Hendrik Speyaert en Gijsbert van Krimpen.²¹⁰ Graaf Willem III deelde op 5 september 1323 mee aan Rover, zoon van Sweder van Montfoort, deze te zullen bijstaan zolang hij maar naar zijn instructies handelde.²¹¹

Op 6 juni 1325 is hij borg voor Hubert Schenk van Beusichem toen deze de hof te Beusichem van het kapittel van Sint Jan pachtte. Aan de oorkonde hangt zijn nog gave zegel (afb. 10).²¹² Hij voert in zijn zegel als brisure een 6-puntig sterretje. Dit zal te maken hebben met het feit dat zijn vader nog in leven was. Voor zover bekend is er geen zegel van hem bewaard gebleven van na 1329, maar ongetwijfeld zal de brisure daarna achterweg gelaten zijn.

Kort na het overlijden van zijn vader verkocht Hendrik de Rover van Montfoort, knaap, op 20 maart 1330 een hoeve land, gelegen in de Achterloot, die hij van zijn vader bij ‘maeckgescheide tot mijnen huwelicke’ met de dochter van de heer van IJsselstein had verkregen, aan Arnoud

²⁰³ Brom, Bullarium Trajectensis, no. 1237, d.d. 29-1-1348. Nobili mulieri Agneti dominae castri de Montforde Traj. dioec. conceditur privilegium plenariae peccatorum remissionis in articulo mortis.

²⁰⁴ Necrologium Sint Servaes, blz. 109. Januari: XVI Kal. (= 17 januari) Ao. 1360 obiit Agnes de Montfoort, mater Catarinae de Montfoort.

²⁰⁵ Jamer, Utrechtse bisschoppen, blz. 89.

²⁰⁶ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 252.

²⁰⁷ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 11v, d.d. 14-4-1323.

²⁰⁸ Berkelbach van der Sprenkel, no. 577, d.d. 30-7-1323.

²⁰⁹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 6r, d.d. 2-8-1323.

²¹⁰ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 10v, d.d. 1-9-1323.

²¹¹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 6v, d.d. 5-9-1323.

²¹² HUA, Archief Kapittel Sint Jan, inv.nr. 778-4, d.d. 6-6-1325.

Pot, kanunnik van Oudmunster, voor 298 pond zw.t.²¹³ Vervolgens werd hij door de bisschop op 2 januari 1331 beleend met het huis Montfoort en met al het goed, dat zijn vader en voorouders van het Sticht in leen hadden. Leenmangetuigen waren onder andere heer Hendrik van Loenersloot, proost van Sint Jan, Gijsbert, heer van IJsselstein, ridder, en Roelof de Rover van Montfoort, knaap.²¹⁴

Afb. 10. Zegel van Hendrik Rover van Montfoort, knaap (1325).²¹⁵
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 15 oktober 1333 beloofden heer Hendrik van Loenersloot, deken van Sint Jan, Roelof de Rover van Montfoort, Floris en Willem van Montfoort, evenals Ernst van der Horst, het huis en de heerlijkheid Montfoort te besturen voor de graaf en de kinderen van Hendrik de Rover. Willem van Montfoort en Ernst van der Horst worden aangewezen tot uitvoerders totdat Jan van Montfoort, de oudste zoon, zijn dagen heeft.²¹⁶ Agniese, de jonkvrouw van Montfoort, verklaarde op 20 juni 1335 door Gijsbert, heer van IJsselstein, haar vader, voldaan te zijn met de penning 10 voor de ‘nederste’ hoeve land, gelegen aan het Hofland in Benschop, haar als boedelvage toegewezen.²¹⁷

Gijsbert, heer van IJsselstein, Arnoud, zijn zoon, ridders, jonkvrouw Agniese, jonkvrouw van Montfoort, en Jan van Montfoort, haar zoon, beloofden op 12 juni 1336 het huis Montfoort tot dienst van de graaf te zullen houden, zolang zij de voogdij over Jan van Montfoort in handen zullen hebben.²¹⁸ Vervolgens legden Agniese van IJsselstein, jonkvrouw van Montfoort, en Jan van Montfoort, haar zoon, hun geschil dat zij met Willem van Montfoort hebben over de voogdij en het huis Montfoort 28 juni daaropvolgend voor aan graaf Willem III. Afsproken werd dat er vier mannen aangewezen worden, waarvan twee door Agniese en haar zoon, en twee door Willem van Montfoort, die zullen bemiddelen. De eerste partij wijst meteen heer Arnoud van Heukelum, ridder, en Sweder van Zuylen, knaap, aan.²¹⁹

²¹³ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 61v, d.d. 20-3-1330. Transcriptie (bijlage no. 6).

²¹⁴ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 982, d.d. 2-1-1331.

²¹⁵ Beschrijving: 1. omschrift: *S·HENRICK·ROVER·DE·[MONT]FOERDE
2. kenmerken: rond, ca. 22 mm, bruine was, vrijwel gaaf.
3. zegelbeeld: een gotisch schild bevat in rondboogvierpas, waarvan de bovenste rondboog versierd met een uitkomende leeuw, geplaatst op een vierhoek.
4. wapen: drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een 6-puntig sterretje.

²¹⁶ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 402, fol. 17v, nr. 164, d.d. 15-10-1333.

²¹⁷ Drossaers, Domeinraad II, no. 106, d.d. 20-6-1335.

²¹⁸ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 402, fol. 37v, nr. 171, d.d. 12-6-1336.

²¹⁹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 402, fol. 37r, nr. 170, d.d. 28-6-1336.

Gijsbert, heer van IJsselstein, en Arnoud van IJsselstein, zijn zoon, ridders, en Agniese van Montfoort, zijn dochter, verklaarden op 3 juni 1341 dat Jan van Montfoort, Sweder, zijn broer, Berta en Herbaren, hun zusters, met hun advies de goederen die zij geërfd hebben van Hendrik de Rover, hun vader ‘daar God de ziel hebben moet’ hebben gedeeld. Sweder van Montfoort is ten deel gevallen voor zijn kindsdeel drie viertelen land in Heeswijk, die ‘Arnd van der Mere’ gebruikt, dat rendeert met 27 pond en 10 schellingen zw.t., een hoeve land in Blokland, die Johan Rolofsone gebruikt, dat rendeert met 18 pond 15 schellingen en tien hoenders, voorts ‘Scoerenborch’, zoals het gelegen is met de hofsteden, dat rendeert met 10 pond 8 schellingen en 10 hoenders, een half viertel land tot Achthoeven, die Claes die Witte gebruikt, dat rendeert met 3 pond 10 schellingen, een half viertel tot Achthoeven, die Andries Boenensone gebruikt, dat rendeert met 4 pond, en 1½ morgen land tot Achthoeven, die Herman Oudecalle gebruikt, dat rendeert met 3 pond. Voorts verwachten wij – zo staat het er – dat Johan van Montfoort, zijn broer en zijn zusters, hiermee wel tevreden zijn en zo hebben wij geholpen bij het tot stand komen van deze boedelverdeling. Aan de oorkonde hangen hun nog goed bewaarde zegels, waarvan die van Agniese hieronder volgt (afb. 11).²²⁰

Afb. 11. Zegel van Agniese van IJsselstein, vrouwe van Montfoort (1341).²²¹
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Heer Willem van IJsselstein, scholaster ten Dom, en jonkvrouw Agniese van Montfoort verklaarden op 28 oktober 1343 ten behoeve van Arnoud, heer van IJsselstein, hun broer, dat zij afstand hebben gedaan van alles wat zij van hun ouders hebben geërfd.²²² Op 12 februari 1363 maakte Arnoud, heer van IJsselstein, een codicil bij zijn testament, waarin vermeld wordt dat er een memorie moet worden gehouden voor zijn zuster van Montfoort.²²³

Uit dit huwelijk:

1. *Jan I van Montfoort*, burggraaf (1334), knaap (1334), geb. ca. 1323 (naar schatting), vermeld 1333-1344, gesneuveld in de slag bij Stavoren 26 september 1345,²²⁴ tr. *Maria van Polanen*, dr. van Jan I van Polanen en Catharina van Brederode. Zij tr. 2^e

²²⁰ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort inv.nr. 146, d.d. 3-6-1341.

²²¹ Beschrijving: 1. omschrift: *S·A[---]ORT/DE

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een halfroond schild gevat in een spitsboogvierpas met gotische ornamenten, geplaatst op een vierhoek.

4. wapen: gedeeld: I. een dwarsbalk, waar overheen een geschaakt schuinkruis, waarvan de rechterhelft zichtbaar, II. drie molenijzers (2:1), waarvan de linkerhelft zichtbaar.

²²² Drossaers, Domeinraad II, no. 166, d.d. 28-10-1343.

²²³ Drossaers, Domeinraad II, no. 312, d.d. 12-2-1363.

²²⁴ Necrologium Sint Servaes, blz. 159. September: VI Kal. (= 26 september) Dominus Johannes de Montfort.

(dispensatie 16 mei 1346)²²⁵ Gerrit van Heemstede, ridder (1346), vermeld 1344-1373, overl. ca. 1375, zn. van Reinier van Heemstede en Beatrix.²²⁶

In 1333 is hij nog minderjarig, maar zal in het voorjaar van het jaar 1334 meerderjarig²²⁷ geworden zijn omdat hij op 5 april 1334 door de bisschop werd beleend met het huis Montfoort c.a. als erfelijk borgleen.²²⁸ Op 8 september 1336 komt een verdrag tot stand tussen de bisschop en graaf Willem III over nieuwe dijkrechten in de Lopikerwaard, waaruit blijkt dat Jan van Montfoort, knaap, de schouw houdt en de heemraden zal kiezen.²²⁹ Of Jan van Montfoort inderdaad zelf de schouw uitoefende en de heemraden koos, is de vraag. Hij was op dat moment omstreeks 14 jaar oud, dus op de leeftijd 'des onderscheids' gekomen.

Jan van Montfoort wordt op 21 augustus 1344 genoemd in verband met uitbetaling van gemaakte onkosten.²³⁰ Arnoud, heer van IJsselstein, vergunde op 1 september 1344 op bepaalde voorwaarden de deken en het kapittel ten Dom om een brug te maken over zijn watergang, die loopt van Benschop naar de IJssel door de stad IJsselstein, waarbij o.a. als getuige genoemd wordt Jan, burggraaf van Montfoort, knaap.²³¹

2. *Sweder II van Montfoort*, burggraaf van Montfoort (1345), ridder (1359), vermeld 1341, 1348-1375, memorie 15 augustus,²³² overl. (tijdens een reis naar Jeruzalem) 15 augustus 1375, tr. (huwelijkscontract 10 april 1348)²³³ *Machteld van Culemborg*, overl. na 27 februari 1390,²³⁴ dr. van Hubert II Schenk, heer van Culemborg, en Jutte van de Lek.²³⁵

Na het sneuvelen van zijn broer op 26 september 1345 volgde Sweder hem op in de goederen. In verband hiermee certificeerden de dekens van de Dom, Sint Pieter, Sint Jan en Sint Marie dat Sweder van Montfoort in het kapittelgeneraal verklaard heeft geen recht te hebben op de hoge jurisdictie over Montfoort en daarop ook geen aanspraak te zullen maken.²³⁶ Belening zal ongetwijfeld kort daarna plaatsgevonden hebben.

Op 8 januari 1348 werd aan Sweder van Montfoort door de paus het voorrecht verleend van volkomen absolutie op het ogenblik van overlijden.²³⁷ Arnoud, heer van IJsselstein, regelde op 17 december 1348 de huwelijksgift voor zijn dochter Catharina, vrouwe van Goor, waarbij o.a. Sweder, burggraaf van Montfoort, als getuige zegelde.²³⁸ Op 11

²²⁵ Brom, Bullarium Trajectensis, no. 1169, d.d. 16-5-1346.

²²⁶ A.W.E. Dek, Het nageslacht van Philips van Duivenvoorde, eerste heer van Polanen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983), blz. 101.

²²⁷ Indien de vernoeming van Jan van Montfoort naar Jan van Bronkhorst juist is, dan was hij bij de belening 11 jaar en 5 maanden, dus had nog niet de vereiste leeftijd van 12 jaar bereikt (gesmokkeld?).

²²⁸ Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 1116, d.d. 5-4-1334.

²²⁹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 402, fol. 37v, nr. 172, d.d. 8-9-1336.

²³⁰ Hamaker, Rekeningen VI, blz. 331.

²³¹ Van Mieris II, blz. 684, d.d. 1-9-1344.

²³² Necrologium Sint Servaes, blz. 148. Augustus: XVIII Kal. (= 15 augustus) Ao. 1375 obiit dominus Swederus, vicecomes de Montforde, frater dominae Caterinae, abbatissa huius loci.

²³³ Van der Linden, Van Montfoort, blz. 32.

²³⁴ A.P. van Schilfgaarde, *Het archief der Heeren en Graven van Culemborg* ('s-Gravenhage, 1949), no. 335, d.d. 27-2-1390.

²³⁵ A.W.E. Dek, De adellijke geslachten Van Culemborg en Van Vianen, stammende uit de heren van Bosinchem, alsmede de uit de Van Culemborg's spruitende heren van Boxmeer, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 92 (1975), kolom 89-90.

²³⁶ Muller, Regesten bisschoppen, no. 770, d.d. 3-11-1345.

²³⁷ Brom, Bullarium Trajectensis, no. 1235, d.d. 8-1-1348.

²³⁸ Drossaers, Domeinraad II, no. 223, d.d. 17-12-1348.

februari 1349 gelaste Willem van Beieren, ‘verbeider’ in Holland en Zeeland, aan Sweder van Montfoort om zo spoedig mogelijk de doorbraken tussen Schoonhoven en de ‘Nuwendamme’ in zijn dijkgraafschap te herstellen.²³⁹ Jan uten Poele, ridder, beloofde op 3 september 1349 heer Jan, heer van Arkel, schadeloos te houden voor zijn borgstelling van 2.000 schilden, te betalen aan Sweder, burggraaf van Montfoort.²⁴⁰

Hertog Willem van Beieren, graaf van Holland en Zeeland, verleende op 15 augustus 1351 ter wille van Sweder van Montfoort en zijn nakomelingen aan de inwoners van de vrijheid Montfoort tolvrijheid in zijn landen.²⁴¹ Op 30 augustus 1351 bekende hertog Willem V een bedrag van ruim 741 pond schuldig te zijn aan heer Sweder, burggraaf van Montfoort, ‘onse lieve neve’, vanwege de kosten en diensten, gedaan in de strijd op de Maas bij Zwartewaal, en drie reizen, die – zo staat het er – we deden op onze vijanden in Schouwen.²⁴² Sweder, burggraaf van Montfoort, bezegelde mede de oorkonde van 19 augustus 1352, waarin graaf Willem V aan Philips van Polanen, ridder, de ‘burchzaat’ van het huis te Sint Geertruidenberg beloofde, nu hij dat huis overgegeven heeft, evenals voor hem en zijn gezellen vrije aftocht met behoud van al hun goederen in Holland, die zij voor de oorlog bezaten, en betaling van gemaakte schulden.²⁴³

Afb. 12. Zegel van Sweder, burggraaf van Montfoort, ridder (1353).²⁴⁴
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Sweder, burggraaf van Montfoort, sloot op 13 mei 1353 een verdrag met bisschop Jan van Arkel over hetgeen hij en de kerspellieden van Montfoort hadden misdaan in de oorlog door de bisschop en de heer van Abcoude, met Jan, heer van Culemborg, en Gijsbert, heer van Vianen, gevoerd. Tevens werd zijn belening geregeld met het huis Montfoort, de lage gerechten van Montfoort en al zijn Stichtse leengoederen, evenals de uitoefening van het hoge gerecht in land van Montfoort, handhaving van de

²³⁹ Fruin, Archief Montfoort, no. 58, d.d. 11-2-1349.

²⁴⁰ Drossaers, Domeinraad II, no. 232, d.d. 3-9-1349.

²⁴¹ Fruin, Archief Montfoort, no. 60, d.d. 15-8-1351.

²⁴² Van Mieris II, blz. 801, d.d. 30-8-1351.

²⁴³ Drossaers, Domeinraad I, no. 488, d.d. 19-8-1352.

²⁴⁴ Beschrijving: 1. omschrift: geheel verloren.

2. kenmerken: (verm.) rond, - mm, zwarte was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild, eventuele ornamenten geheel verloren.

4. wapen: drie molenijzers (2:1).

5. het zegel is gerestaureerd en in plastic geseald; J.-Th. de Raadt, *Sceaux Armoiriés*, deel II (Brussel, 1898), blz. 507. Hij heeft van het omschrift nog gelezen: [-]VEDERI•CASTEL[-]JORDE.

geestelijke en wereldlijke jurisdictie van de bisschop, het slopen van de vestingwerken van de stad Montfoort, en de ‘beroepbaarheid’ van de vonnissen door schepenen van Montfoort, landgenoten of buren geweest.²⁴⁵ Schout, schepenen en gemene buren van Montfoort beloofden op 13 mei 1353 met goedkeuring van heer Sweder, burggraaf van Montfoort, de bisschop van Utrecht, Jan van Arkel, als hun gerechte landsheer getrouw te dienen.²⁴⁶ Hij zegelde op 23 september 1353 de oorkonde toen zijn neven Sweder en Alfert van de Nesse hun conflict met de stad Utrecht hadden bijgelegd en zich verbonden met bisschop Jan van Arkel en het Sticht.²⁴⁷ Aan de oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde, gerestaureerde zegel (afb. 12).

Op 19 maart 1356 verzoende hertog Willem V op raadgeving van zijn getrouwe raad zich met zijn neef heer Sweder, burggraaf van Montfoort, onder handhaving van het verleend tolprivilegie. Verder komt naar voren dat er twee onbetaalde rekeningen waren, namelijk van 392 en ruim 741 pond (zie hiervoor). Toegezegd wordt dat deze bedragen uiterlijk op 24 juni voldaan zullen worden.²⁴⁸ Een maand later, 19 april, beloofde hertog Willem V om Sweder van Montfoort en zijn stad te zullen vrijwaren voor alle gevolgen ten gevolge van zijn afvalligheid van de bisschop.²⁴⁹ Op 30 juni 1356 kwam een verzoening tot stand tussen hertog Willem V en bisschop, Jan van Arkel, waarbij afgesproken werd dat de bisschop met een openbrief²⁵⁰ de burggraaf van Montfoort zou kwijtschelden van zijn wandaden.²⁵¹

Op 19 maart 1359 is er een akte van overeenkomst tussen Sweder van Montfoort, ridder, met hertog Willem V.²⁵² Op 15 augustus 1361 maakte Arnoud, heer van IJsselstein, zijn testament, bezegelt door o.a. heer Sweder, burggraaf van Montfoort, als benoemde executeur.²⁵³ Eveneens wordt hij genoemd in een brief van 27 november 1361 gericht aan Machteld van Lancaster, de vrouw van hertog Willem V, opgesteld door de steden en een groot aantal edelen.²⁵⁴ Hertog Albert, ruwaard, nam op 7 november 1362 zijn neef heer Sweder, burggraaf van Montfoort, in bescherming en beloofde hem tegen een ieder te helpen en te ‘beschutten’.²⁵⁵ Op 3 juli 1364 verkocht Sweder, burggraaf van Montfoort, aan de inwoners van Bodegraven en ‘Cortehoeven’ een watergang door zijn gerecht van ‘Oudencoop’.²⁵⁶ Albert, ruwaard van Holland, gelaste Sweder van Montfoort op 10 december 1367 om de dijk tussen Schoonhoven en de ‘Nywendam’ te doen verhogen,²⁵⁷ maar dat volgens latere oorkonden nogal wat voeten in de aarde had.

²⁴⁵ Muller, Regesten stad Utrecht, no. 270, d.d. 13-5-1353.

²⁴⁶ Muller, Regesten stad Utrecht, no. 271, d.d. 13-5-1353.

²⁴⁷ HUA, Bisschoppen, inv.nr. 450, d.d. 23-9-1353.

²⁴⁸ Van Mieris II, blz. 835, d.d. 21-3-1355 (paasstijl = 19-3-1356). Vgl. Fruin, Archief Montfoort, no. 67, d.d. 19-3-1356.

²⁴⁹ Fruin, Archief Montfoort, no. 69, d.d. 19-4-1356.

²⁵⁰ Een akte met een aanhangend zegel.

²⁵¹ Van Mieris III, blz. 1, d.d. 30-6-1356.

²⁵² NA, Het archief van de Graven van Holland, inv.nr. 438, d.d. 19-3-1359.

²⁵³ Drossaers, Domeinraad II, no. 296, d.d. 15-8-1361.

²⁵⁴ NA, Het archief van de Graven van Holland, inv.nr. 20, d.d. 27-11-1361. De namen van de edelen zijn vastgesteld aan de hand van hun zegels en zegelstaarten. Echter ‘Hendrik die Rover van Montfoort’ moet Sweder zijn.

²⁵⁵ Van Mieris III, blz. 139, d.d. 7-11-1362.

²⁵⁶ Fruin, Archief Montfoort, no. 78, d.d. 3-7-1364.

²⁵⁷ Fruin, Archief Montfoort, no. 81, d.d. 10-12-1367.

Het waren geen *lieve* jongens in die tijd, want Sweder, burggraaf van Montfoort, Hendrik de Rover van Montfoort, zijn zoon, Hubert van Vianen, ridders, Hendrik Soudenzoon van Damassche, Alfert van Montfoort, Herman van Herwen en Dirk genaamd Gruut, knapen, hadden een geestelijke, die de kerkelijke tonsuur miste, vanwege door hem gepleegde misdaden levend begraven. Walhardus de Bostomridi, 'penitentiarius' (= biechtvader) van de paus, gelastte op 9 april 1368 de bisschop van Utrecht dat zij geen vonnis van excommunicatie verdiend hebben althans onder voorwaarde dat de bisschop de juistheid van hun beweringen alsnog kon vaststellen.²⁵⁸ Sweder, heer van Montfoort, machtigde op 27 december 1373 zijn rentmeester Melis Jansz. om de eigendom over te dragen van 3½ morgen land te Lopik.²⁵⁹ Op 11 januari 1375 werd hij door hertog Albert, ruwaard, beleend met de goederen, gelegen binnen het gerecht van Achthoven in het land van Montfoort en Mastwijk in het kerspel van Linschoten, dat Rover Yensoon van Moordrecht placht te houden in recht leen.²⁶⁰ Sweder, burggraaf van Montfoort, ridder, wordt genoemd als één van de aanwezigen bij het bekrachtigen van de landvrede op 17 mei 1375 van Arnoud van Hoorn, bisschop van Utrecht.²⁶¹ Mogelijk in verband met de komende reis naar Jeruzalem werd aan Sweder, burggraaf van Montfoort, zijn vrouw Machteld, en hun zoon Hendrik, door de paus vergunning verleend om een draagbaar altaar erop na te houden.²⁶²

Uit dit huwelijk:²⁶³

1. *Hendrik IV van Montfoort*, burggraaf (1375), ridder, vermeld 1370-1402, tr. (dispensatie 17 februari 1377)²⁶⁴ *Oede van de Lek*, vermeld 1378-1412, dr. van Jan II van Polanen, heer van de Lek, en Oda van Hoorne.
2. *Hubert van Montfoort*, heer van Heulestein, vermeld 1377-1381.
3. *Margriet van Montfoort*, tr. 1367 *Hendrik, heer van Homoet*, ambtman van de Overbetuwe 1365, 1377.
3. *Berta van Montfoort*, vermeld 1341, 1350, overl. 1 juni 1361,²⁶⁵ tr. (huwelijkscontract 22 juni 1350)²⁶⁶ *Simon van Teylingen*, heer van Gravesloot, vermeld 1350, zn. van Dirk van Teylingen en Sophia van Craeijesteyn. Hij tr. 2^e voor 30 april 1365 (lijftocht) Haze van Naaldwijk.
4. *Herbaren (dochter) van Montfoort*, vermeld 1341.
5. *Catharina van Montfoort*, abdis van Sint Servaes, overl. 4 december 1402.²⁶⁷

Bastaard:

6. (verm.) *N.N.*, geb. ca. 1321 (naar schatting), tr. *Ye van Moordrecht*, vermeld 1346, zn. van Ye van Moordrecht.

²⁵⁸ Brom, Bullarium Trajectensis, Appendix VIII, d.d. 9-4-1368. Vgl. Fruin, Archief Montfoort, no. 82, d.d. 9-4-1368.

²⁵⁹ Muller, Regesten Sint Pieter, no. 478, d.d. 27-12-1373.

²⁶⁰ HUA, Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 319, d.d. 11-1-1375. Transcriptie (bijlage no. 15).

²⁶¹ Van Mieris III, blz. 310, d.d. 17-5-1375.

²⁶² Brom, Bullarium Trajectensis, no. 2220 en 2221, d.d. 29-4-1375.

²⁶³ Fruin, Archief Montfoort. Stamboom der Heeren van Montfoort.

²⁶⁴ Fruin, Archief Montfoort, no. 113, d.d. 17-2-1377 (1378). De echtelieden zijn aan elkaar verwant in de vierde graad.

²⁶⁵ Necrologium Sint Servaes, blz. 132. Juni: Kal. (= 1 juni) Obiit domicella Berta de Teylingen, soror Katerinae de Montfort, ao. 1361.

²⁶⁶ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort inv.nr. 152, d.d. 22-6-1350. Transcriptie (bijlage no. 9).

²⁶⁷ Necrologium Sint Servaes, blz. 172. December: Prid. (Non) (= 4 december) Ao. 1402 obiit Catarina de Montfoort, abbatissa huius loci.

Omdat Ye van Moordrecht zijn zoon Hendrik de Rover heeft genoemd, ontkomt men er niet aan om te denken aan inbreng van de naam via zijn echtgenote. Chronologisch gezien zal deze echtgenote dan een dochter geweest moeten zijn van Hendrik III de Rover van Montfoort. Omdat er geen wettige dochters zijn, die daarvoor in aanmerking komen, lijkt het hier te gaan om een bastaarddochter waarschijnlijk verwekt voor zijn huwelijk in 1322.

Margaretha, gravin etc., verklaarde op 4 september 1346 dat Ye van Moordrecht onschuldig was aan wat hem ten laste is gelegd. Daarom beleent zij zijn zoon Ye met de goederen die zijn vader ontnomen waren, terwijl Ye zijnerzijds verklaarde van alle aanspraken tegen de grafelijkheid af te zien en de oorkonde te bezegelen.²⁶⁸

De goederen bestonden uit:

1. een stuk land, groot 6 morgen, genaamd 'Bloemcamp', in het land van IJsselstein,²⁶⁹
2. een hoeve, genaamd 'Vliedervehoeve', een viertel, daarnaast gelegen, en een hoeve, genaamd 'Molenvhoeve', daarnaast aan de overzijde, alsmede een hoeve, gelegen in het gerecht van de Heren van Oudmunster in Linschoten.²⁷⁰

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrik de Rover van Moordrecht*, vermeld 1360, 1365, overl. voor 11 januari 1375, tr. voor 3 april 1365 (lijftocht) *Elisabeth Claasdr.*, dr. van Claas Hugensz. van der Oye, vermeld 1365-1416. Zij tr. 2^e (na 4 mei 1375) Willem van Haastrecht, vermeld 1375-1421, overl. na 20 juli 1421, zn. van Jan van Haastrecht en Hadewich van Montfoort (zie hierna).²⁷¹

Op 6 november 1360 verklaarde hertog Albrecht, dat nadat 'Heynric die Rover, Hyen soen van Moerdrecht' hem had opgedragen 5½ morgen (1346: 6 morgen) land, genaamd 'Bloemcamp', gelegen in het land van IJsselstein op Oudeland, door hem in leen gehouden hertog Willem, dit land in leen te hebben gegeven aan Jan Gheronc.²⁷² Hertog Albrecht beleend op 11 januari 1375 Sweder van Montfoort, ridder, met het goed dat 'Rover Yensoen van Moerdrecht' van de grafelijkheid in recht leen hield, gelegen in het gerecht van Achthoven in het land van Montfoort, en Mastwijk in het kerspel van Linschoten.²⁷³

Willem van Haastrecht had kennelijk het voornemen om met Elisabeth, de weduwe van Rover Yensoen, te trouwen wat door zijn neef werd afgekeurd. Hij beloofde op 4 mei 1375 om haar niet te trouwen op verbeuring van de leengoederen die zijn moeder van zijn neef Hendrik de Rover van Montfoort in leen houdt.²⁷⁴ Vermoedelijk ligt aan de

²⁶⁸ Unger, Regesten Rotterdam, no. 558, d.d. 4-9-1346.

²⁶⁹ J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Amstel, 1236-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 44 (1989), blz. 278 (leen 203).

²⁷⁰ J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in het Land van Woerden en van de hofstede Woerden, 1281-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 46 (1991), blz. 354 (leen 76). Op 3 april 1365 lijftocht voor Elisabeth, dochter van Nicolaas Hugensz., op de mindere helft.

²⁷¹ Nico Plomp en Coen van Wijngaarden, Het nageslacht van Gherit Aerntsz. Coern en Clemence Egbertsdr. (van der Pol), in: *Utrechtse Parentelen vóór 1650*. Deel 2 (Rotterdam, 2011), blz. 189.

²⁷² Unger, Regesten Rotterdam, no. 830, d.d. 6-11-1360.

²⁷³ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 319, d.d. 11-1-1375 (zie hiervoor de opmerkingen over de datum).

²⁷⁴ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 282, blz. 90, d.d. 4-5-1375 (opgenomen in een vidimus van 11-6-1388). Transcriptie (bijlage no. 16).

basis van die afkeuring de bestaande verwantschap tussen Willem en Elisabeth waarvoor in die tijd dispensatie nodig was.

Afb. 13. Zegel van Willem van Haastrecht, knaap (1403).²⁷⁵
(*Het Utrechts archief, foto auteur*)

Het huwelijk is er toch gekomen, want op 11 juni 1388 blijkt Willem van Haastrecht met Hendrik, heer van Montfoort, te zijn overeengekomen dat deze na dode van Willems ouders, die nog in leven zijn, 32 morgen van 40 morgen land, gelegen in Cabauw toebehorende aan zijn moeder, zal behouden. Verder zal hij worden beleend met de overige leengoederen van zijn ouders, die met naam genoemd worden, ten behoeve van de kinderen die hij bij zijn vrouw jonkvrouw ‘Lisbet’ heeft verwerkt. Ten slotte verlangt de heer van Montfoort van hem dat hij zich binnen een jaar als diens raad in Montfoort zal vestigen.²⁷⁶ Op 30 september 1403 deed Willem van Haastrecht afstand van een stuk land, gelegen in de parochie van Haastrecht, geheten ‘t Leen, dat heer Jan Gerritdyn van de heren van den Dom in pacht hield. Aan de oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde zegel (afb. 13).²⁷⁷

Zijn dochter, Zwanelt van Haastrecht, geassisteerd met haar vader, vestigde op 25 juli 1412 op een hoeve land, gelegen op de Haar, de lijdtocht voor haar man Willem Petersz.²⁷⁸

VII-b. *Willem van Montfoort*, heer van de Nesse, ridder (1339), vermeld 1323-1339, beleend met het huis te Nesse 1337, gesneuveld in de slag bij Stavoren 26 september 1345,²⁷⁹ tr. *Catharina van der Horst* (= *Catharina van de Nesse*), vermeld 1321 (‘jonkvrouw van der Horst’), zegelde voor haar zoons 1352,²⁸⁰ memorie 14 september,²⁸¹ dr. van Alfert van der Horst en Hadewich (Heilwig) van Haarlem.

²⁷⁵ Beschrijving: 1. omschrift: (vermoedelijk) [S’·WI/LLA]M[H]AES/TREC/T

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: (vermoedelijk) een gotisch schild gevat in een rondboogzespas met twee kleine en vier grote bogen, geplaatst op een zeshoekvormige sierlijst.

4. wapen: twee gekanteelde dwarsbalken (nog net herkenbaar).

²⁷⁶ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 282, blz. 90-91, d.d. 11-6-1388. Transcriptie (bijlage no. 17).

²⁷⁷ HUA, Archief Domkapittel, inv.nr. 1303, d.d. 30-9-1403. Transcriptie (bijlage no. 18).

²⁷⁸ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 283, blz. 10 (achterin), d.d. 25-7-1412. Transcriptie (bijlage no. 19).

²⁷⁹ *Necrologium Sint Servaes*, blz. 159. September: VI Kal. (= 26 september) Dominus Wilhelmus de Montfort.

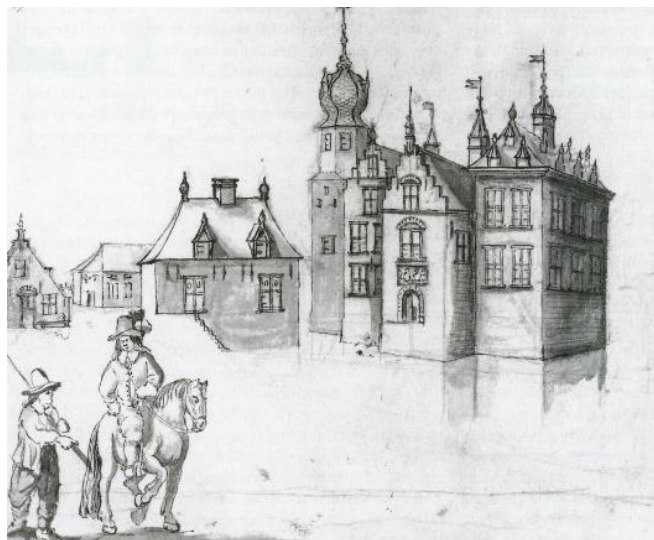
²⁸⁰ HUA, Stad Utrecht, raad 1122-1577, inv.nr. 394, d.d. 23-9-1352. Transcriptie (bijlage no. 10).

²⁸¹ *Necrologium Sint Servaes*, blz. 156. September: XVIII Kal. Oct. (= 14 september) Obiit domicella Katarina de Montfoort.

Op 29 maart 1323 is hij nog onmondig en wordt onder voogdij van zijn oudste broer Hendrik de Rover geplaatst. Hij krijgt een jaargeld van 225 pond toegekend.²⁸² Bij het herstellen van zijn vader, Sweder van Montfoort, in zijn goederen op 26 april 1327 wordt bepaald dat hij na het overlijden van zijn vader de eigen goederen zal behouden.²⁸³ In 1330 is er sprake 'Reynerscope', gelegen in het gerecht van Willem van Montfoort.²⁸⁴

Op 15 oktober 1333 beloven Hendrik van Loenersloot, deken van Sint Jan, Roelof de Rover van Montfoort, Floris en Willem van Montfoort, evenals Ernst van der Horst, het huis en de heerlijkheid Montfoort te besturen voor de graaf en de kinderen van Hendrik de Rover. Willem van Montfoort en Ernst van der Horst worden aangewezen tot uitvoerders totdat Jan van Montfoort, de oudste zoon, zijn dagen heeft.²⁸⁵ Vrij kort daarna wordt de voogdij overgenomen door de familie Van IJsselstein, waarna een geschil ontstaat tussen Agniese van IJsselstein, jonkvrouw van Montfoort, en Jan van Montfoort, haar zoon. Op 28 juni 1336 wordt de kwestie voorgelegd aan graaf Willem III, als overman. Er zullen vier arbiters worden aangewezen, waarvan twee door Willem van Montfoort.²⁸⁶

Willem van Montfoort werd begin september 1337 beleend met het huis te Nesse samen met de hofstede, boomgaarden en 22 morgen land onder voorwaarde dat hij 1/3^e deel van een schuldbekentenis van 1.200 pond ten name van zichzelf en zijn broer, Floris, en Jan van Montfoort, kwijt zou schelden.²⁸⁷ Het Huis te Linschoten (huis te Nesse) lag in een lus (*nes*) van het riviertje de Linschoten.²⁸⁸ Hieronder een afbeelding (afb. 14) van het huis Te Nesse, gezien van uit het noordoosten, uit latere tijd.²⁸⁹

Afb. 14. Het huis Te Nesse (ca. 1665).
(Anonieme tekening)

²⁸² Van Mieris II, blz. 309, d.d. 29-3-1323.

²⁸³ Van Mieris II, blz. 427, d.d. 26-4-1327.

²⁸⁴ Muller, Regesta Hannonensia, blz. 189, d.d. 1-8-1330.

²⁸⁵ Van Mieris II, blz. 548, d.d. 15-10-1333.

²⁸⁶ Van Mieris II, blz. 579, d.d. 28-6-1336.

²⁸⁷ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 218, fol. 59r, nr. 377, d.d. 2/7-9-1337 (waarschijnlijk 4/6-9-1337); Kort, Grafelijk lenen Woerden, blz. 353 (leen 73).

²⁸⁸ Plomp, Parenteel, blz. 193.

²⁸⁹ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 336.

Op 31 oktober 1339 sloot Hendrik van Vianen, ridder, ten behoeve van het kind van Goye, waar hij momber over is, een pachtvereenkomst met het kapittel van Sint Marie van de tienden van Goy en wel voor een periode van tien jaar. Borg is o.a. heer Willem van Montfoort, die zegelde (afb. 15).²⁹⁰

Afb. 15. Tekening van het zegel van Willem van Montfoort, ridder (1339).²⁹¹

Catharina van de Nesse zelf komt slechts in één oorkonde voor. Haar oudste zoon Sweder van de Nesse had enige Utrechtse burgers gevangen genomen. Als tegenmaatregel hadden de Utrechtenaren Floris van Montfoort, Alfert en Hendrik de Rover van Montfoort, kinderen van heer Willem van Montfoort, gevangen genomen. Op 23 september 1352 beloofden zij met *christelijke trouw*, dat zijzelf en hun magen vanwege hun gevangenschap en de daad van Sweder van de Nesse, de bisschop en de stad Utrecht nimmer vijandig gezind en kwaadwillig zullen zijn, waarbij ‘ver Katrinen, vrouwe vanden Nesse’ voor haar zoons Alfert en Hendrik de oorkonde mede bezegelde. Hun oom Floris van Montfoort zegelde zelf.²⁹² Het zegel van Catharina is helaas verloren, maar er is gelukkig een tekeningetje bewaard gebleven.²⁹³ Hieruit blijkt dat zij het Van Wulven-wapen voerde met een barensteel van drie hangers.

Uit dit huwelijk:

1. *Sweder van de Nesse*, bezat het huis te Nesse, vermeld 1352-1356, overl. tussen 30 juni en 1 december 1356.

Precies een jaar nadat het conflict met de stad Utrecht was bijgelegd, verbonden Sweder- en Alfert van de Nesse, gebroeders, zich op 23 september 1353 met bisschop Jan van Arkel en het Sticht om zich te gedragen als trouwe lieden, geen schade te zullen aanrichten enz. behoudens hun verplichting tegenover de graaf van Holland voor het huis te Nesse.²⁹⁴ Aan de oorkonde hangen nog hun zwaar beschadigde zegels (afb. 16 en 17).

²⁹⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 12 (Prob. Liber IX), fol. 34v-35, d.d. 31-10-1339.

²⁹¹ Beschrijving: 1. omschrift: +WILLIM·VAN·MONTFOERDE·

2. kenmerken: rond, - mm, - was, gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: drie molenijzer (2:1) vergezeld in het schildhoofd van een 6-puntig sterretje.

²⁹² HUA, Stad Utrecht, raad 1122-1577, inv.nr. 394, d.d. 23-9-1352.

²⁹³ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 173, blz. 820 (rechts bovenaan).

²⁹⁴ HUA, Archief, Bisschoppen van Utrecht, inv.nr. 450, d.d. 23-9-1353. Transcriptie (bijlage no. 11).

Afb. 16. Zegels van Sweder van de Nesse (1353).²⁹⁵
(Het Utrechts Archief, foto auteur)

Op 12 oktober 1355 werd Sweder van (der) Nesse door de leenheer, hertog Willem V, bevolen het huis te Nesse aan hem over te leveren,²⁹⁶ waarna hij vervolgens op 31 maart 1356 opdracht kreeg om het huis met twintig man te bewaren.²⁹⁷ Op 30 juni 1356 kwam een verzoening tot stand tussen hertog Willem

V en de bisschop, Jan van Arkel, waarbij de bisschop Sweder van de Nesse met een openbrief zou kwijtschelden van zijn wandaden.²⁹⁸ Na zijn overlijden werd op 1 december 1356 heer Jan Aleman, bastaardoom van de leenheer, met het huis beleend.²⁹⁹

2. *Alfert van Montfoort (van de Nesse)*, vermeld 1352-1368.

Afb. 17. Zegel van Alfert van de Nesse (1353).³⁰⁰
(Het Utrechts Archief, foto auteur)

²⁹⁵ Beschrijving: 1. omschrift: te zwaar beschadigd.
2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in spitsboogdriepas met gotische ornamenten, geplaatst op een driehoekvormige sierlijst.
4. wapen: drie molenijzers (2:1) vergezeld midden in het schildhoofd met een 6-puntig sterretje.
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald; J.-Th. de Raadt, *Sceaux Armoiriés*, deel III (Brussel, 1900), blz. 24. Hij heeft van het omschrift nog gelezen: [-]VEDER•VAN•DEN•N[-]

²⁹⁶ NA, Graven van Holland, inv.nr. 221, fol. 29v-30, d.d. 12-10-1355. Transcriptie (bijlage no. 12).

²⁹⁷ NA, Graven van Holland, inv.nr. 221, fol. 24, d.d. 31-3-1356. Transcriptie (bijlage no. 13).

²⁹⁸ Van Mieris III, blz. 1, d.d. 30-6-1356.

²⁹⁹ Kort, Grafelijk lenen Woerden, blz. 353 (leen 74); NA, Graven van Holland inv.nr. 221, fol. 24, d.d. 1-12-1356. Transcriptie (bijlage no. 14).

³⁰⁰ Beschrijving: 1. omschrift: S*[-]
2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild (verder te zwaar beschadigd).
4. wapen: drie molenijzers (2:1) vergezeld midden in het schildhoofd met een 6-puntig sterretje.
5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd en in plastic geseald; J.-Th. de Raadt, *Sceaux Armoiriés*, deel III (Brussel, 1900), blz. 24. Hij heeft van het omschrift nog gelezen: +S'ALFER•VAN•D[-]

3. *Hendrik de Rover van Montfoort Willemsz.*, vermeld 1352, 1375-1385, baljuw van Medemblik 1385, overl. 31 mei 1387,³⁰¹ tr. *Meyne van Zwieten*, vrouwe van Zwieten, vermeld 1398, 1390, 1413, overl. voor 15 maart 1417, dr. van Dirk van Zwieten, heer van Zwieten, en Ysenbeel van Borsele van Brigdamme.³⁰² Zij tr. 2^e Gillis van Cralingen, vermeld 1384-1437, overl. voor 19 februari 1442, zn. van Willem van Cralingen en Kerstine van Zuidwijk.³⁰³

Uit dit huwelijk:

1. *Willem van Montfoort de Rover Hendriksz.*, heer van Zwieten (tot 1424),³⁰⁴ ridder (1418),³⁰⁵ vermeld 1395-1433, overl. voor 1454, tr. voor 1 juni 1405 (lijftocht)³⁰⁶ *Margaretha van Langerak*, vermeld 1420, dr. van Gijsbert van Langerak en Margaretha van Blois.
2. *Maria van Rijsoord*, vermeld 1412.³⁰⁷
4. *Hadewich (Heilwig) van Montfoort*,³⁰⁸ vermeld 1388,³⁰⁹ 1403,³¹⁰ overl. 4 oktober 1420 (hoogbejaard), tr. *Jan van Haastrecht*, vermeld 1358,³¹¹ 1362,³¹² 1388, overl. tussen 11 juni 1388 en 19 juli 1389,³¹³ zn. van Dirk Alras, bastaard van Arkel, en Swanhilde.
5. *Ada (Adelisse) van Montfoort*, vermeld 1380, tr. 1^e *Godschalck Vrencken (van Winsen)*, tr. 2^e *Ernst van Steenre*, knaap (1380).³¹⁴

VI-b. *Roelof de Rover van Montfoort*, heer van Heulestein, knaap (1319), ridder (1331), vermeld 1311-1344, testeerde 15 juni 1342, gesneuveld in de slag bij Stavoren (Friesland) 26

³⁰¹ Van Heussen, *Historie ofte Beschryving-2*, blz. 276. Hij sneuvelde tijdens het beleg van het kasteel Montfoort door de bisschop van Utrecht.

³⁰² F.J.W. van Kan, *Het middeleeuwse riddermatige geslacht Van Zwieten*, in: *Het jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, deel 37 (1983), blz. 51-56.

³⁰³ P.S.C. van der Plas, *Het geslacht Van Voorschoten, later geheten Van Cralingen: opkomst, bloei en neergang*, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 130 (2013), blz. 30-31.

³⁰⁴ Van Kan, *Van Zwieten*, blz. 56. Hij verkocht de heerlijkheid Zwieten op 11 januari 1424 aan Boudewijn van Zwieten.

³⁰⁵ J.-Th. de Raadt, *Sceaux Armoiriés*, deel II (Brussel, 1898), blz. 507. Hij zegelt met drie molenijzers met in het schildhoofd vergezeld van een sterretje.

³⁰⁶ Kort, *Grafelijke lenen Woerden*, blz. 355 (leen 77); C. Hoek, *Lenen van de Proosdij van Oudmunster, gelegen in Zuid-Holland, 1239-1661*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 37 (1982), blz. 617 (leen 36).

³⁰⁷ J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van de hofstede Montfoort*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 37 (1982), blz. 312 (leen 46).

³⁰⁸ NA, *Archief Graven van Blois inv.nr. 1, f. 171v, d.d. (ongedateerd)*: 'Die Zabbuxche (= Sabbinge) hoeve die hevet belegghen anden oversten egghe haer Heynric van Montfoerde en ande nederen egghe die joncfrouwe van Haestrecht heer Heynrix zuster voerscr. op ghaende an Lopiker lant nederghaende an den broedt dije'. (transcriptie H. Verhoef); J.C. Kort, *Repertorium op de leenkamers van de Graven van Blois*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985), blz. 500 (leen 197).

³⁰⁹ HUA, *Archief Heerlijkheid Montfoort inv.nr. 282*, blz. 90, d.d. 11-6-1388.

³¹⁰ HUA, *Inspriptiones Van Buchel*, blz. 352, no. 212: 'Joncfrou Hadewych van Montfoort, Jan van Haestrechts wijf, beliefte dat Willem van Montfoort coopt tegens Willem van Haestrecht, haer soon, de helft eender hoeve lants in Blocklant, anno 1403'. Hoewel uit de tekst te herleiden valt dat Jan van Haestrecht nog in leven zou zijn, lijkt dat op grond van andere gegevens niet aannemelijk.

³¹¹ C. Hoek, *De inkomsten uit de grafelijke domeinen te Capelle aan den IJssel, Moordrecht, en Nieuwerkerk aan den IJssel, 1334-1607*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988), blz. 136. Hij krijgt twee reigers ten geschenke van Jan van Blois.

³¹² C. Hoek, *De leenkamer van de hofstad te Liesveld te Groot-Ammers, ca. 1341-1650*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 33 (1978), blz. 314 (leen 16).

³¹³ HUA, *Archief Domkapittel inv.nr. 1294-1, d.d. 19-7-1389*.

³¹⁴ Kort, *Leenkamer Montfoort*, blz. 292 (leen 11).

september 1345,³¹⁵ tr. voor 10 september 1320 (lijftocht) *Ada van Benthem*, vermeld 1311, memorie 3 november,³¹⁶ dr. van Simon van Benthem en Jacob(a) van Wassenaar. Zij tr. 1^e Gerard II van Vliet, vermeld 1296-1313, overl. 10 oktober 1314, zn. van Gerard I van Vliet en N.N. uten Goye.

Op 18 april of 16 november 1311 deed de bisschop uitspraak over brandstichting, evenals de mishandeling van Pieter van Merlo, die (Roelof de) Rover van Montfoort met zijn helpers gedaan hebben in zijn rechtsgebied. Ze worden veroordeeld tot het betalen van 300 pond zw.t. te weten Rover 100 pond en zijn helpers 200 pond. Voorts moest hij binnen veertien dagen na deze uitspraak schriftelijk opgave doen van de namen van helpers, die gegoed zijn in het bisdom, aan de domproost van Utrecht onder zijn eigen zegel of die van zijn broer Sweder. Borgen zijn onder andere Jan van Linschoten en Jacob Jansz. (van Lichtenberg).³¹⁷

Op 26 januari 1319 pachtte Roelof de Rover van Montfoort het gerecht Linschoten, evenals de cijns en tienden, van het Kapittel van Oudmunster.³¹⁸

Rond 1320 verzette Sweder van Montfoort zich tegen de machtsuitbreiding van Holland in het Sticht en koos de zijde van zijn leenheer, de bisschop van Utrecht. Zijn broer Roelof echter keerde zich tegen hem, omdat hij de Hollandse partij toegedaan was.³¹⁹ Graaf Willem III begiftigde hem op 6 mei 1320 met drie morgen land aan de Linschoten, genaamd Heulland, onder voorwaarde dat hij daarbij nog een perceel van drie morgen moest aankopen om daarmee het leen te verbeteren. Op dit land mocht hij een stenen huis bouwen dat een openhuis zal zijn wanneer dat nodig is, om het daarna in zijn geheel in leen op te dragen aan de graaf.³²⁰ Op 13 mei 1320 beloofde hij genoemde voorwaarden te zullen nakomen en werd op 15 mei daaropvolgend, na dode van Jan van der Heul, beleend met de drie morgen land. Vervolgens vestigde hij op 10 september 1320 de lijftocht van ver Ada, dochter van Simon van Benthem, op dit leen,³²¹ en vermeerderde het op 15 maart 1326 met twee morgen in plaats van de afgesproken drie morgen.³²² Het door hem gebouwde kasteel 'Heulestein' ontleende zijn naam dus aan het stuk grond, terwijl het gerecht, waarin het kasteel stond, zoals hiervoor al is gememoreerd in eigendom was van het kapittel van Oudmunster.³²³

Graaf Willem III verbood op 5 augustus 1321 Sweder van Montfoort, zijn zwager, niets te ondernemen tegen zijn broer Roelof de Rover, en andere knapen, die namens de graaf op het huis van Sweder waren, toen hij 'onse vriend niet en was, ende wine ontseyt hadden'.³²⁴

³¹⁵ Necrologium Sint Servaes, blz. 159. September: VI Kal. (= 26 september) Dominus Rodulfus 'Raptor' (= Rover) de Montfort.

³¹⁶ Necrologium Sint Servaes, blz. 167: Novembris III Non. (= 3 november) Obiit domina Ada, matrona de Vliet.

³¹⁷ Imminck, Registrum Guidonis, blz. 92-93, d.d. 18-4-1312. Er staat 1311 'des Sonendaghes na Paesken na Sente Martijns daghe' (= 18 april), maar de datum is verbeterd in 'Dynsdaghes na Sente Martiins daghe' (= 16 november) zonder de laatste vier woorden door te halen; Berkelbach van der Sprenkel, Oorkonden bisschoppen, no. 237, d.d. 16-11-1311.

³¹⁸ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 671-2, d.d. 26-1-1319. Zijn zegel is zwaar beschadigd en is van het zelfde type als die van 1325 (afb. 13).

³¹⁹ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 251.

³²⁰ Van Mieris II, blz. 235, d.d. 6-5-1320; HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 335, d.d. 6-5-1320. Transcriptie (bijlage no. 4).

³²¹ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 398, fol. 2r, nr. 10, d.d. 10-9-1320.

³²² Kort, Grafelijke lenen Woerden, blz. 342 (leen 72).

³²³ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 251.

³²⁴ NA, Archief graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 7v, nr. 32, d.d. 5-8-1321.

Omdat vanaf 1323 Hendrik de Rover, die Hollands gezind was, in feite het burggraafschap vervulde, was ook de verhouding met Roelof de Rover weer genormaliseerd.³²⁵ Op 14 april 1323 is hij getuige voor Hendrik de Rover.³²⁶ Vervolgens is hij op 1 september 1323 borg voor hem.³²⁷ Op 6 juni 1325 is hij borg voor Hubert Schenk van Beusichem toen deze de hof te Beusichem van het kapittel van Sint Jan pachtte. Aan de oorkonde hangt zijn nog gave zegel (afb. 18).³²⁸

Afb. 18. Zegel van Roelof de Rover van Montfoort, knaap (1325).³²⁹
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Bij het herstellen van zijn broer, Sweder van Montfoort, in diens goederen op 26 april 1327 werd bepaald dat hij zijn goederen, namelijk de tienden van Ameide in leen gehouden van Dirk van Herlaar, zou blijven behouden.³³⁰ Het gerecht Linschoten met de cijns en tienden pachtte hij – nog steeds knaap zijnde – precies tien jaar later, namelijk op 26 januari 1329, wederom van het Kapittel van Oudmunster.³³¹

Op 28 december 1329 deden de bisschop en graaf Willem III als scheidslieden uitspraak tussen de stad Utrecht en Jan van Lichtenberg, waarbij de klachten van ‘Oude Roever van Montfoirde’ zullen worden berecht.³³² Hij is op 2 januari 1331 leenmangetuige bij de belening van Hendrik de Rover, zijn neef, met het huis Montfoort etc.,³³³ en wordt genoemd op 11 januari 1331 als vertegenwoordiger van één van de vier kwartieren van de kinderen van Gijsbert van Ruweel.³³⁴ Roelof de Rover van Montfoort is voorts op 12 maart 1331 getuige toen Arnoud Loef, proost van Sint Jan, het gerecht, cijns en tienden van ‘Breukelerveen’ van het kapittel van Sint Pieter

³²⁵ Olde Meierink, *Kastelen en ridderhofsteden*, blz. 252.

³²⁶ Van Mieris II, blz. 314, d.d. 14-4-1323.

³²⁷ Van Mieris II, blz. 325, d.d. 1-9-1323,

³²⁸ HUA, Archief Kapittel Sint Jan, inv.nr. 778-4, d.d. 6-6-1325.

³²⁹ Beschrijving: 1. omschrift: *S'ROELOF·DE·ROV

2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, bruine was, vrij gaaf.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een barensteel van drie hangers over alles heen.

³³⁰ Van Mieris II, blz. 427, d.d. 26-4-1327.

³³¹ HUA, Archief Kapittel Oudmunster, inv.nr. 671-3, d.d. 26-1-1329. Zijn zegel is verloren.

³³² Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden bisschoppen*, no. 903, d.d. 28-12-1329.

³³³ Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden bisschoppen*, no. 982, d.d. 2-1-1331.

³³⁴ Berkelbach van der Sprenkel, *Oorkonden bisschoppen*, no. 983, d.d. 11-1-1331.

in pacht nam. Aan de oorkonde hangt een nieuw model zegel, waaruit blijkt dat hij ondertussen ridder is geworden (afb. 19).³³⁵

Afb. 19. Zegel van Roelof de Rover van Montfoort, ridder (1331).³³⁶
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Hij huurde van de grafelijkheid Holland onder andere een viertel land, dat van Yen van Moordrecht was geweest, gelegen in Heeswijk, volgens de ‘verclaeringhe’ van 1334.³³⁷

Op 23 juni 1338 pachtte Roelof de Rover van Montfoort wederom het gerecht Linschoten, evenals de cijns en tiende, van het Kapittel van Oudmunster.³³⁸ Hij zegelde met het zelfde zegel als die van 1331. Op 31 oktober 1339 sloot Hendrik van Vianen, ridder, ten behoeve van het kind van Goye, waar hij momber over is, een pachtovereenkomst met het kapittel van Sint Marie voor tien jaar van de tienden van Goy.³³⁹ Borg o.a. heer Roelof de Rover, die zegelde met drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een barensteel met drie hangers.³⁴⁰

‘Rodolphus Rover van Montfoerde’, ridder, maakte op 15 juni 1342 zijn testament, waarbij hij onder andere aan het convent van Rijnsburg 20 pond zw.t. ineens of 2 pond per jaar, zolang het gehele bedrag nog niet uitgekeerd is, legateerde ter vermeerdering van de wijnpenningen waarvoor jaarlijks zijn memorie zal moeten worden gehouden. Tot executeurs worden benoemd heer Hendrik van Loenersloot, deken van Sint Jan, en Willem van Ruweel, kanunnik van Sint Pieter, naast zijn echtgenote ‘Agnesa van Holensteyne’.³⁴¹

In de grafelijke rekeningen over de jaren 1343/44³⁴² en 1344/45³⁴³ wordt hij – nu ridder zijnde – aangeslagen voor de huur van het hiervoor genoemde land, gelegen in Heeswijk. Verder bleek een perceel van 12 morgen land, genaamd de Amersfoortse hofstede, gelegen in het

³³⁵ HUA, Archief Kapittel Sint Pieter, inv.nr. 870, d.d. 12-3-1331. Deze erfpacht is op 24 juni 1347 overgenomen door Gijsbert van Nijenrode.

³³⁶ Beschrijving: 1. omschrift: [S*ROEL]OV•MILITIS•DE•ROV[ER]
2. kenmerken: rond, ca. 15 mm, bruine was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild.
4. wapen: drie molenijzers (2:1) met een barensteel van drie hangers.
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

³³⁷ Hamaker, Rekeningen I, blz. 221.

³³⁸ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 671-4, d.d. 23-6-1338.

³³⁹ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 12 (Prob. Liber IX), fol. 34v-35, d.d. 31-10-1339.

³⁴⁰ Het afgetekende zegel bleek toen al zodanig beschadigd te zijn dat het omschrift ontbreekt.

³⁴¹ Hüffer, Abdij Rijnsburg, no. 212, d.d. 15-6-1342.

³⁴² Hamaker, Rekeningen II, blz. 34.

³⁴³ Hamaker, Rekeningen II, blz. 150.

gerecht van Linschoten, te zijn belast met 16 pond zwarten Stichts voor de memorie van heer Rudolf van Montfoort en Heulestein in de kerk van Linschoten.³⁴⁴

Uit dit huwelijk:

1. *Hendrik de Rover van Montfoort*, heer van Heulestein, ridder (1350), vermeld 1327, 1350-1353, 'deerlijk gewond' in de slag bij Stavoren op 26 september 1345,³⁴⁵ overl. voor 17 januari 1361.

Elisabeth en Machteld, zusters van Sweder van Montfoort, worden op 11 januari 1327 'gezamenderhand' beleend met een halve hoeve, groot 6½ morgen, gelegen in Opburen (IJsselstein).³⁴⁶ Vervolgens werden zij op dezelfde dag beleend met 5 morgen land, gelegen in Linschoten, 3½ morgen land in Mastwijk en 4 morgen land op de Oerde.³⁴⁷ Verder met 7½ morgen en 5 morgen land, gelegen in Heeswijk, een halve hoeve, groot 7½ morgen, gelegen in Blokland.³⁴⁸ Tot slot met een halve hoeve, groot 7½ morgen, gelegen in Kockengen.³⁴⁹ Al deze leengoederen, bij elkaar 46½ morgen land, met de clausule dat ze eventueel zullen komen op Hendrik die Rover Rudolf die Roversz. Op 12 mei 1403 blijkt dat de lenen inderdaad aan Hendrik de Rover zijn gekomen, omdat de zoon van zijn zuster Hadewich, namelijk Jan van Zuilen van Natewich, ridder, ermee werd beleend. Tevens bleek op dat moment, dat de leenakte van 11 januari 1327 van graaf Willem III door onachtzaamheid was gescheurd. De tussenliggende beleningen ontbreken.

Afb. 20. Het zegel van Hendrik de Rover van Heulestein, ridder (1350).³⁵⁰
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

³⁴⁴ J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Hofstede Heulestein, 1376-1647, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 37 (1982), blz. 46 (leen 16).

³⁴⁵ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 252.

³⁴⁶ J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Amstel, 1236-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 44 (1989), blz. 277-278 (leen 201).

³⁴⁷ Kort, Grafelijk lenen Woerden, blz. 355 (leen 79).

³⁴⁸ Kort, Grafelijke lenen Woerden, blz. 161 (leen 166).

³⁴⁹ J.C. Kort, Grafelijke lenen in het Sticht Utrecht, 1204-1649, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 51 (1996), blz. 74 (leen 28).

³⁵⁰ Beschrijving: 1. omschrift: [*S·HENDRIJCK·V[AN·MONTF]OORDE·RIDDE[ER]

2. kenmerken: rond., ca. 22 mm, bruine was, zwaar beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild.

4. wapen: drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een barensteel van drie hangers.

5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd en in plastic geseald.

Het is niet uitgesloten dat Hendrik de Rover van Montfoort vlak voor zijn deelname aan de veldtocht naar Friesland tot ridder is geslagen, maar hij komt als zodanig pas in 1350 in een oorkonde voor.

Op 31 juli 1350 pachtte Hendrik de Rover van Montfoort, ridder, het gerecht Linschoten, evenals de cijns en tiende, van het Kapittel van Oudmunster, waarbij zijn neef heer Ernst van der Horst getuige was.³⁵¹ Aan de oorkonde hangt zijn zwaar beschadigde zegel (afb. 20).

‘Haer Rover van Hostensteyn’, ridder, wordt vermeld op 11 juli 1353 als één van de vier vierendelen van de kinderen van Machteld van Oudshoorn, vrouwe van Raaphorst.³⁵² Vermoedelijk streefde Hendrik de Rover, evenals zijn vader, naar een onafhankelijk positie in grensgebied tussen Holland en Utrecht. Dat blijkt uit het feit dat nadat burggraaf Sweder II van Montfoort met enige andere edelen het gebied van de bisschop hadden gebrandschat ook Heulestein doelwit was.³⁵³ In het najaar 1353 zond Jan van Arkel, bisschop van Utrecht, zijn maarschalk naar Heulestein om het kasteel te belegeren. Nadat de verdedigers zich hadden overgegeven, werd het kasteel afgebroken.³⁵⁴ Vermoedelijk is het kasteel niet lang daarna opnieuw opgetrokken.³⁵⁵

Na het overlijden van Hendrik de Rover zullen de leengoederen aan zijn zuster Hadewich zijn gekomen aannemende dat het allemaal onsterfelijke lenen waren. In de eerste plaats op 17 januari 1361 de hofstede Heulestein met het land waarop het staat,³⁵⁶ en in de tweede plaats op 13 september 1362 de lenen, leenroerig aan de hofstede Montfoort, een hoeve land en 2 morgen 1 hond land, beiden gelegen in de Achtersloot, voorts een viertal land in Jaarsveld, 9 morgen land bij het huis te Nesse, langs de Linschoten, nog eens 8 morgen land bij het huis te Nesse, evenals 12 morgen land, in het gerecht van de leenman, verder 6 morgen land, genaamd ‘Sproncland’, gelegen in het gerecht van de leenman, 6 morgen 4 hond land, in het goed te Mastwijk, 6 morgen land in Lopik en ten slotte 15 morgen land in Opburen (IJsselstein).³⁵⁷ Hadewich tochtte haar tweede man, Wouter van IJzendoorn, aan de genoemde lenen. Het gerecht Linschoten echter pachtte Gerrit van Polanen op 3 december 1362.³⁵⁸

De hofstede Heulestein met het daarbij behorende land droeg zij op 18 maart 1382 over aan heer Hubert van Montfoort, terwijl de hiervoor genoemde hoeve land op 29 januari 1384 met bewilling van haar oudste zoon Jan van Zuylen overgedragen werd aan de leenheer.

2. *Hadewich van Montfoort*, vrouwe van Heulestein en van IJzendoorn, vermeld 1354-1391, tr. 1^e *Wouter van Zuylen*,³⁵⁹ knaap (1323), ridder (1344), vermeld 1323-1355, raad van de hertog van Gelre (1344), bezitter van het huis Zuylenstein³⁶⁰ een leen van

³⁵¹ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 671-5, d.d. 31-7-1350.

³⁵² H.C.H. Moquette, *Het archief van de weeskamer te Rotterdam* (Rotterdam, 1907), no. 3, d.d. 11-7-1353. Oorspr.: Regionaal Archief Leiden, Archieven van de Kerken, inv.nr. 931. Zijn zegel verloren.

³⁵³ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 252.

³⁵⁴ De Beke, Kroniek, blz. 201-202.

³⁵⁵ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 252.

³⁵⁶ Kort, Grafelijke lenen Woerden, blz. 352 (leen 72).

³⁵⁷ Kort, Leenkamer Montfoort, blz. 290-291, 357, 486, 490, 500 en 548 (lenen 3, 4, 138, 187, 188, 190, 199, 223 en 345).

³⁵⁸ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 671-6, d.d. 3-12-1362.

³⁵⁹ Wittert van Hoogland, Ridderhofsteden-1, blz. 403-404.

³⁶⁰ Olde Meierink, Kastelen en ridderhofsteden, blz. 522 e.v.

de bisschop van Utrecht,³⁶¹ overl. 1360,³⁶² zn. van Wouter van Zuylen en N.N. (van Stoutenburg?), tr. 2^e (voor 17 januari 1361)³⁶³ *Wouter van IJzendoorn*, heer van IJzendoorn en Heulestein, vermeld 1361-1396, raad van de hertog van Gelre, zn. van Willem de Cock van IJzendoorn en Arnolda van Keppel.

Hadewich is zeer vermoedelijk de opdrachtgeefster geweest voor het vervaardigen van de Memorietafel van de familie Van Montfoort.³⁶⁴

Op 27 mei 1354 wordt heer Wouter van Zuylen vermeld als leenmangetuige van de bisschop van Utrecht. Vermoedelijk is hij leenmangetuige vanwege twee blokken tienden, gelegen in Reeuwijk. Dit leen blijkt op 28 januari 1421 is het bezit te zijn gekomen van Gerrit van Zuylen, die op die datum beleend werd na het overlijden van zijn broer Hendrik van Zuylen. Zij zijn kleinzoons van Wouter van Zuylen.³⁶⁵

In de oorlog 1373-1375 tussen het Sticht en Holland werd in het jaar 1374 het kasteel Heulestein gevorderd door graaf Albert als openhuis.³⁶⁶ De graaf verbleef daartoe op 12 september 1374 op het kasteel Heulestein, waarna een Hollandse bezetting achterbleef die daar gelegerd was van september 1374 tot en met maart 1375.³⁶⁷

Afb. 21. Zegel van Wouter van IJzendoorn, 1374.³⁶⁸
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Op 21 december 1374 beloofden Wouter, heer van IJzendoorn, en Hadewich van Montfoort, zijn huisvrouw, voor zichzelf en hun opvolgers, als heren van de hofstede Heulestein, nooit meer tegen Sweder, heer van Montfoort, of zijn opvolgers, ook niet zonder zijn toestemming tegen de graaf Holland, de bisschop van Utrecht of de stad

³⁶¹ De Keijzer, *Leenmannen van de Bisschop*, blz. 26. In 1379 was Gijsbert van Zuylen de leenman.

³⁶² E.B.F.F. Wittert van Hoogland, *Bijdragen tot de geschiedenis der Utrechtse Ridderhofsteden en Heerlijkheden: Amerongen, Sandenburg, Lunenburg, Hindersteyn, Geresteyn, Beverweert, Schonauwen, Hardenbroek, Zuilensteyn, Lockhorst*, in: *Genealogische en Heraldische bladen* jrg. 2 (1907), blz. 403-404.

³⁶³ Kort, *Grafelijke lenen Woerden*, blz. 352 (leen 72).

³⁶⁴ De Keijzer, *Memorietafel*, blz. 515.

³⁶⁵ C. Hoek, *Repertorium op de lenen van de Bisschop van Utrecht in de provincie Zuid-Holland*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 44 (1989), blz. 300 (leen 15).

³⁶⁶ De Beke, *Kroniek*, blz. 226.

³⁶⁷ Olde Meierink, *Kastelen en ridderhofsteden*, blz. 252.

³⁶⁸ Beschrijving: 1. omschrift: [S]·WOVTER·V[AN]·ISËDOERN

2. kenmerken: rond, ca. 29 mm, bruine was, licht beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild, waarboven een uitkomende zeemeermin, met als schildhouders zeemeermin.

4. wapen: drie palen van vair met in een schildhoofd rechts een lopend leeuwte.

Utrecht oorlog te zullen voeren. Bij niet naleving zou een boete volgen van 1.000 oude schilden.³⁶⁹ Aan de oorkonde hangen hun nog redelijk goed bewaarde zegels (afb. 21 en 22).

Afb. 22. Zegel van Hadewich van Montfoort, 1374.³⁷⁰
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Graaf Albert zegde op 19 september 1374 toe aan de vrouwe van Heulestein om haar het huis Heulestein, dat zij hem ter beschikking heeft gesteld voor de oorlog tegen de bisschop, Arnoud van Hoorne, en de stad Utrecht, na afloop te zullen teruggeven.³⁷¹

In 1381 blijkt het leengoed in bezit van haar zoon, Jan van Zuilen Heer Woutersz., te zijn.³⁷² Op 22 april 1384 werd Hendrik, heer van Montfoort, na overdracht door Hadewich, vrouwe van Heulestein en van IJzendoorn, door graaf Albert, ruwaard van Holland, beleend met het huis Heulestein.³⁷³ Diens zoon heer Jan, heer van Montfoort, domproost te Utrecht, kreeg op 26 november 1418 toestemming voor de afbraak van het huis.³⁷⁴

³⁶⁹ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 7, d.d. 21-12-1374.

³⁷⁰ Beschrijving: 1. omschrift (aangevuld van andere zegels):

[S·H·DEWI]IVE/ROE[LOEF·DIE]/ROVERE·SOEN

2. kenmerken: rond, ca. 25 mm, bruine was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild bevat in een spitsboogvierpas.

4. wapen: drie molenijzers (2:1) met in het schildhoofd een barensteel met drie hangers.

³⁷¹ NA, Het archief van de Graven van Holland, inv.nr. 442, d.d. 19-9-1379.

³⁷² HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 336, d.d. 31-3-1381.

³⁷³ Fruin, Archief Montfoort, no. 135, d.d. 1384.

³⁷⁴ NA, Leen- en Registerkamer Holland, nr. 59 (VI) fol. 17v.

Bijlage

Transcripties van akten en oorkonden ontleend aan afschriften en originele oorkonden geplaatst op chronologisch volgorde die verzameld zijn voor het samenstellen van de genealogie. Bij twijfel wordt geadviseerd het origineel te raadplegen.

1. Overdracht van goederen aan Sweder van Montfoort, d.d. 18-5-1317.³⁷⁵

Alle den ghenen de desen brief sellen sien of horen lesen, zullen ic verstaen Henric van Honthorst de jonghe, dat ic ghelooft hebbe enen eersamen knape Sueder van Montforde, als dat ic hem haren Henrike, abt van Sinte Pouwels tUtrecht, sel doen gheven enen vrien eyghendom van dien goede, dat miin vader en ic houden van den abt van Sinte Pouwel vorghenoemt, dat gheleghen is int leen bider Linscote ende miin vader ende ic sellen dit vorghenoemde goet mede opdraghen ende vryen tote Sueders behoef vorghenoemt of sire erfnamen waer hi doet alsoe wi sculdich siin te done, ende dit sel ic doen tusschen hiren binnen viertien daghen na dien daghe dat de abt vorghenoemt binnen Utrecht coemt, ende waert dat dese abt hir en binnen storve ende een ander abt ghecoren worde, so sel ic hem desen voerseyden eyghendom doen gheven binnen viertien daghen, na dien daghe dat de abt ghecoren ware. Waert dat ic des niet en dade, so sel ic Henric voerseit gheven Sueder vorghenoemt binnen viertien daghen na sire maninghe of siire erfnamen waer hi doet tue hondert pont suarten tornoyse, enen goeden hollantschen voer tue penninghe gerekent. Ende waer dat sake dat Sueder vorghenoemt of sinen erfnamen waer hi doet an desen voerscrevene vorwarden yet ghebrake, so sel ic ende miine borghen de ic hiir op hebbe gheset mit ghesamender hant ende elc voer al alsoe Jacob van Linscoten, Ghisebrecht van Crimpen, siin broeder, Ernst Hubrechts sone van Wulven, Huybrecht van Wulven, siin broeder, ende Dideric van der Weyde, de ande Weyde woent, knapen, te maninghe Sueders vorghenoemt of sire erfnamen waer hi doet of sins toden incomen sonder weder segghen alsoe wie dat eerste ghemaent wart de sel eerste incomen te Montforde in ene herberghe daer ons Sueder vorghenoemt of siin erfnamen waer hi doet of siin bode inwiist aldaer des daghes rechte maelt dan tetene, entes nachts te slapen, ons selven te winnen dane met te sceyden noch onser ghene mach dane sceyden noch quite wesen miit sine aendele van desen voerseyden tuenhondert ponden Sueder vorghenoemt of sinen erfnamen waer hi doet en si ghenoech ghedaen van desen voerseyden eyghendom of dese te manen. Ende waer dat sake dat enich van miinen voerseyden borghen hiren binnen storve dat god verbieden moete so sel ic Henric sacwoude vorghenoemt setten enen andren man in des gheens stat de van minen voerseyden borghen ghestorven ware binnen viertien daghen na sire doet waert dat ic des niet en dade, so sel ic ende mine voerseyde borghen te maninghe Sueders vorghenoemt of sire erfnamen waer hi doet of siins boden in comen leysten sonder enich weder segghen in ene herberghe te Montforde in alle dien vorwarden alsoe hiir voer bescreven staet ende daer met vor te scheyden, ic en hebbe enen andren goeden man gheset in des gheens stat de van miinen voerseyden borghen ghestorven ware, ende so drie van ons dan laghe voer ander stont of selve van krenkker noet niet leysen en mochte de sel voer hem legghen ende andren goeden knaep, ende waer dat sake dat yemant van ons hiir of siin trouwe verbrake, daer mede en moghen hem de ander niet bescuden, noch Sueder vorghenoemt of siin erfnamen waer hi doet en siin nyemant sculdich trouweloos te scelden sine willent doen noch mer sels hem niet verghen. Alle dese vorwarden ghelove ic Henric van Honthorst Sacwoude voerseit ende an Jacob van Linscoten, Ghisebrecht van Crimpen, Ernst Hubrechts sone, Hubrecht siin broeder ende Dideric vander Weyde borghen vorghenoemde mit ghesamender hant ende elc voer al mit goeden trouwen ende sonder alrehande archeyt vast ende stade te houden ende wel te done. In orconde des briefs beseghelt mit onsen seghellen, ghegheven int jaer ons heren dusent drehondert ende seventiene des woensdaghes voer piinsteren. P.S.: In plaats van 'die' wordt in de oorkonde 'de' gebezigd.

³⁷⁵ HUA, Heerlijkheidarchief Montfoort, inv.nr. 338-1, d.d. 18-5-1317.

2. Belening Floris van Montfoort met tiend en gerecht van der Haar, d.d. 23-8-1317.³⁷⁶

Wi Johan van Bronchorst bi der ghenade goeds proest tot Oudemunster tUtrecht, doen cont alle den ghenen de desen brief sellen sien of horen lesen dat voer ons quam ver Jutte Henrix suster van Loenreslote ende droech ons op mit horen vrien wille ende mit hoere mombaren hant haren Ghisebrechts Ruschen van Lintschoten, ridders, hoers mans, ende bi wille ende bi rade Henrix van Loenreslote, hoere broeders, hoer liiftocht de se hadde an dien tyende van der Hare, Do dat ghedaen was do droech ons op haer Ghesebrecht Rusche vorgghenoemt mit sinen vrien wille desen voerseyden tyende ende tgherechte van der hare also also dit voerseyde goet gheleghen is ende hiit van ons ende van onser proestyen vorgghenoemt te houdene plach. Do dit ghedaen was, do gawe wi dit vorgghenoemde goet gherechte ende tyende Florans Sueders sone van Montforde te houdene van ons ende van onder rpoestyen voerseyt in alle dien manieren dat haer Ghisebrecht Rusche vorgghenoemt ende siin oudeen dit voerseyde goet te houdene plaghen van ons ende van onsen voervares. Hiir waren over daer dit gheschiede Ghisebrecht van Brandenborch, Vrederic vanden Hove, ende Mengde Heyne onse mannen ende anders vele goeder lude. Ende op dat dit vast ende stade blive so heb wu Johan bider genade goeds proest tot Oudemunster vorgghenoemt onsen seghel an desen brief ghedaen. Ghegheven int jaer ons heren duserit dreihondert ende seventiene in Sinte Bartelmeus avont.

3. Belening van Floris van Montfoort met gerecht etc. Reijerscop, d.d. 23-1-1320.³⁷⁷

Wi Vrederic bider ghenade goeds bisscop tUtrecht doen cont alle den ghenen de desen brief sellen sien of horen lesen dat voer ons qua mende voer onse manne Sueder van Vianen, knape, ende droech ons op mit sinen vrien wille tote Florans behoef Sueders sone van Montforde, mit rechte ende mit ordele also onse manne wiisden, dat hi sculdich was te done, dat gherechte ende dien tyende ende tins van Reynaerscoep, also alst Sueder van Vianen vorgghenoemt ende siin ouderen dit vorgghenoemde goet te houdene plaghen van ons ende van onsen ghestichte van Utrecht in dienstmans stat. Do dit ghedaen was do verlyede wi desen voersiiden Florans dit vorgghenoemde goet te houdene van ons ende van onsen ghetsichte van Utrecht in dienstmans stat. Hiir waren over daer dit gheschiede haer Ghisebrecht, here van Yselsteyne, ridder, Ghisebrecht Bokel van den Vliete, Dideric van Jutfaes ende Johan vanden Vene, knapen, onse manne ende anders vele goeder lude. Ende op dat dit vast ende stade blive so hed wi Vrederic bider ghenade goeds bisscop tUtrecht vorgghenoemt desen brief beseghelt mit onsen seghel. Ghegheven tUtrecht int jaer ons heren duserit dreihondert ende twintich des woensdaghes na Sinte Agnieten daghe.

4. Roelof de Rover van Montfoort wordt gegiftigd met drie morgen land, d.d. 6-5-1320.³⁷⁸

Wij Willem, Grave van Heynegouwen, van Holland, van Zelant ende here van Vriesland maken sont allen luden dat wij onse drie morghen lads legghende andie Lintschoten die hoeten dat Heulandende ons anegnemen van Janne vander Heulen verliet hebben Rolof den Rovert van Montvorde. Voirt sal Rolof vorseit drie morghen eighen lands totten dat ligghende an desen lande. Ende op dit vorscreven land zal hi een steenhuis maken. Ende dat huis oec hou groet dat hijt maken ende die drie morghen lands vorscreven eyghens zal dese vorseide Rolof ons of onsen ghewaerden bode in vrien eyghen gheven met allen rechte van den lande ende dat huus ende die zes morghen lands vorscreven zal Rolof vorseit ende zine wettelike erfnamen van ons ende van onsen nacomelingen te lenen houden binnen achtersusterkinderen niet te besterven. Ende dit goet zal men al verheerwaden met enen roden sperwer. Ende dit huus zal onse ledich ende opnehuus wesen zo wilke tijt dat wijs begheren ofte doene hebben det tegens vrien wattet waren. In orconde desen brieve beseghelt met onsen zeghel. Ghegheven Tordrecht des dinxendaghe vor ons heren opvaerd int jaer ons heren M·CCC ende twintich.

³⁷⁶ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 331, d.d. 23-8-1317.

³⁷⁷ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort inv.nr. 349, d.d. 23-1-1320.

³⁷⁸ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort inv.nr. 335, d.d. 6-5-1320.

5. Catharina, vrouw van Sweder van Montfoort, krijgt een huis in erfpacht, d.d. 12-8-1328.³⁷⁹

Alle den ghenen de desen brief sellen sien of horen lesen. Do wi verstaen schoute ende scepene der stat van Utrecht dat voer ons quamen int gherechte Symon Wittekiin, Niclaes Clawekiins sone, Dyderic Langhe Hughen sone, ende Tideman Hasaers, goedshuusberaederen der kerken van Sinte Jacob tUtrecht, ende gaven joncvrouwe Katerinen der borchgravinnen van Montforde Sueders wive van Montforde, tenen eweliken erfpachte, een hofstede deser voerseyder kerken tobehoert, gheleghen inde Lauwersteghe, van dre ende twintich voeten breed ende van viif roeden lang dre voete min na onser stat mate ghemeten van voer vander straten inwaert tuschen hofstede der Jacopinen an de over side, ende tusschen hofstede joncvrouwe Truden, de haren Tidemans scorren suster was, an de neder side, elx jaers om tien goede grote coning tornoise oft payment daer voer de ene helft tebetalen tot Sinte Victoers misse, ende de ander helft tot Paeschen ende also voert jaerlix eweliken, mit dusghedanighen vorwarden dat dese goodshuusberadere voerghenoemde noch hoer nacomelighe en maghen niet meer vercopen mach wech gheven noch versetten mach versellen an deser voerghenoemder hofsteden, dan desen voerseiden erfpacht, maer joncvrowe Katerine voerghenoemt haere erfnamen of hoere nacemelinghe moghen vriliken vercopen of wech gheven of verstten of versellen dese voerseide hofstede ende alsuke husinghe also daer nu opghetimmert staen of hiir na ghetimmert warden, onder sulken pacht ende vorwarden, also in desen brieve bescreven staen, utghenomen dat die huysinghe ende hofstede voerscreven inder Jaopinen hant niet comen en sellen noch en moghen, daer intewonen ofte ghebruken in enigher manieren tot hoers selfs behoef, ten waren waerliken luden altoes intewonen ende teghebruken sonder alrehande archeyt. Dit ghesciede onder Johan van Lewenberch, scout, Johan haren Rotaerds sone, Pieter Ouderidder, Bartoud Ponc, Johan Coeken, Johan den Wale, Jacob vander Bischmarct, Jacob vanden Spieghel, Tideman Herberds soon, Pieter de Wolf, Wouter van Colen, Niclaes Proyes ende Johan Hughen sone, scepne tUtrecht. Ende op dat dit vast ende stade blive, so hebbe wi scout ende sceoene voerghenoemt onser stat seghel an desen brief ghedaen, tenen orconde deser brieve siin noch twe. Ghegheven int jaer ons heren dusent driehondert ende achte ende twintich des vridaghes na Sinte Laurens daghe.

6. Schenking aan Hendrik de Rover van Montfoort, d.d. 20-3-1330.³⁸⁰

Allen degeenen etc. doe ic verstaen Henric de Rover van Montfoorde, knape, dat ic met mijnen vrijen wille versocht hebben Arnout Pot, canunnik tOudemunster tUtrecht, voor de somme van 300 lib. twee pont min swarten tornoyen etc. een hoeve lants die Sweder van Montfoort mijn vader mij gegeven hadde in rechten maeckgescheide tot mijnen huwelicke die ic gedaen hebben met de heere dochter van Ysselsteyne, ten overstaen van Jacob Johanssoone, gelegen inden Achtersloot etc. In oirconde deser dingen hebbe ic Henric de Rover mijnen segel aen desen brief gedaen, gegeven int jaer o.h. 1330 des dynsdaechs na S. Gertrudendach.

7. Huwelijkscontract Florens van Montfoort, d.d. 23-2-1346.³⁸¹

Alle den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, doe ic verstaen Florans van Montfoerde, knape, dat ic bi wille en berade mire vrienden in witteliken huwelike vergadert bin an Joncfrouwe Conegonde Wouters dochter van Zoele, haren Aernouds nychte van Arkel, ridder, daer mi haer Aernout voerscreven mede gheloeft heeft te gheven in medeghaven viertich pont siaers te renten suarte tornoyse alsulx payments also inden lande van Utrecht ghenghaftich is, ende es hi mi bewisen sel sestien pont siaers an eygheliken erve, gheleghen inden lande van Arkel, opt Bloclant, mit Joncfrouwe Margrieten hore suster onderdeel, ende die vier ende tuintich pont siaers sal hi mi bewisen an anderen eygheliken erve, gheleghen tot Zoelen, dat wel vier ende tuintich pont siaers waerdich is, ende renten mach. Ende dese bewisinghe sal hi mi doen tusschen hier ende Sinte Martinijs dach inden Winter (= 11 november) naest comende, so dat ic ten selven termine ende Sinte Peters misse daer naest comende mine

³⁷⁹ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort inv.nr. 431, d.d. 12-8-1328.

³⁸⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth, inv.nr. 6, fol. 61v, d.d. 20-3-1330.

³⁸¹ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 147-1, d.d. 23-2-1346.

voerscrevene renten volcomelike daer of opboren ende heffen moghe, maer hi ende sine erfnamen sellen die vier ende tuintich pont siaers tot allen Sinte Peters misse ad cathedram altoos losene moghen mit tueenhondert ponden, ende mit viertich ponden des voerseyden payments behoudelike mi mire rente, die nu dan verscenen ware, voert so sal ic Joncfrouwe Coenegonde, minen wive, voerseyt binnen siaers naest volghende der daten des briefs van van minen ghoede te rechter lijftochte maken anderhalf hondert pont siaers te renten, des voerseyden paymants an sulken ghoede, daer si doer lijftochten zeker an is, oic sulken vorwarden waer dat ic storve eerst ende ic ghene wittelike boern bi haer after mi laten, so sal si mit sulken goede also si an mi brachten ende mit hare lijftochte ende mit haren clederen ende cleynode die tot haren live behoorden vriliken utgaen sonder stanc, ende storve ic eer si ende ic wittelike boerte bi haer after mi laten, so en soude si vanden anderhalfhondert ponden siaers nyet meer dan hondert pont siaers te lijftochte behouden, ende mit hoer lijftochte, ende mit dien ghoede dat si an mi brochten ende mit haren clederen ende cleynoden, die tot haren live behoerden, so soude si aan utgaen sonder stanc, ende waer oec dat si storve eer ic ende si ghene wittelike boerte bi mi after haeren laten, so sullen hare erfnamen weder hebben alsulc ghoet also si aen mi brochte, ende daer mede utgaen sonder stanc, ende alle voerscreven ponten siin te verstaen sonder arghelist. Ende opdat dit vast ende stade blive so hebbe ic Florans van Montfoerde voerseyt desen brief beseghelt mit minen seghel. Ende hebbe ghebeden haren Robbrecht van Arkel, here vanden Berghe, ende haren Henric van Vyanen, ridders, die maecsmannen waren van desen huwelic, desen brief mede te beseghellen mit haren seghellen in orconde der waerheyt. Ende wi Robbrecht van Arkel, ende Henric van Vyanen, ridders, orconden ende kennen dat wi hiir over ende ane waeren also maecsmannen daer dese huwelic gheschiet is. Ende om bede wille Florans voerseyt so hebben wi onze seghelle mede an desen brief ghedaen tot enen orconde. Ghegheven int jaer ons heren dusent drehondert ses ende viertich op Sinten Mathies avont.

8. Huwelijkscontract Florens van Montfoort, d.d. 23-2-1346.³⁸²

Alle den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, doe ic verstaen Aernoud van Arkel, ridder, dat ic gheloeft hebbe ende sculdich bin Florans van Montford mit Joncfrou Conegonden mire nichten Wouters dochter van Zoelen, te gheven in medeghaven viertich pont siaers te renten suart tornoyse alsulx payments also inden lande van Utrecht ghenghaftich is, des ic hem sestien pont siaers bewisen sel an eygheliken erve, ghelegghen in den lande van Arkel opt Bloclant, mit Joncfrou Margrieten horre suster onderdeel, ende die vier ende tuintich pont siaers sel ic hem bewisen an anderen eygheliken erve, ghelegghen tot Zoelen, dat wel vier ende tuintich pont siaers werdich is ende renten mach. Ende dese bewisinghe sal ic hem doen tusschen hiir ende Sinte Martiins dach inden Winter (= 11 november) naest comende, so dat hi ten selven termine [ende tot] Sinte Peters misse daer naest comende sinen voerscrevene rente volcomelike daer af opboren ende heffen moghe waer[dich siin, ende] des nyet an dede, so sel ic an mine borghen die ic hiir op hebbe gheset mit ghesamender hant an elc voer al eersame[n vrunden] haer Robbrecht van Arkel, here vanden Berghe, haer Hubrecht van Lyenden, haer Ghisebrecht van Hardenbroec, haer [Jacob van L]ichtenberch, riddere, ende Wernaer van Tiele, knape, te maninghe Florans voerseyt of siins boden in comen ley[stingh -]der segghen in ene herberghe binnen Utrecht, daer men ons in wiist, aldaer des daghe redyce maeltiden te [-] men te winnen dane nyet te sceyden ende onser on gheen mit sinen andele quit te laten, ic en hadde alle dese vo[ersyde]e pointen voldaan sonder arghelist. Ende so wie van ons dan laghe voer ander stont of selve nyet leysten an mochte [-]er hem segghen enen anderen ghoeden man. Ende waer dat enich van minen voerseyden borghen hier en binnen storven, doe ic binnen viertien daghen daer na enen andren ghoeden man setten in des doden stede of ic enen die ghene de van minen borghen selve bliven sellen daer voer in comen leysten also voerscreven is also langhe ent ic enen andren ghoeden borghe hebbe gheset in des doden stede. Alle dese voerscrevene vorwarden ghelove ic Aernoud van Arkel, ridder, principale sacwoude voerseyt ende wi borghen vorgheuoemde ghelovent mit hem mit ghesamender hant ende elc voer al witteliken ende wel vast ende stade te houden ende te voldoen mit ghoeden trouwen. In orconde des briefs beseghelt mit onsen seghellen. Ghegheven int jaer ons Heren dusent drehondert ses ende viertich op Sinte Mathies avont.

³⁸² HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 147-2, d.d. 23-2-1346.

P.S.: Midden in de oorkonde zit een (brand)gat, waardoor een deel van de tekst niet te lezen valt. Deze tekstdelen zijn tussen vierkante haken geplaatst. Op basis van de eerdere oorkonde (inv.nr. 147-1) en de context van de oorkonde zijn enkele van die tekstdelen aangevuld.

9. Huwelijkscontract Simon van Teylingen, d.d. 22-6-1350.³⁸³

Simon van Teylingen, verklaart dat hij Berte, zuster van Sveder, burggraaf van Montfoort, ten huwelijk zal nemen op voorwaarde dat Sweder aan zijne zuster 800 pond ten huwelijk zal medegeven en dat hij Simon aan Berte een lijftocht van 100 pond per jaar geven zal en dat de medegave van Berta na haar kinderlooze dood weder aan hare erfgenamen zal komen.

Met de zegels van Simon van Teylingen en zijn borgen Daniel van de Merwede, Jan van Langherak, Daniel van Toloyen, Aper van Swijndrecht, Jan van der Merwede Lodewicz., Monne Heer Jans soon, Jan Aerndszoon van Kraeyesteyn, Dirc Willemsoen van den Vene en Aernd Thoen Henric Ottensone, in groene was.

10. Oervede door Floris van Montfoort e.a., d.d. 23-9-1352.³⁸⁴

Alle den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, zullen wi verstaen Florans van Montforde, Alfaer ende Henric de Rover haren Willams kindere van Montforde, dat wi ghelooft hebben ende gheloven bi onser zekerheit ende bi onser kersteliker trouwen, dat en (?) noch onse maghen, den bisscop noch der stat van Vtrecht, noch eniche van haren hulper en nimmer veten noch arch doen en sellen mit rade noch mit dade, om der vangnisse wille, die ons binnen Vtrecht ghedaen is, om des wille, dat Sweder vanden Nesse, hare burghers ghevanghen hadde. Alsoe Aernoud Amelus sone, Amelus siin sone ende Baydewiin de Witte, ende anders die mit hair ghevanghen, ende haar gheet ghenomen worden. In orconde deser dinghes so hebbe ic Florans van Montfoerde voerseyt desen brief beseghelt mit minen seghel, maer want wi Alfaer ende Henric de Rover vorgheuoemde selve ghene seghelle en hebben, so hebben wi ghebeden onser liever vrouwen ende moeder ver Katrinen vrouwe vanden Nesse, desen brief over ons te beseghelen, in orconde der waerheit, ende gheloven onder onser moeder seghel ende onder ons ooms seghel voerseyt, dese vorwarden witliken ende wel vast ende stade te houden ende vol te doen. Ende wi Katrinen vrouwe vanden Nesse hebben doer bede wille, Alfaers ende Henrix Rovers onser kinder vorgheuoemt, onsen seghel mede an desen brief ghedaen t'enen orconde, ghegheven int jaer ons heren dusent driehondert tue ende viiftich des sonnendaghes na sinte Matheus dach.

11. Sweder van de Nesse en zijn broer verbinden zich 'houd en trouw' te zijn, d.d. 23-9-1353.³⁸⁵

Alle den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, doe wi (..) Zweder vanden Nesse ende Alfaer vanden Nesse, siin broeder, dat wi ghelooft ghezekert ende ghesworen hebben gheloven zekeren ende sweerren voer ons ende voer onse nacomelinghe enen eersamen vader in goede, onsen hare haren Johanne van Arkel, bisscop tUtrecht, ende sinen nacomelinghen bisscoppe tUtrecht, hant ende trauwe te wesen, hem te dienen, siinen ghestichtes palen te helpen houden, siins ghestichts recht te helpen starcken ende te bescermen alsoe goede ghetrauwe stichts lide sculdich siin te doen harer achten lancsthen, ende dat wi noch onse nacomelinghen den bisscop noch tiaghen der sticht van veracht, noch tiaghen dan ghestichte van veracht nimmer meer doen an zullen in enigher manieren behoudelike dat wi ende onse nacomelinghen der ghaeflicheyt van Hollant mitten huse ten Nesse daer moeghen dat wi hem sculdich siin te doen. Ende wi selve met ons selfs live doen zullen alsoe voerscreven is. Ende inverbanden te bliven op die graaflicheyt voerseyt enighen scade te doen wi an Willant doen ende waer dat sake dat wi of onse nacomelinghen dit in enigher manieren verbraken, so kan dan wi ons selven trouweloes ende maanadich. Ende daer toe verboerden wi alsulc lant alsoe wi vanden ghestichte houdende waren ende mede alsulc goet, alsoe wi inden ghetsichte ligghende hadden, ende an die zide vander Ysel, daer veracht si dat. Ende alle desen vorscreven punten hebben wi voer ons ende voer onse

³⁸³ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 152, d.d. 22-6-1350.

³⁸⁴ HUA, Archief Stad Utrecht, raad 1122-1577, inv.nr. 394, d.d. 23-9-1352.

³⁸⁵ HUA, Archief Bisschoppen inv.nr. 450, d.d. 23-9-1353.

nacomelinghen gheloeft, ghezekert ende ghesworen gheloven, zekeren ende sweeren onsen heren den bisscop voerseyt ende sinen nacomelinghen bisscoppe tUtrecht trouweliken ende wel, vast ende stade te houden, ende vast ende gaan, ende nyet te verbreken in enigher manieren sonder arghelist. In orconde des briefs beseghelt mit onsen seghellen ende om die mere orconde ende vastenisse deser dinghen so hebben wi ghebeden onsen maghen haren Sweder den borchgrave van Montforde ende haren Eerst van Wulvenhorst, ridders, desen brief mede te beseghellen mit haren seghellen in orconde der waerheyt. Ende wi Sweder, borhcgrave ende here van Montforde ende Eerst van Wulvenhorst, ridders, voerscreven hebben doer bede wille Sweders ende Alfaerts siins broeders vorghenomet, onse seghelle mede an desen brief ghedaen tenen orconde ghegeven int jaer ons heren dusent driehondert drie ende viiftich des dinxdaghes na Sinte Matheus dach.

12. Hertog Willem ontbiedt Sweder van de Nesse, d.d. 12-10-1355.³⁸⁶

Hertoghe Willem etc., ombieden u ende vor manne, Sweder van den Nesse onsen trouwen man op u leen dat ghij van ons hout, ofte den ghenen die opten huse ten Nesse es van uwen wegghen, dat ghij onsen boden die u desen brief brengen onse huus ten Nesse overlevert an ons mede te behulpen ende daer enighe pramanchie op die wi sculdich sijn te ghelden. Daer sullen wi u ofvoldoen ende dit doet senden Marien of enich vertrec alsoe vroe als men u desen brief toent ende des en laet niet alsoe lief als ghij ons hevet. In orconden etc. Ghegeven inden Haghe des manendagen na sinte victoirs dach anno LV.

13. Hertog Willem beveelt Sweder van de Nesse, d.d. 31-3-1356.³⁸⁷

Hertoghe Willem etc., doen cont allen luden, dat wi bevolen hebben ende bevolen mit desen opene brieven Zveder van den Nesse onsen knaep onse huus ter Nesse, daer hi onse man of is te behouden ende te bewaren tot onser behoef, eren ende oerbaer. Ende daer op sal hi houden twintich manne, ghewapent op onsen costen. Ende wi sullen Zveder voerscr. gheven voer elken man sdaghes vier vlaemschen groete, in gheghande op den paesdach naest comende. Ende dit sal gheduren tot onser weder segghen ende onbieden onsen luden die daer op sijn, dat si Zveder voers. dat huus over leveren op den dach voernoemt ende des niet en laten. In orkonde desen brieve bezeghelt minen mit onsen zeghel ghegeven inden Haghe des dinxendaghes na palmen sonnendach int jaer ons heren M CCC vive ende vijftich.

14. Hertog Willem draagt in leen op aan Jan Aleman, d.d. 1-12-1356.³⁸⁸

Hertoghe Willem van Beyeren etc., doen cont allen luden, dat wi ghegeven hebben ende gheven, verliet hebben ende verliet met desen opene brieven voer ons ende onse nacomelingen heren Jan Aelman onsen bastaert oem, onse huys Ten Nesse mit lande ende allen anderen toe behoren. Dat ons ane ghecomen es van Sweders doet vanden Nesse van ons ende van onsen nacomelingen, hem ende sinen nacomelingen. Te houden ten rechten lene. In orkonde etc. Ghegeven inden Haghe des anderen daghes na sinte andries dach int jaer LVI.

15. Belening van Sweder van Montfoort met het goed van Rover Yensz., d.d. 11-1-1375.³⁸⁹

³⁸⁶ NA, Graven van Holland, inv.nr. 221, fol. 29v-30 d.d. 12-10-1355. Vriendelijke mededeling en transcriptie H. den Hertog.

³⁸⁷ NA, Graven van Holland, inv. 221, fol. 24, d.d. 31-3-1356. Vriendelijke mededeling en transcriptie H. den Hertog.

³⁸⁸ NA, Graven van Holland, inv.nr. 221, fol. 24, d.d. 1-12-1356. Vriendelijke mededeling en transcriptie H. den Hertog.

³⁸⁹ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 319, d.d. 11-1-1375; Van Mieris III, blz. 301, d.d. 7-1-1375; Fruin, Archief Montfoort, no. 103, d.d. 10-1-1376 (= paasstijl). Gezien de datum van overlijden van Sweder van

Aelbrecht bij godts ghenaden palenstine bi den ram hertoghe in Beyeren, ruwaert van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende van Vrieslant doen cont allen luden dat wi verleit hebben ende verlijen heeren Zweder heer van Montforde hem ende sinen nacomelinghen witachtich van sinen live ghecomen van ons te houden ende van onsen nacomelinghen graven te Hollant tot enen erfleen sulc goet als Rovert Yensoen van Moerdrecht van ons te houden plach ten rechten leen daert ons afledich aen ghecomen is also groet ende also cleyn alst Rover vorseit van ons helt. Ende gheleghen is binnen den gherecht van Achthoven inden lande van Montforde ende Mastwiic inden kerspel van Linscoten. Ende hier hebben over gheweest also onse man ende rade heeren Ghiisbrecht van Nijenrode ende Willem van Naeldewiic. Ende om dat wi willen dat dit wel ghehouden werden van ons ende onsen nacomelinghen haeren Zweder haeer van Montforde ende sinen nacomelinghen soe hebben wi desen brief open bezeghelt met onsen zeghel. Ghegheven int jaer ons heren dusent drie hondert vive ende tseventich des donderdaghes na dertiendach.

16. Willem van Haastrecht ziet af van een huwelijk, d.d. 4-5-1375 (vidimus d.d. 11-6-1388).³⁹⁰

Ik Volprecht Ottensz., cureit der kerken van Montfoort doe cont allen luden dat ic gesien gehoirt ende overgelesen heb enen brief gans ende ghave niet gerasiert ende ongetranseleert of gequets aen den segel of inden woirden spreckende als hier na bescreven staet. Allen den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen doe ic verstaen Willam van Haestrecht knaep dat ic geloift hebbe ende love in goeden trouwen ende in eedstat heren Henric den Rover van Montfoort minen lieven heren ende neve als dat ic Lijsbethen, Rover Yen soens wijf was, niet getruwet en heb ende nimmermeer truwen en sall ende nemen tot mijnen withaftigen wive. Ende wairt dat ic dit niet en hielde ende verbraec dese voirseide punten so verbuerde ic alle sulken eygendom ende goet als mijn lieve heren van Montfoort heeft van miinre joncfrouwe miinre moeder aen mijn lieves heren hant van Montfoort ende aen heren Henrics Rovers voirs. ende dit voirs. goet nimmermeer aen te spreken noch nyement van miinre wegen in genre manieren. Ende wair dat ic dese voirs. punten verbrake des God verbieden moet so kende ic my selven truwelous ende menedich. In oirconde der wairheit so heb ic minen segel aen desen brief gehangen. Gegeven int jair ons heren dusent driehondert vive ende tseventich opten vierden dach van mey maent (= 4-5-1375). Ende ic Volprecht Ottensz. cureyt voirs. in kennissen der wairheyt so heb ic minen segel open aen desen brief gehangen. Gegeven int jair ons heren dusent driehondert acht ende tachtich op Sinte Odulphus avont (= 11-6-1388).

17. Willem van Haastrecht is het huwelijk toch aangegaan, 11-6-1388.³⁹¹

Allen den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen doe ic Willam van Haestrecht knaep cont ende kenlic dat ic gunstelic overdragen bin met minen lieven ende geminden here Hijnhenric here van Montfoort als so wanneer dat Johan van Haestrecht miin vader ende joncfrouwe Heylwijch miin moeder beide oflivich geworden ziin dat hi dan behouden sal twe ende dertich morgen lants van viertich morgen lands, die miin joncfrouwe miin moeder voirs. leggende heeft inden Cabbau bi Scoenhoven. Ende wairt dat hi dair niet vaste genoegh in en ware, so heb ic hem geloeft ende geloeve in goede truwen voir my ende voir miin nacomelinghen dat ic hem of ziin nacomelingen gebrake ziins alsoe vast in maken sal also ic vinmet (?) meer mach na den la (?) Utrecht binnen viertiendagen na siinre vermaningen of ziins bodes, soe dat hi des seker is. Ende voirt alle ander goede dair hi den eygendom of heeft van minre vader ende van minre moeder voirs. so wair die gelegen ziin die sal hi of ziin nacomelingen my of minre kinderen verliet tot enen onversterfeliken erfleen ende aen die voirseide leenwere sal ic bi selve rade ende by anders miinre magen ende vrienden miinre kinderen die ic nu heb of noch crigen mach bi joncvrouwe Lisebethen minre wive aen goeden als hem ende minen magen ende vrienden bescheiden dunct. Voirt so heb ic geloift ende love met desen openen brieve minen lieven ende geminde here also wair dat sake dat Jan van Haestrecht miin vader, joncfrau Heylwich miin moeder of yement anders van horen wegen hem den eygendom van desen goederen voirs. of winnen wouden metten recht dat ic bi sinen rade hem dat sal helpen weren ende weder staen met allent dat ic vermach. Ende wair dat sake

Montfoort kan hier geen sprake zijn van de aan het grafelijke hof gehanteerde paasstijl, maar de in het Bisdom gehanteerde kersstijl. De datum is derhalve 11-1-1375.

³⁹⁰ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 282, blz. 90, d.d. 4-5-1375.

³⁹¹ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 282, blz. 90-91, d.d. 11-6-1388.

dat hi of ic des met weren en mochten met recht of met eren si en wouden hem den eygendom van allen dien voirs. goede of so wair miin lieve heer voirs. quijt ende ledich van ende van mine nacomelingen van al alsulke geloiften als hi my van dien voirseiden goeden geloift heeft dat si in brieven of burenbrieven of in wat maten dattet wesen mochte. Voirt so heb ic geloift ende love miinne lieven here van Montfoort voirs. als dat ic binnen jairs nu naest comende of binnen eenre maent dair na tot siinre maninghen of siins bode sal comen wonen binnen Montfoort met alle miinre woenstat ende dair bliven wonen ende bi sinen rade ende bi anders minre magen ende vrienden te werken ene te doen als bescheidenlic is. Alle argelist utgeset. Ende want is Willam Haestrecht voirs. alle dese voirs. punten ende voirwairden by minre vryen wille gunstelic overdragen bin met minen lieven ende geminden here heer Hijnhenric here van Montfoort voirs. Soe wil ic ende beghere dat hie ende ziin nacomelingen die vaste ende stede ende wael gehouden weerden van my ende van minre nacomelingen want ic konne ende lye dat hi my wel genaden ende gunste gedaen heeft aen anderen goeden die ic aen siin hant verboirt hebbe ende noch veel gunsten doen mach. Soe heb ic geloift ende gesekert love ende seker in goede trouwen ende in rechte eedstat voir my ende voir mine erfnamen aen hant miin lieves here heer Hijnhenrics here van Montfoort. Alle dese voirs. punten geloiften ende voirwairden wael te houden ende te voldoen sonder enich wederseggen in wat maniere dattet toe coemen mochte met enighen saken. Ende wair dat ic des niet en dese ende deser voirseiden punten geloiften ende vorwairden enich verbrake des my Gods verbieden moet soe kenne ic my selven menedich ende truwelois. In oirconde der wairheit so heb ic mine segel open aen desen brief gehangen. Gegeven int jair ons heren dusent driehondert acht ende (tachtig) op Sinte Odolphus avont (= 11-6-1388).

18. Willem van Haestrecht doet afstand van zijn recht op een stuk land, d.d. 30-9-1403.³⁹²

Is Willam van Haestrecht, knape, doe kont ende kenlic allen luden dat ic miin handen trecke van enen sticke lants ghelegghen inden prochy van Haestrecht, gheheten tleen, dat haren Jan Gherartdiin vanden heren vanden Doem tUtrecht in pacht plach te hebben. Ende ghelovenden heren voerghenoemt ghenen hinder anden lande voerschreven te doen, noch doen te doen. Ende hem ende den ghenen die tyt verhueren dat lant voerschreven vriliken ende gunsteliken laten te bruken ter tijt toe dat icse mit gheesteliken recht daer wtghewonnen hebbe. In kennisse der waerheyt heb ic Willam voerschreven desen brief bezeghelt mit minen zegel. Ende omder meerre vestenisse wil soe heb ic ghebeden Ghisebrecht Jans zoen sinen zeghel an desen brief te hanghen. Ende ic Ghisebrecht Jans zoen voerschreven om bede willen Willams van Haestrecht hebbe ic minen zegel aen desen brief ghedaen. In ons heren jaer dusent vierhondert ende drie des sonnendaghes inde Sinte Michiels dach.

19. Belening van Zwanelt van Haestrecht, 25-7-1412.³⁹³

Zwanelt, nicht van (burggraaf) Jan, maakt voor diens leenhof en met bijstand van haar vader Willem van Haestrecht, als haer gekozen voogd, de lijftocht aan 'die minre helft, als men dat naest ghenamen kan van een halve hoeve land op de Haer aen haer man Willem Peterssoen'.

³⁹² HUA, Archief Domkapittel, inv.nr. 1303, d.d. 30-9-1403.

³⁹³ HUA, Archief Heerlijkheid Montfoort, inv.nr. 283, blz. 10 (achterin), d.d. 25-7-1412.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

Necrologium der Sint Servaas-abdij te Utrecht, in: *Archief voor de geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht*, 27^e deel (1901). [Necrologium Sint Servaes]

J.W. Berkelbach van der Sprenkel, *Regesten van oorkonden betreffende de Bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340* (Utrecht, 1937). [Oorkonden Bisschoppen]

Gisbertus Brom, *Bullarium Trajectense. Romanorum Pontificum Diplomata quotquot olim usque ad Urbanum Papam VI (an. 1378) in Veterem Episcopatum Trajectensem Destinata* (Den Haag, 1891-96). [Bullarium Trajectense]

H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312*. [ONB]

Deel I-1 en I-2: De Meierij van 's-Hertogenbosch en de Heerlijkheid Gemert ('s-Gravenhage, 1979).

Deel II-1 en II-2: De heerlijkheden Breda en Bergen op Zoom ('s-Gravenhage, 2000).

S.W.A. Drossaers, *Het archief van de Nassauschen Domeinraad*. Eerste deel ('s-Gravenhage, 1948). Regestenlijst. [Domeinraad I]

S.W.A. Drossaers, *Het archief van de Nassause Domeinraad*. Tweede deel ('s-Gravenhage, 1955). Regestenlijst. [Domeinraad II]

H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche huis*.

Deel I (Utrecht, 1875). [Rekeningen I]

Deel II (Utrecht, 1876). [Rekeningen II]

Deel III (Utrecht, 1878). [Rekeningen III]

H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche huis*.

Deel I (Utrecht, 1879). [Rekeningen IV]

Deel II (Utrecht, 1880). [Rekeningen V]

H.F. van Heussen, *Historie ofte Beschryving van 't Utrechtsche Bisdom* (Leiden, 1719). Uit het Latijn vertaald en met aantekeningen opgehelderd door H. van Rijn,

Deel I: Stad Utrecht [Historie ofte Beschryving-1]

Deel II: Amersfoort, Vianen, Montfoort, Oudewater, Woerden, het Gooiland, Kuilenburg, Gorkum, Heusden, Tiel, Bommel, Asperen, Leerdam, Heukelom, en van de onderhoorige Dorpen en Vlekken [Historie ofte Beschryving-2]

Deel III: De Bommelwaert, de Veluwe, de Betuwe, Heusden, Rhenen, Wageningen, Aarnhem, Huissen, enz. en vorders van Emmerik en Emmeriks gebied, Schoonhoven, Gouda, en alle onderhoorige plaatzen [Historie ofte Beschryving-3]

Maria Hüffer, *Bronnen voor de geschiedenis der Abdij Rijnsburg*. Eerste deel ('s-Gravenhage, 1951). RGP nrs. 31 en 32. [Abdij Rijnsburg]

P.W.A. Immink en A. Johanna Maris, *Registrum Guidonis. Het zogenaamde register van Guy van Avesnes Vorst-Bisschop van Utrecht (1301-1317). Met aansluitende stukken tot 1320* (Utrecht, 1969). [Registrum Guidonis]

A.C.F. Koch (ed), *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*. [OHZ]

Deel I: eind van de 7^e eeuw tot 1222 ('s-Gravenhage, 1970).

Deel II: 1222 tot 1256 (Assen/Maastricht, 1986).

Deel III: 1256 tot 1278 (Assen/Maastricht, 1992).

Deel IV: 1278 tot 1291 (Assen, 1997).

Deel V: 1291 tot 1299 (Den Haag, 2005).

Frans van Mieris, *Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, beginnende Met de eerste en oudste Brieven van die Landstreeken, en eindigende met den dood van onze Gravinne, Vrouwe Jacoba van Beyere, in 4 delen* (Leyden, 1753-1756). [Van Mieris]

P.L. Muller, *Regesta Hannonensia. Lijst van Oorkonden betreffende Holland en Zeeland, 1299-1345, die in het charterboek van Van Mieris ontbreken* ('s-Gravenhage, 1882). [Regesta Hannonensia]

S. Muller Fz., *Regesten van het Kapittel St. Pieter* ('s-Gravenhage, 1891). [Regesten Sint Pieter]

S. Muller Hz., Het oudste register van Graaf Florens, in: *Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap*, 22^e deel (1901). Opnieuw uitgegeven door H. den Hertog en B. de Keijzer, waarnaar in deze publicatie verwezen wordt, in de reeks *Hollandse Bronnen*, deel 4 (Rotterdam, 2009). [Het oudste register]

S. Muller (e.d.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*. [OSU]

Deel I: 695-1197 (Utrecht, 1920).

Deel II: 1198-1249 ('s-Gravenhage, 1940).

Deel III: 1249-1267 ('s-Gravenhage, 1949).

Deel IV: 1267-1290 ('s-Gravenhage, 1954).

Deel V: 1291-1301 en supplement op de delen I-V 966-1296 ('s-Gravenhage, 1959)

S. Muller Fz., *Regesten van het archief der Bisschoppen van Utrecht, 722-1528* (Utrecht, 1927). [Regesten Bisschoppen]

J.H.W. Unger, *Regestenlijst voor Rotterdam en Schieland tot in 1425* (Rotterdam, 1907). *Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam*, deel IV. [Regesten Rotterdam]